

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER ÖĞRENME
ALANINDA YER ALAN KAVRAMLARA
İLİŞKİN BİLİŞSEL YAPILARININ KELİME
İLİŞKİLENDİRME TESTİ İLE BELİRLENMESİ

Yüksek Lisans Tezi
Gizem Penbenaz KORKMAZ
Danışman: Doç. Dr. Esen DURMUŞ
Elazığ, 2023

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanında Yer Alan Kavramlara İlişkin Bilişsel Yapılarının Kelime İlişkilendirme Testi ile Belirlenmesi

Gizem Penbenaz KORKMAZ

İlk Teslim Tarihi:

Savunma Tarihi: 01.02.2023

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına göre hazırlanan bu tez, Eğitim Bilimleri Enstitüsünün Yönetim Kurulunun .../.../ 20.... tarih ve ... sayılı kararı ile oluşturulan jüri üyeleri tarafından değerlendirilmiş ve akademik dinleyicilere açık olarak yapılan tez savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

İmza

Danışman: Doç. Dr. Esen DURMUŞ

.....

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Çiğdem KAN

.....

Üye: Dr. Öğr. Üyesi İskender DÖLEK

.....

O N A Y

Bu tez, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../ 20.... tarih ve ... sayılı kararıyla tescillenmiştir.

Prof. Dr. Ahmet TEKİN

Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım “Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanında Yer Alan Kavramlara İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bilişsel Yapılarının Kelime İlişkilendirme Testi ile Belirlenmesi” başlıklı yüksek lisans/doktora tezimin içindeki bütün bilgilerin doğru olduğunu, bilgilerin üretilmesi ve sunulmasında bilimsel etik kurallarına uygun davrandığımı, kullandığım bütün kaynakları atıf yaparak belirttiğimi, maddi ve manevi desteği olan tüm kurum/kuruluş ve kişileri belirttiğimi, burada sunduğum veri ve bilgileri unvan almak amacıyla daha önce hiçbir şekilde kullanmadığımı, aksinin tespit edilmesi hâlinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

.../.../2023

Gizem Penbenaz KORKMAZ

İmza

ÖN SÖZ

Bu araştırmada Sosyal bilgiler ders kitabında yer alan İnsanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanına ilişkin belirli kavramlar sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bilişsel yapılarına ilişkin kelime ilişkilendirme testi ile incelenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışma sürecinde bana rehberlik eden, yardımlarını benden esirgemeyen ve her zaman bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren danışman hocam Doç. Dr. Esen DURMUŞ'a, tüm hayatımda olduğu gibi eğitim hayatım boyunca da benden hiçbir desteğini esirgemeyen, yoluma ışık tutan ve eğitime verdikleri önem ile bana olan inançlarını her daim hissettiren kıymetli nişanlıma, aileme ve arkadaşlarıma gönülden teşekkürlerimi sunarım.

01/02/2023

Gizem Penbenaz KORKMAZ

İmza

ÖZ

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanında Yer Alan Kavramlara İlişkin Bilişsel Yapılarının Kelime İlişkilendirme Testi ile Belirlenmesi

Gizem Penbenaz KORKMAZ

Yüksek Lisans Tezi

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi Dalı

Elazığ-2023, Sayfa: XII+77

Gelişen ve değişen günümüz toplumunda ekonomik, siyasi ve teknolojik alanlarda yapılan değişimler kadar eğitim alanında da aynı oranda yeniden incelemelere ve gelişmelere gidilmektedir. Eğitim alanında planlanan ve uygulanan her çalışmanın amacı eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak, teknolojik ve bilimsel gelişmelere uygun bir şekilde eğitimin niteliğini arttırmaktır. Bu doğrultuda geliştirilen programlar topluma faydalı etkin vatandaş yetiştirme açısından büyük önem taşımaktadır.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında, bireyin gelişiminde bilgi kadar deneyimin de önemi vurgulanarak, doğru karar verme becerisini, problem çözme becerisinin gelişimini ve aktif katılımı destekleyen yapılandırmacı yaklaşım ön plana çıkmıştır. Bu doğrultuda kavram öğretiminin anlamlı ve kalıcı hale getirilmesinde ve kavram yanlışlarının önlenmesinde faydalı olacak alternatif ölçme araçları geliştirilmiştir. Bu çalışmada alternatif ölçme araçlarından biri olan kelime ilişkilendirme testi ile Sosyal Bilgiler ders kitabındaki İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında yer alan nüfus sayımı, demografi, kroki, beyin göçü, mübadele, kentleşme, şehirleşme, mülteci hava durumu ve hava olayı gibi kavramlara yönelik öğretmen adaylarının bilişsel yapılarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışma, tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. 2020-2021 eğitim öğretim döneminde Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarından oluşmaktadır. Çalışmanın sonucunda katılımcılar genellikle bilim, göç, gelişmişlik düzeyi, ekonomi, işsizlik, yaş dağılımı, istihdam, nüfus artışı ve sığınmacı gibi kelimelerle ilişkilendirme yapmıştır. Bu çalışmada Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının genel anlamda verilen anahtar kavramları bilişsel olarak yapılandırdıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kelime ilişkilendirme Testi, Kavram, Kavram Öğretimi, Sosyal Bilgiler, Bilişsel Yapı

ABSTRACT

Determining The Cognitive Structures of Social Studies Teacher Candidates with The Word Association Test Regarding The Concepts In The Learning Domain of People, Places and Environments

Gizem Penbenaz Korkmaz

Master Thesis

FIRAT UNIVERSITY

Institute of Education Sciences

Department of Turkish and Social Sciences Education

Social Studies Education Branch

Elazig - 2023, Page: XII+77

In today's developing and changing society, re-examinations and developments are made in the field of education at the same rate as the changes in economic, political and technological fields. To ensure equality of opportunity in education in line with every purpose planned and implemented in the field of education, and to expand the boundaries of education in accordance with technological and scientific developments. Programs developed in this direction are of great importance in terms of raising effective citizens who are beneficial to the society.

In the Social Studies Curriculum, emphasizing the importance of experience as well as knowledge in the development of the individual, the constructivist approach that supports the right decision-making skills, the development of problem-solving skills and active participation has come to the fore. In this direction, alternative measurement tools have been developed that will be useful for making concept teaching meaningful and permanent and preventing misconceptions. In this study, it was aimed to determine the cognitive structures of pre-service teachers regarding the concepts such as census, demography, sketch, brain drain, exchange of population, urbanization, urbanizing, refugee, weather condition and weather event in the field of Human, Place and Environment learning in the Social Studies textbook by word association test, which is one of the alternative measurement tools.

This study is a descriptive research in survey model. It consists of Firat University Faculty of Education Social Studies teacher candidates in the 2020-2021 academic year. As a result of the study, the participants generally made associations with words such as science, migration, level of development, economy, unemployment, age distribution, employment, population growth and asylum-seeker. In this study, it was determined that social studies teacher candidates cognitively structure the given key concepts.

Keywords: Associaion Test, Consept, Consept Teaching, Social Studies, Cognitive Structures

İÇİNDEKİLER

O N A Y.....	i
BEYANNAME	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
EKLER LİSTESİ	xii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Problem Cümlesi	4
1.3. Araştırmanın Amacı.....	4
1.4. Araştırmanın Önemi	5
1.5. Araştırmanın Sayıltıları	5
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.7. Tanımlar.....	6
1.7.1. Kavram.....	6
1.7.2. Kelime İlişkilendirme Testi	6
1.7.3. Bilişsel Yapı.....	7
İKİNCİ BÖLÜM.....	8
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Kavram Nedir?.....	8
2.2. Sosyal Bilgilerde Kavram.....	9
2.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kavram.....	10
2.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanı	14
2.3.1.1. Demografi	16
2.3.1.2. Beyin Göçü	16

2.3.1.3. Mülteci.....	18
2.3.1.4. Mübadele	18
2.3.1.5. Kroki.....	19
2.3.1.6. Kentleşme	20
2.3.1.7. Şehirleşme	20
2.3.1.8. Hava Durumu	21
2.3.1.9. Hava Olayı.....	21
2.3.1.10.Nüfus Sayımı	22
2.4. Kelime İlişkilendirme Testi	22
2.5. İlgili Araştırmalar	23
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	26
3. YÖNTEM.....	26
3.1. Araştırmanın Deseni	26
3.2. Çalışma Grubu	26
3.3. Veri Toplama Aracı	26
3.4. Verilerin Toplanması	27
3.5. Verilerin Analizi	27
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	28
4. BULGULAR VE YORUM.....	28
4.1. Kelime İlişkilendirme Testine Yanıt Veren Katılımcıların Cinsiyet Durumu Ve Sınıf Düzeyleri	28
4.2. Anahtar Kavramlara Verilen Toplam Cevap Kelime Sayısına İlişkin Bulgular Ve Yorumlar.....	29
4.3. Anahtar Kavram Olarak Verilen Toplam Kelime Sayısına İlişkin En Fazla Tekrarlanan Cevap Kelimelerin Kendi İçindeki Dağılımı.....	31
4.4. Anahtar Kavram Olarak Verilen Toplam Kelime Sayısına İlişkin En Fazla İlişkilendirilen Cevap Kelimelerin Sınıflar Düzeyinde Dağılımı	32
4.5. Anahtar Kavramlara Yönelik Verilen Cevap Kelimelerden Oluşan Geçersiz Yanıt Sayısı.....	35
4.6. Anahtar Kavramlara Verilen Cevap Kelimelere Yönelik Oluşturulmuş Kavram Ağları	35
4.6.1. Kesme Noktası 300 Ve Üzeri Olan Cevap Kelimelerden Oluşan Kavram Ağı..	36

4.6.2. Kesme Noktası 250 Ve Üzeri Olan Cevap Kelimelerden Oluşan Kavram Ağı..	37
4.6.3. Kesme Noktası 249-200 Arası Olan Cevap Kelimelerden Oluşan Kavram Ağı	37
4.6.4. Kesme Noktası 199-160 Arası Olan Cevap Kelimelerden Oluşan Kavram Ağı	39
4.6.5. Kesme Noktası 159-120 Arası Olan Cevap Kelimelerden Oluşan Kavram Ağı	40
4.6.6. Kesme Noktası 119-100 Arası Olan Cevap Kelimelerden Oluşan Kavram Ağı	41
4.6.7. Kesme Noktası 99-80 Arası Olan Cevap Kelimelerden Oluşan Kavram Ağı	43
4.6.8. Kesme Noktası 79-60 Arası Olan Cevap Kelimelerden Oluşan Kavram Ağı	44
4.6.9. Kesme Noktası 59-40 Arası Olan Cevap Kelimelerden Oluşan Kavram Ağı	46
4.6.10. Kesme Noktası 40-20 Arası Olan Cevap Kelimelerden Oluşan Kavram Ağı	49
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	53
5. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	53
5.1. Öneriler.....	57
KAYNAKÇA.....	59
EKLER	66
İZİN BEGELERİ.....	72
ÖZ GEÇMİŞ	77

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1	Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Bulunan Kavramlar listesi ve düzeyi.....	11
Tablo 2	Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları	15
Tablo 3	Anahtar Kavramlara Verilen Tekrarsız Haliyle Toplam Frekans Sayıları ..	29
Tablo 4	Anahtar Kavram Olarak En Fazla Tekrarlanan Cevap Kelimelerin Kendi İçindeki Dağılımı	31
Tablo 5	Anahtar Kavram Olarak En Fazla İlişkilendirilen Cevap Kelimelerin Sınıflar Arasında Dağılımı.....	33
Tablo 6	Anahtar Kavramlara Verilen Toplam Kelime Sayısına İlişkin Geçersiz Yanıtların Sayısı.....	35
Tablo 7	Kesme Noktalarına Ait Kavram Ağı Renkleri.....	36

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1	Kelime İlişkilendirme Testi Sayfa Örneği	27
Şekil 2	Katılımcıların Cinsiyet Durumu	28
Şekil 3	Anahtar Kavramlara Verilen Tekrarsız Hâliyle Cevap Kelime Sayılarının Grafiği	30
Şekil 4	Anahtar Kavramlara Verilen Tekrarsız Hâliyle Cevap Kelimelerinin Grafiği	32
Şekil 5	Kesme Noktası 300 ve Üzerine Göre Oluşturulan Kavram Ağı.....	36
Şekil 6	Kesme Noktası 250 ve Üzerine Göre Oluşturulan Kavram Ağı.....	37
Şekil 7	Kesme Noktası 249-200 Aralığına Göre Oluşturulan Kavram Ağı.....	38
Şekil 8	Kesme Noktası 199-160 Aralığına Göre Oluşturulan Kavram Ağı.....	39
Şekil 9	Kesme Noktası 159-120 Aralığına Göre Oluşturulan Kavram Ağı.....	40
Şekil 10	Kesme Noktası 119-100 Aralığına Göre Oluşturulan Kavram Ağı.....	42
Şekil 11	Kesme Noktası 99-80 Aralığına Göre Oluşturulan Kavram Ağı.....	43
Şekil 12	Kesme Noktası 79-60 Aralığına Göre Oluşturulan Kavram Ağı.....	45
Şekil 13	Kesme Noktası 59-40 Aralığına Göre Oluşturulan Kavram Ağı.....	47

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
KİT	: Kelime İlişkilendirme Testi
BM	: Birleşmiş Milletler
A.B.D	: Amerika Birleşik Devletleri
Çev.	: Çeviren(ler)
Ed.	: Editörler
TDK	: Türk Dil Kurumu
MERNİS	: Merkezi Nüfus İdare Sistemi
ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Araştırma Amaçlı Çalışma İçin Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu	66
Ek 2: Kelime İlişkilendirme Testi (Veri Toplama Aracı)	67
Ek 3: Kavram Ağlarının Oluşturduğu Anahtar Kavramlar ve Cevap Kelimeleri İçeren Frekans Tablosu	68
Ek 4: Etik Kurul Kararı	72
Ek 5: Araştırma İzin Belgeleri	74
Ek 6: Orijinallik Raporu.....	76

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

20. Yy'ın ikinci yarısında dünyada teknolojik gelişmelere bağlı olarak birçok alanda hızlı değişimler yaşanmıştır. İnsanlığın elde ettiği bilgi birikimi doğa ve insan ilişkisinde yeni bir boyut kazanmıştır. Özellikle de beşerî coğrafya ile ilgili yaşanan dinamik değişimler bulunduğumuz dönemi algılayabilmek, aktarabilmek ve değiştirmek için oldukça önemli bir yere sahiptir. Nüfus ve bileşenleri her ülkenin en önemli konusunu oluştururken nüfusla alakalı kavramlar aynı zamanda hem ülkelerin kalkınması için olumlu hem de olumsuz faktörleri beraberinde getirmektedir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi nüfus ile doğrudan orantılı olmakla birlikte nüfustan kaynaklanan sorunlar da günümüz dünyasının en önemli problemini oluşturmaktadır. Küreselleşme ile birlikte hızlı nüfus hareketliliği ülkelerin demografik yapısında önemli değişimleri sağlamıştır. Özellikle mübadele, beyin göçü, mülteci gibi göçle ilgili sorunlar ülkelerin en önemli beşerî sorunlarının başında gelmektedir. Sanayi devriminden sonra nüfus artışıyla beraber kentleşme olgusu tıpkı nüfus gibi hem olumlu hem de olumsuz faktörleri beraberinde getirmiştir. Bu olgu ile birlikte insanın doğaya müdahalesi daha da artarak kentleşme başlığı altında birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Kentleşme toplum yapısının değişmesine neden olurken gecekondulaşma, çarpık kentleşme ve işsizlik gibi önemli sorunları doğurmuştur.

Sosyal Bilgiler öğrenme alanlarından biri olan “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” bireylerin kendi yaşamında gerekli olan temel coğrafya konularını içeren bilgi, beceri, değer, tutum ve davranışları kazandırmayı amaçlar. Birey, sosyal bilgiler ders kitabında yer alan bu öğrenme alanı sayesinde yakından uzağa ve basitten karmaşığa ilkelerini benimseyerek coğrafi beceriler içerisinde değerlendirilen araştırma ve gözlem yapma, değişim ve sürekliliği algılama, harita okuryazarlığı ve mekânı algılama gibi birçok beceri ve davranışı kazanabilmektedir. Her geçen gün gelişen toplum ve ilerleyen teknoloji sonucunda bireyler içinde bulunduğu döneme uyum sağlayabilmeleri için yeni bakış açıları oluşturmaları gerekmektedir. Sosyal Bilgiler dersinde bu öğrenme alanında insan ve yer ilişkisi açısından gerekli coğrafi bilgi ve becerilerin kazandırılması gerekmektedir. Özellikle de mekânı algılama becerisi kroki gibi anahtar kavramların bireyde anlamlı bir mekânsal bilincin oluşturulmasında önemlidir. Sanayileşmenin

gelişmesiyle beraber artan çevre sorunlarına karşı bireyin duyarlılık geliştirmesini ve bilinçli bir çevre okuryazarı olmasını hedeflemektedir. Bireyler çevre okuryazarlığı ve çevre eğitimi ile birlikte doğal ve beşeri unsurları ayırt ederek insan doğa arasındaki etkileşimi sağlamaktadır. Bu açıdan hava durumu ve hava olayı anahtar kavramları bu öğrenme alanında çevre okuryazarlığı becerisini ve çevre eğitiminin ifade edilmesinde önemlidir.

Bu çalışmada İnsanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanı içerisinde 4-7. Sınıflar düzeyinde kazandırılması gereken kavramlar seçilmiştir. Çalışma grubu bu dersi verecek olan öğretmen adaylarından seçilerek lisans düzeyinde öğrenim görmüş oldukları derslerin içeriğinin bu öğrenme alanının değer, beceri ve kazanımlarından oluşmaktadır. Lisans düzeyinde Türkiye'nin beşerî coğrafyası, günümüz dünya sorunları, genel beşerî ve ekonomik coğrafya, Türkiye'nin fiziki coğrafyası gibi dersler, İnsanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanına yönelik kavramları içermektedir. Dolayısıyla Sosyal bilgiler eğitiminde seçilen kavramların birçok öğrenme alanıyla ilişkilendirilmesi insanlar, yerler ve çevreler, küresel bağlantılar, etkin vatandaşlık vb. bu çalışmanın öğretmen adaylarıyla yürütülmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Günümüz öğrenme-öğretme sürecinde yapılandırmacı yaklaşımın hızla eğitim ortamlarında kullanılması, geleneksel öğretim yöntem ve teknikleri geride bırakarak alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerini ön plana çıkarmıştır. Bu anlayışın temel mantığı Taşdere'ye göre (2010) bireyin bilgileri nasıl bir şekilde hangi süreçlerde aldığına odaklanarak bireyi de bu öğrenme sürecine dâhil etmeyi amaçlar. Alternatif ölçme ve değerlendirme sürecine dâhil edilen bazı araçlar ise; kavram haritası, kavram ağı, tanılayıcı dallanmış ağaç, balık kılıcı, yapılandırılmış grid ve kelime ilişkilendirme testi gibi birçok test bulunmaktadır (Bahar ve Özatlı, 2003, s.76). Karakuş'a (2019) göre kelime ilişkilendirme Testi (KİT) bir ölçme ve değerlendirme yöntemi olarak kavramların birbirleriyle ilişkilendirilmesini ve zihinsel bir şema oluşturulmasını sağlayarak bireylerin bilişsel yapısının oluşmasını sağlar. Bu sayede bireyin aktif olduğu bir süreçte öğrenilen kavramların zihinde kalıcılığı sağlanarak başka kavramlar ile ilişkisi arasında anlamlı bir bağ oluşturulur. Bireylerin öğrenme süreci kavramların anlamlı bir bütün haline gelmesiyle oluşur. Bu sürecin kalıcı olabilmesi ise kavram öğretiminin nasıl gerçekleştirildiğiyle alakalıdır (Tokcan, 2015,

s.3-4). Sosyal bilgiler dersinin kavramlar açısından oldukça zengin bir içeriğinin oluşu alternatif tekniklerle desteklenerek anlamlı ve başarılı bir öğrenme süreci oluşturulmalıdır (Kılıçoğlu, 2013, s. 333- 334). Bu çalışmada KİT aracılığıyla Sosyal bilgiler ders kitabında yer alan İnsanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanına ait belirlenen 10 kavram ile öğretmen adaylarının bilişsel yapılarının incelenmesi amaçlanmıştır.

1.1. Problem Durumu

Sosyal Bilgiler, bireyin aktif ve etkili bir vatandaş yetiştirmek amacıyla toplumsal varlığını gerçekleştirebilmesi açısından tarih, coğrafya, sosyoloji, psikoloji gibi disiplinlerden yararlanarak belirli öğrenme alanları içerisinde insanın çevresiyle etkileşimini geçmiş, bugün ve gelecek kapsamında inceleyen bir çalışma alanıdır (MEB, 2005a; MEB, 2005b). Sosyal Bilgiler Öğretim Programında, bireyin öğreniminde bilginin yanında deneyimlerinin de önemli olduğu üzerinde durularak doğru kararlar verebilme becerisini, problem çözme gelişimini ve etkin katılımını destekleyen yapılandırmacı yaklaşım ön plana çıkmıştır. Bu doğrultuda programda kavram öğretiminin önemi vurgulanarak farklı kavram öğretimi yaklaşımları ve teknikleri uygulanabilmektedir. Aynı zamanda kavram yanlışlarının önlenmesi, düzeltilmesi, etkili ve aşamalı bir öğrenmeye yardımcı olmaktadır. (MEB, 2018).

Kavram, sözlük anlamı ile bir düşüncenin veya objenin zihinde oluşturduğu genel tasarımı olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2020). Birey dünyaya geldiği andan itibaren hayatı boyunca somuttan soyuta doğru bir tecrübe kazanarak kavram öğrenmesi devam edecektir (Ülgen, 2001, s.11).

Erken yaşlarda çocuklar edinmiş olduğu bilgilerle eski öğrendiklerini karıştırabilmektedir. Bu bakımdan öğrenci bir kavramı genel kabul gören anlamının dışında eksik veya yanlış öğrenmesi durumunda kavram yanlışları ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınan Sosyal Bilgiler dersinin içerik zenginliği kavram öğretimini zorlaştırmaktadır. Bu doğrultuda etkili ve planlı bir kavram öğretimi gerçekleştirmek için öncelikle o kavramla ilgili öğrencilerin ön bilgilerini ve algılarını çeşitli yöntem ve tekniklerle belirlemek gerekmektedir (Alkış, 2014, s.74- 78). Günümüz öğrenme- öğretme sürecinde bireye yönelik özelliklerin ön

planda tutularak bilgi ve becerilerin kazandırılmasında farklı ölçme ve değerlendirme teknikleri ön plana çıkmaktadır (Çalışkan ve Yiğittir, 2011: 241). Bu konuda kavram analizi, anlam çözümleme tabloları, kavram haritaları, kavram bulmacaları, yapılandırılmış grid, kelime ilişkilendirme testi gibi öğretim stratejileri, ölçme ve değerlendirme amaçlı teknik ve yöntemler kullanmak mümkündür. Bu teknikler incelendiğinde en kapsamlı ve eski olarak kelime ilişkilendirme testi bireylerin bilişsel yapılarını incelemektedir (Bahar, 2003, s. 57; Bahar ve ark., 2006; Ercan ve ark., 2010). Bu teknik 1990'lı yıllardan sonra özellikle Bahar, Johnstone, ve Sutcliffe, 1999; Cardellini ve Bahar, 2000; Bahar ve Özatlı, 2003 son dönemlerde çalışmaları ön plana çıkmaktadır.

Biliş kavramı, kelime anlamı olarak biliş ilişkisi, algı, dikkat, zihinsel süreçler gibi etkenlerin bilimsel açıdan incelenmesidir (Büyük Larousse, 1986, s. 1646).

Yapı kavramı tanım olarak “Ögeleriyle somut bağımlılığı olan bir bütün.” ve “Parçaları arasında yasaya uygunluğu ve karşılıklı ilişkileri bulunan bir bütün.” olarak belirtilmiştir (TDK, 2020).

Bilişsel yapı kavramı ise bilginin zihinde şekillenmesiyle kavramlar arasında kurulan bağın betimlenmesini zihinsel bir ağ ya da şema haline getirerek ifade edilmesi anlamına gelmektedir (Finkelstein, Hambrick ve Cannella, 2009: 61-62).

1.2. Problem Cümlesi

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler ders kitabındaki İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında yer alan nüfus sayımı, demografi, kroki, beyin göçü, mübadele, kentleşme, şehirleşme, mülteci, hava durumu ve hava olayı kavramlarına ilişkin bilişsel yapıları nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı 4. 5. 6. ve 7. Sınıf düzeylerindeki sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ders kitabında yer alan İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanına ait kavramlara ilişkin bilişsel yapılarının kelime ilişkilendirme testi ile belirlenmesi ile öğretmen adaylarının kavramları anlama düzeyleri ve kavram yanlışlarını ortaya koymaktır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Sosyal Bilgiler Öğretim programında yaşadığımız teknoloji çağında eleştirel bakış açısına sahip bilgi üretebilen, ürettiği bilgiyi etkili bir şekilde kullanabilen, problem çözebilen, topluma faydalı, iletişim kurabilen, değişim ve gelişmeleri takip edebilen bireylerin yetişmesini öngören bir eğitim sistemi ile sağlanacağı belirtilmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretim programının içeriği tarih, coğrafya, psikoloji, sosyoloji, felsefe vb. disiplinlerinin konularından oluşan bir çalışma alanı olarak ortaya çıkmıştır. Bu yolla kendi amaçlarına hizmet verecek şekilde sosyal bilimlerden yararlanarak bilgileri bir araya getirmektedir (Tanrıöğen, 2006, s.13).

Sosyal Bilgiler öğretimine yardımcı olacak sosyal bilimlere ait beceri, bilgi ve değerlerin kazandırılması bu dersin içeriğini oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler eğitiminin yararlandığı temel disiplinlerden biri olan coğrafya ise; çevresini, ülkesini ve dünyayı tanıma ihtiyacıyla bireyin günlük yaşamında sıkça karşılaştığı bir bilim dalıdır (Karagözoğlu, 1966, s.2). Coğrafya eğitimi okullarda önceleri Hayat Bilgisi dersi ile verilmeye başlanmışsa da Sosyal Bilgiler programında yer alan coğrafya konuları ile devam etmektedir (Akınoğlu ve Bakır, 2003, s.92). Yapılandırmacı yaklaşımla birlikte Sosyal Bilgiler programı Bloom'un bilişsel taksonomisi göz önünde bulundurularak farklı konu ve sınıf düzeylerinde sarmal bir yapıda kazandırılması hedeflenmiştir (MEB, 2018). Bu açıdan bilişsel yapıyı ortaya koyan alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarına olan ihtiyaçlar gün geçtikçe belirgin olmaya başlamıştır (Bilgin vd., 2014, s.1355).

Bu doğrultuda Kelime İlişkilendirme Testi aracılığı ile sosyal bilgiler öğretmen adaylarının İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanına yönelik bilişsel yapılarının belirlenmesinin önemini vurgulamak ve Sosyal Bilgiler alanında KİT kullanımına örnek teşkil etmesi adına önem taşımaktadır.

1.5. Araştırmanın Sayıtları

Araştırma bulgularının etkili bir şekilde çözümlenmesi ve yorumlanması amacıyla;

1. Araştırmanın örnekleme, evreni temsil edecek niteliktedir.
2. Ölçme aracı ile tespit edilen sonuçlar gerçeği aktaracağı varsayılmıştır.

3. Araştırmada kullanılan veri toplama aracının, araştırmanın amacına hizmet ettiği varsayılmıştır.
4. Veri toplama aracı, ile ilgili literatür bilgisinin ve uzman görüşlerinin geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.
5. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının görüşme formunda yöneltilen sorulara tarafsız, gerçek ve doğru cevaplar verdikleri varsayılmıştır.
6. Araştırmada sonucu olumsuz etkileyecek kontrol altına alınamayan değişkenlerin anlamlı bir şekilde ifade edilemeyeceği varsayılacaktır.
7. Literatür taramasından elde edilen bilgilerin çalışmanın geçerliliği açısından nesnel ve yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1. 2020-2021 eğitim- öğretim yılları ile sınırlıdır.
2. Araştırma çalışma grubu Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalında 1-4. Sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları ile sınırlıdır.
3. Veri toplama aracı olarak kelime ilişkilendirme testi ile sınırlıdır.
4. Araştırma sonucunda elde edilecek bulgular, veri toplama aracı olarak kullanılan ölçme aracının gücü ile sınırlıdır.
5. Bu araştırma 4-7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders kitaplarında yer alan “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında geçen kavramlarla sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

1.7.1. Kavram

Betimleyici ve ayırt edici özellikleri bulunan durum, nesne veya olgu olarak ortak bir ad şeklinde belirtilmektedir (Cin, 2004).

1.7.2. Kelime İlişkilendirme Testi

Herhangi bir konu ile ilgili temel kavramların bağlantılarını konuyla ilişkilendirerek alt kavramlar oluşturulur. Bu sayede bireylerin bilişsel yapılarına göre bilgiyi organize edişini gözlemlemeyi sağlayan bir araçtır (Hovardas ve Korfiatis, 2006).

1.7.3. Bilişsel Yapı

Bilgiyi anlama, yorumlama ve değerlendirme kabiliyeti anlamına gelen kavramların zihinde oluşturduğu desendir (Vikipedi, 2021).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kavram Nedir?

En geniş anlamı ile kavram “bir olayın, durumun, duygu ya da düşüncenin zihinde oluşturduğu tasvirdir”. Kavramlar soyut düşünceleri fiziksel ve sosyal dünyada anlayarak ayırt edebilmeyi sağlar.

Bir başka deyişle kavram, benzer özellikleri içerisinde bulunduran olgu, nesne ya da eşyaları ifade edebilmek için kullanılan simgelerdir (Karadeniz, 2002). Kavramlar çevremizde olan biten durum veya objeleri gereksiz detaylardan kurtararak daha anlamlı hale getirmemizi sağlar ve iletişim kurmayı kolaylaştırarak öğrenmeyi önemli bir şekilde etkilemektedir (Yıldız, 2000, s.550).

Kavramın yapılan alan yazın taramasında net bir tanımı bulunmamakla beraber her sözcük kavram niteliğinde de tabir edilmemektedir. Ericson’a (1995) göre bir kavram belirli bir zamana göre belirlenmiyorsa, genellenebilir, ortak bir söylemi olan farklı özelliklere sahip, kısa ve net ifade ediliyorsa kavramdır. Kavramlar birçok özelliğe göre de sınıflandırılabilmektedir. Bunlar; somut, soyut, boyutlarına göre, formal, informal, karmaşıklık, bilimsellik, zorluk derecelerine göre ve öğrenim şekline göre olarak değişebilmektedir (Akt. Doğanay, 2002, s.230).

Vygotsky’e (1998) göre kavramların bireyin zihnine kalıcı olarak yerleşmesi durumu bir çağrışımdan veya alışkanlıktan öte bir durumdur. Kavram öğretiminin sadece tekrar yaparak değil çocuğun gelişimsel olarak gerekli düzeye ulaşması ile mümkün olacağı karmaşık bir düşünce sistemidir.

Kavramların bireylerin zihinlerinde oturması için belirli bir şekilde düşünmenin veya çağrışım yapmanın daha fazlası gerekmektedir. Bu yüzden kavramlar, pratik yapılarak öğrenilemez ancak bireylerin soyut kavramları algılayabilecek gelişim düzeylerine eriştiklerinde anlamlandırılacak karmaşık bir zihinsel yapıdır (Vygotsky, 1998/2022, s.124).

Kavramlar kısaca öğretim sürecinde sadece tanımlama ve örneklendirme ile kavranamaz. Ancak kavram sınıflandırılmasına uygun öğrenme durumları oluşturularak kavram öğretimi gerçekleştirilebilir.

2.2. Sosyal Bilgilerde Kavram

Birey dünyaya geldiği andan itibaren kavram öğrenimine tesadüfi olarak başlayarak planlı bir şekilde okullarda devam eder. Kavramların öğretilmesinde Ausebel'in tümdengelim yöntemiyle önce öğretmenin örnekleri sunarak daha sonra öğrencilerin bu örnekleri çeşitlendirmesi ile analiz etmesini önermektedir. Bruner ise öğretmenin örneklerini öğrencilerin sezgisel bir şekilde genellemesini ve belirli kurallar çerçevesinde öğrenmesiyle daha etkili olacağını düşünmektedir (Ülgen, 2001, s.110).

Sosyal Bilgiler dersleri de çeşitli disiplinlerden meydana geldiği için kavramlar açısından oldukça zengindir (Alkış, 2014, s.75). Dolayısıyla Sosyal Bilgiler dersinin temel amaçlarını gerçekleştirebilmesi için bu kavramların bireylerin zihinlerinde aynı anlama gelecek şekilde sembolize edilerek kalıcı hale getirilmesi gerekmektedir (Doğanay, 2002, s.232-233).

Sosyal bilgiler derslerinde temel kavramların öğretimi sayesinde öğrencilerin eğitim yaşamında sonraki dönemlerde işlenecek konuları daha iyi anlamlandırmalarına ve derse kolay adapte olmalarına yardımcı olacaktır. Aynı zamanda sosyal bilgiler dersi, kavram öğretiminde yapılandırmacı anlayışıyla yapısal kavramları öğrenmeye ve hayata geçirmeye yönelik etkinlikler ve araç gereçler sunmasıyla gelişen topluma ayak uyduran aktif bir öğretim faaliyeti sürdürmeyi hedeflemektedir.

Kavram temelli öğretimler sosyal bilgilerin ders içeriğini zenginleştirmek amacıyla kullanılan materyaller somuttan soyuta geçiş becerilerini sunmaktadır. Bunun yanında yeni sosyal bilgiler programı bakış açısıyla ders sırasında kullanılan araç gereçler ve farklı materyallerin yanı sıra modern eğitim- öğretim yaklaşımları çerçevesinde öğretmenlerin yararlanabileceği farklı yöntemler, kavram analizleri, kavram ağları, anlam çözümleme tabloları, kelime ilişkilendirme testleri gibi yöntemler kullanmaları da mümkündür.

2.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kavram

Gelişen ve değişen günümüz toplumunun ihtiyaçlarının ve beklentilerinin karşılanması için sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi ve teknolojik alanlarda yapılan değişimler kadar eğitim alanında da aynı oranda yeniden incelemelere ve gelişmelere gidilmektedir. Bu açıdan geliştirilen programlar topluma faydalı etkin vatandaş yetiştirme açısından büyük önem taşımaktadır.

1998 ve öncesine kadar Sosyal Bilgiler Öğretim programlarında kavram öğretiminin içeriğini; üniteler, konular ve alt konular olacak şekilde multi disiplinler ve doğrusal bir yaklaşımla genellikle tarih ve coğrafya konuları oluşturmuştur (Özdemir, 2014, s.38).

Doğduğumuz andan itibaren kavramlar duygularımızı, düşüncelerimizi ifade etmemizde bizlere yardımcı olmasından dolayı hayatımıza dâhil olmaktadır. Özellikle ilköğretim düzeyinden itibaren kavram öğretimi Sosyal Bilgiler programının (2004) vizyonunu ve genel amaçlarını önemle vurgulamaktadır. Dolayısıyla kavram öğretimi okul çağıyla birlikte daha kapsamlı ve etkili şekilde öğrenmenin sağlanmasını gerektirmektedir (Özdemir, 2014, s.22).

Ülkemizde 2004 yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından yapılandırmacı yaklaşımla hazırlanan Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ilkokul ve ortaokulları kapsayan 4.-7. Sınıflarda uygulanmaya başlanmıştır. İlk başta pilot uygulama ile okutulan bu program 2005-2006 öğretim yıllarında ise dünyada yaşanan her değişim ve gelişmeleri takip eden, Avrupa Birliği kurallarına uygun bir eğitim anlayışına göre hazırlanarak tüm Türkiye’de tamamen uygulanmaya başlanmıştır (Yalçınkaya ve Sever, 2015, s.128).

Sosyal Bilgiler öğretim programlarında Sosyal bilgilere ait kavramların yanı sıra sosyal bilimler disiplinlerinden de kavramlar 4. Sınıftan başlayarak 7. Sınıfa kadar birbirini tamamlayacak şekilde organize edilerek bir bütün olacak şekilde giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeylerine göre kavramlar listesi halinde aşağıda verilmiştir (MEB, 2015).

Tablo 1

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Bulunan Kavramlar listesi ve düzeyi (MEB-2005).

Giriş düzeyi: o geliştirme düzeyi: * pekiştirme düzeyi: x

Kavramlar	4.	5.	6.	7.	Kavramlar	4.	5.	6.	7.
İslahat				O	Saltanat		O	*	X
2.elden kaynak		O	*	X	Sanat	O	*	*	X
İklim	O	*	X	X	Savaş	O	O	*	X
İletişim		O	*	X	Seçim	O	O	*	X
İsraf	O	O	*	X	Sermaye	O		*	X
İstek ve ihtiyaçlar	*	X	X	X	Sivil toplum	O	*	*	X
İş bölümü	O	*	*	X	Siyaset				O
İşsizlik		O	*	*	Siyasi güç				O
İthalat	O	*	*	X	Sorumluluk	*	*	*	X
Kamu	O	*	X	X	Sosyal bilim			O	*
Kamuoyu	O	*	X	X	Sosyal etkileşim	O	O	*	X
Kanıt	O	*	*	X	Sosyal örgüt	O	O	*	X
Kaşif		O	*	X	Sözleşme	O	*	*	X
Katılım	O	*	X	X	Şehirleşme		O	*	X
Kaynak	O	*	*	X	Tasarruf	*	*	*	X
Kentleşme		O	*	X	Teknoloji	O	*	X	X
Keşif		O	*	X	Telif -Patent			O	*
Kıta	O	O	X	X	Temel haklar	O	*	X	X
Kıtlık			O	*	Teşkilat	O	O	*	X
Kimlik	O	*	*	X	Tımar sistemi				O
Kişilik				O	Ticaret	O	O	*	X
Kitle iletişim				O	Tören	O	O	*	X
Kitle iletişim aracı				O	Turizm		O	*	X
Kronoloji	O	*	*	X	Tüketim	O	*	X	X
Kurum	O	*	*	X	Ulaşım	O	*	*	X
Kut			O	*	Uygarlık			O	*

Kültür	O	*	*	X	Ücret			O	*
Kültürel öge	O	*	*	X	Üretim	O	*	X	X
Kültürel farklılık				O	Ürün	O	*	X	X
Küresel sorun			O	*	Vakıf				O
Laiklik		O	O	*	Varsayım			O	*
Liderlik	O	*	*	X	Vatan	O	O	*	X
Medya	O	O	O	*	Vergi	O	O	*	X
Meslek	*	*	X	X	Verimlilik		O	*	X
Meşrutiyet			O	*	Yargı	O	*	X	X
Millet	O	O	*	X	Yasa	O	*	X	X
Milli egemenlik	O	*	*	X	Yasama		O	*	X
Milli Kültür	O	O	*	X	Yatırım		O	*	X
Monarşi			O	*	Yer	*	X	X	X
Nedensellik	O	*	*	X	Yön	*	X	X	X
Nüfus		O	*	X	Yönetim	O	*	X	X
Olgu	O	O	*	X	Yurttaşlık	O	*	X	X
Oligarşi			O	*	Yürütme			O	*
Ortak Miras		O	*	X	Yüzyıl		O	*	X
Ölçek		O	*	*	Birey		O	*	X
Özgürlük			O	*	Bölge	O	*	*	X
Para	*	X	X	X	Bütçe	*	X	X	X
Pazar	O	*	*	X	Coğrafi konum		O	*	X
Reform				O	Cumhuriyet	*	*	X	X
Rol		O	*	X	Çağ			O	*
Rönesans				O	Çevre	*	X	X	X
Afet	*	X	X	X	Çevre kirliliği	O	*	X	X
Aile	*	X	X	X	Dağıtım	O	*	X	X
Akrabalık	*	X	X	X	Dayanışma	*	*	X	X
Anayasa	O	*	X	X	Davranış	*	X	X	X
Bağımsızlık	O	O	*	X	Değer	O	*	X	X

Barış	O	O	*	X	Değişim ve süreklilik	O	*	X	X
Benzerlik ve farklılık	*	*	X	X	Birinci elden kaynak	O	*	X	
Beşeri ortam	*	X	X	X	Demokrasi	O	*	X	X
Bildirge	O	*	X	X	Devlet	O	*	X	X
Devlet adamı			O	*	Görüş			O	*
Dil	O	*	X	X	Grup	O	O	*	X
Din	O	*	X	X	Güç	O	*	X	X
Doğal kaynak		O	*	X	Haberleşme		O	*	X
Doğal ortam	*	X	X	X	Hava durumu	*	X	X	X
Duygu	*	*	X	X	Hava olayı	*	X	X	X
Düşünce	*	*	X	X	Hoşgörü	O	O	*	X
Egemenlik	O	*	X	X	İhracat	O	*	*	X
Ekonomi	O	*	X	X	Estetik		O	*	X
Ekonomik faaliyet	O	*	X	X	Etkin Yurttaş	O	*	X	X
Emek	O	*	X	X	Etkileşim			O	*
Empati	O	O	*	X	Etkin Dinleme				O
Endüstri		O	*	X	Etkin Reddetme			O	*
Endüstrileşme		O	*	X	Fetih			O	*
Enerji		O	*	X					

Sosyal Bilgiler dersi yaşamı daha anlamlı bir şekilde algılayabilmek için öncelikle kavramları somutlaştırılması ve genellemelerle vurgulanması gerekmektedir. Bu açıdan kavram temelli öğrenmenin üst düzey düşünmeyi gerektirmesi, bireyler arasındaki iletişimi sağlaması, bellekte bilgileri organize ederek sağlıklı bir öğrenim sağlaması ve akademik başarıyı olumlu etkilemesi açısından önemli görülmektedir (Doğanay, 2002, s.277). 2005 yılında geliştirilen Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan “Öğretim Programında Dikkat Edilecek Hususlar” bölümünün beşinci maddesinde de kavram öğretiminin öneminden bahsedilerek öğrenmeyi kolaylaştırdığı, eksik ve yanlış algılamayı engellediği, akıl yürütme, akılda kalıcılığı artırma ve problem çözme gibi

üst düzey düşünme becerilerini geliştirdiği ifade edilmektedir (MEB, 2005 ve 2018). Ancak 2018 yılında hazırlanan öğretim programında artık kavramlar detaylı bir şekilde ifade edilmemiştir (Tay, 2017, s.475). 2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında kavramlar, sınıflar düzeyinde öğrenme alanları içerisinde kazanımlarla verildiği görülmektedir. İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında 4. Sınıf düzeyinde 6 kazanım, 5. Sınıf düzeyinde 5 kazanım, 6. Sınıf düzeyinde 4 kazanım ve 7. Sınıf düzeyinde ise 4 kazanım içerisinde kavramların beceri ve değerler ile birlikte bir bütün halinde işlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Kavramlar bu öğrenme alanı içerisinde şu şekilde sıralanmaktadır. Konum, kroki, harita, doğal unsur, beşeri unsur, hava olayı, hava durumu, nüfus, yer şekilleri, nüfus özellikleri, nüfus sayımı, doğal afet, iklim, bütçe, harita, ölçek, bitki örtüsü, demografi, yer altı ve yer üstü kaynakları, nüfus dağılışı, mübadele, mülteci, göç, beyin göçü, kentleşme, yerleşme ve seyahat özgürlüğü, ulaşım, yer, yön, sığınak, acil çıkış ve acil toplanma yeri gibi kavramlar olarak kazanımlar kısmında beceri ve değerler ile birlikte açıklanarak verilmiştir (MEB, 2018).

2.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanı

Öğrenme alanı, beceri, değer, tema ve kavramların birbirleriyle ilişkili olarak bir bütünü oluşturan öğrenmeyi içeren yapılardır (Yazıcı ve Koca, 2011, s.26).

2004 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında öğrenme alanlarını belirlemek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı, Avrupa ülkelerinde ve Amerika Birleşik Devleti'nde yürürlükte olan öğretim programlarını inceleyerek 1994 ABD Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi (NCSS) standartlarıyla hazırlanmış olan “Expectations of excellence” (Mükemmellik Beklentileri) kitabından yararlanılmıştır (Şimşek, 2020, s. 42).

2004 Sosyal Bilgiler programı itibarıyla beceri, değer ve kavramların bir arada verildiği öğrenme alanları, üniteler içerisinde belirli bir ders saatinde kazanımların verilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Bu kazanımlar öğretmenlere yol gösterici örnekler vermesi yönüyle öğrenme sürecine kolaylık sağlamaktadır (Özdemir, 2014, s. 24).

MEB (2005) incelendiğinde öğrenme alanları “birey için gerekli beceri, tema, kavram ve değerlerin bir bütün olarak ele alındığı öğrenmeyi sistemli bir şekilde planlayan ve uygulayan disiplinler arası bilgiler içeren yapı” olarak tanımlanmıştır.

Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının kapsamı ve içeriğine uygun olacak şekilde her sınıf düzeyinde “Birey ve Toplum”, “Kültür ve Miras”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum”, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, “Etkin Vatandaşlık” ve “Küresel Bağlantılar” olarak toplamda 7 adet öğrenme alanından oluşmaktadır (MEB, 2018).

2018 Sosyal Bilgiler öğretim programının hazırlanmasında 2015 ve 2017 programları bir zemin oluşturmaktadır. 2015 programı hayata geçirilmemiş, 2017 programı ise sadece bir yıl uygulanmıştır. Hazırlanan iki programda yer alan öğrenme alanları aşağıda belirtilmektedir (MEB, 2015 ve 2017).

Tablo 2

Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları (MEB, 2015 ve 2017).

Öğrenme Alanları (2015)	Birey ve Toplum	Öğrenme Alanları (2017)	Birey ve Toplum
	Etkin Vatandaşlık		Kültür ve Miras
	İnsan ve Mekan		İnsanlar, Yerler ve Çevreler
	Ekonomi ve Sürdürülebilirlik		Bilim, Teknoloji ve Toplum
	Kültürel Miras		Üretim, Dağıtım ve Tüketim
	Küresel Bağlantılar		Etkin Vatandaşlık
	Bilim, Teknoloji ve Toplum		Küresel Bağlantılar

Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan 4-7. Sınıfları kapsayan İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanı tamamen coğrafya temelli konular içermektedir. Temel amaç bireyin yaşadığı yeri, doğal ve beşerî unsurları tanımayı, geçmişten günümüze nüfus dağılımını incelemeyi, ekonomi alanında coğrafi özellikleri, insan-çevre etkileşimini, teknolojik gelişmelerin sonucunda değişen dünyaya ayak uydurmaya yarayan ve geleceğe dair bir bakış açısına sahip olabilmek için gerekli bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmaktır.

4. 5. 6. ve 7. Sınıflar ders kitabı içerisinde yer alan İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında geçen tüm kavramlar incelendiğinde (Afet, beşerî ortam, beyin göçü,

bölge, coğrafi konum, çevre, çevre kirliliği, demografi, doğal kaynak, doğal ortam, ekonomi, endüstrileşme, göç, hava durumu, hava olayları, iklim, kent, kentleşme, kıta, kroki, meteoroloji, mübadele, mülteci, nüfus, nüfus piramidi, nüfus sayımı, özgürlük, seyahat, şehirleşme, ticaret, turizm, ulaşım, üretim, yer, yerleşim, yön) genellikle coğrafya ağırlıklı olduğu belirlenmiştir. Çalışma kapsamı doğrultusunda sözü geçen bu öğrenme alanından (demografi, beyin göçü, mülteci, mübadele, kroki, kentleşme, şehirleşme, hava durumu, hava olayı, nüfus sayımı) olarak seçilen 10 adet kavram başlıklar halinde ele alınmıştır.

2.3.1.1. Demografi

Tarihte bilinen ilk kez Yunanca demos (halk) ve graphein (yazmak) kelimelerinden oluşan demografi, TDK'ye göre nüfus bilimi anlamına gelmektedir. Genel anlamıyla ise demografi doğum, ölüm ve göç gibi temel yaşam olgularını ve nüfusun coğrafi dağılımı üzerindeki etkiyi sosyoekonomik, biyolojik ve çevresel açıdan inceleyen bir disiplindir (Coleman, 2000, s.27). Toplumların temel ihtiyaçlarından doğan nüfus değişkenlikleri, para veya mal sayımları zamanla gelişerek istatistiki bir amaçla devlet yönetimlerinde yol gösterici bir hal almıştır. İlk kez Çin ve Mısır'da başlayan nüfus sayımları, modern dünyada sosyal, ekonomik, politik açıdan düzenlenen demografik yapıları oluşturmuştur (Nisbett, 2005, s.12). Bu demografik yapılar; kadın, erkek, çocuk ve yaşlılar gibi birçok bakış açısını ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bu kişilerin birbiri ile olan ilişkileri, aile ve toplum açısından hukuki değerler oluşturarak yeniden kurgulanmış ve günümüzdeki halini almıştır. Demografi, matematik ve istatistik disiplinlerinin yakından incelediği bir çalışma alanı olmakla birlikte elde edilen verilerin yorumlanmasında ise sosyal bilimlerin (coğrafya, sosyoloji, tarih vd.) ilgisini çekmektedir (Tunç, 2014, s.5-7).

2.3.1.2.Beyin Göçü

Tarih boyunca hemen hemen her dönemde insan topluluklarında yer değiştirme hareketinin sosyal, ekonomik, kültürel değişimlere sebep olduğu görülmektedir. Bu yer değiştirme hareketi zorunlu ya da istekli olabilmektedir. Bu yer değiştirme hareketi göç olarak tanımlanmaktadır.

Geçmiş zamanlarda tarıma elverişli su kenarlarına yerleşmek göç hareketine birincil sebep olurken günümüzde artık bu hareket daha çok ekonomik anlamda temel ihtiyaçların karşılanması amacıyla olmuştur. Günümüzde yapılan istatistiklere göre göç hareketleri içerisinde en fazla artışa sahip olan göç türü beyin göçü olmuştur. Beyin göçü (brain-drain), kelime anlamıyla bilgi ve teknoloji aktarımıdır (Aktaş, 2014, s. 38).

Küreselleşme, toplumsal değişimi ve kültürel yapılarda gelişmeyi sağladığı gibi aynı zamanda toplumsal kriz ve bozulmaları da meydana getirebilmektedir (Smith, 2007, s.24). Küreselleşme ile birlikte insan etkileşimleri daha hızlı arttığı için afet, çevre sorunları, demografik sorunlar gibi birçok olumsuzluklar da günümüz dünya sorunlarını oluşturmaktadır.

Standing'e göre (2014), Prekarya adını verdiği yeni bir topluluğun son zamanlarda ortaya çıktığını ve bu toplulukta özellikle ekonomik anlamda yüksek eğitilmiş kişilerin kendi ülkelerinde sarf ettikleri iş gücünün karşılığını yeterli derecede alamayarak başka ülkelere yöneldiklerini belirtmektedir. Bir başka deyişle beyin göçü, beyaz yaka olarak ifade edilen eğitilmiş, vasıflı veya bilim insanlarının daha çok ekonomik anlamda refah bir yaşam sürebilmek için daha uygun ortamlara gitmesidir. (Öncü ve Selvi, 2018, s. 208).

Uluslararası olarak göçe sebep olan beyin göçü türü, bir ülkeyi göç alan veya göç veren bir konuma getirebilmektedir. Bu hareket farklı dönemlerde yönetimlerin bakış açısına göre teşvik edici veya önleyici bir politika sergilemesine bağlı olarak değişebilmektedir. II. Dünya savaşı ile birlikte hız kazanan beyin göçü, yazılı ve görsel medyanın gelişmesi ile ülkelerin kalkınma hızlarının artması sonucunda uluslararası platformda sınırların kalkmasına ve dünyanın küresel bir köy haline gelmesine zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla bu durum geçmişte olduğu gibi günümüzde de beyin göçlerini tetikleyen bir unsur olarak görülmektedir. Beyin göçüne neden olan faktörler özellikle ilk dönemlerde kendi ülkelerinde siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda rahat çalışma olanağı bulamayan eğitilmiş kesimlerden oluşurken günümüzde artan küreselleşme olgusuna bağlı olarak eğitim görme düzeyine kadar beyin göçü olgusu gerçekleşmektedir.

2.3.1.3. Mülteci

Mülteci kavramı hem uluslararası hem de ulusal anlamda devletlerarası ilişkileri ve evrensel insan hakları konusunda yakından ilgili olması ile büyük önem taşımaktadır. Birçok kavram (vatansız kişi, sığınmacı, göçmen gibi) mültecilik ile benzer görüldüğü için kavram yanılgısına yol açmaktadır.

Son yıllarda görsel ve yazılı medyada güncel bir şekilde bahsi geçen mülteci kavramı; dili, dini, ırkı belirli bir topluluğa ait olması nedeniyle kendi ülkesinden can ve mal güvenliği endişesiyle ayrılan ve başka bir ülkenin sınırlarına giren yabancılar olarak nitelendirilmektedir. Ulusal metinler içerisinde ülkemizde 1982 Anayasası'nda mülteci kavramını tanımlayan bir hüküm bulunmamaktadır. 2013 tarihli 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 61. Maddesinde geçen mülteci tanımında Avrupa üyesi ülkelerden Türkiye Cumhuriyeti sınırlarına gelerek koruma talebinde bulunan ve sığınma talebi kabul edilen yabancılar mülteci statüsünde görüldüğü ifade edilmektedir (Göç İdare Başkanlığı, 2021).

Avrupa ülkeleri olarak belirtilen sınırlama ise 1951 Cenevre Sözleşmesinin 1. Maddesine göre; isterlerse anlaşma devletleri arasından gelen kişileri kapsayacak, isterlerse de hiçbir bölge ayrımı yapmadan gelenleri mülteci statüsünde kabul edeceklerdir. Türkiye ise bu anlaşmada Avrupa dışından iltica eden kimseleri bu statüde tanımlamamaktadır. Ancak bu statünün geçici olmasıyla birlikte uluslararası ve ulusal mevzuatlarda mülteci olarak kabul edilmeyecek koşullar da bulunmaktadır. 1951 Cenevre Sözleşmesinin 1/f maddesi uyarınca bazı kişiler:

- Uluslararası metinlerde tanımlanan bir suç işlemişse,
- Mülteci sıfatıyla bir ülkeye sığınmadan önce ağır bir suç işlemişse
- BM'in amaç ve ilkelerine aykırı bir davranıştan dolayı suçlu bulunduysa mülteci statüsünde algılanmayacaktır (Altınışık ve Yıldırım, 2002, s.25).

2.3.1.4. Mübadele

Mübadele, devletlerarasında siyasi, hukuki, coğrafi ve ekonomik amaçlarla belirlenen meselelerin imzalandığı, değiş tokuş edilecek devletlerde de dil, din, ırk gibi

özellikleriyle tespit edilen nüfusların oluşturduğu karma komisyonlar kurularak yürütülen zorunlu göç ya da nüfus hareketidir (Sepetcioğlu, 2014, s. 53).

Mübadele denilince ilk akla gelen örnek 1923’de gerçekleşen Türk- Yunan nüfus mübadelesi olsa da bu zorunlu göçün ilk örneği cumhuriyetten öncesine dayanmaktadır. 19. Yy.’ da Osmanlı ve Bulgar Krallığı ile yapılan İstanbul Antlaşmasına göre bölgede bulunan halk mallarıyla birlikte karşılıklı yer değiştirmiştir (Önder, 1991, s. 213).

I. Dünya Savaşı sonrasında Anadolu’dan Yunanistan’a olan göçün artmasıyla bu duruma bir çözüm yolunun bulunması amacıyla Lozan Barış görüşmelerinde azınlık meselelerini resmiyete dökerek 30 Ocak 1923 tarihinde Türkiye- Yunanistan’daki halkın yer değiştirmesi kararlaştırılmıştır (Ürer, 2003, s.221-294).

Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine ilişkin Sözleşme ve Protokol’e göre karma bir komisyon tarafsız bir başkanla oluşturulmuştur. Ancak kimlerin etabli sayılacağı konusunda belirlenen maddeden dolayı anlaşmazlıklar yaratmıştır. Bu maddede 1918 öncesinde İstanbul’a yerleşen Rumların ve Batı Trakya’daki Türklerin hepsi yerleşik sayılacak bu şehirlerin dışındakiler göç etmesi kararlaştırılmıştır (Soysal, 2000, s.176).

2.3.1.5.Kroki

Kroki ve haritalar birbiriyle benzer bulunarak karıştırılabilmektedir. Ancak krokide çizimler daha kaba ve genel yapılırken haritada bu daha hassas ve ölçülerle yapılmaktadır. Görsel araçlardan biri olan kroki, ders sürecinde bilginin aktarılmasında ve gündelik yaşamda kolaylık sağlamasından dolayı sıkça kullanılmaktadır. Bu açıdan birçok alanda kullanılan bu becerinin kazandırılması gerekmektedir (Yazıcı, 2006, 660).

Kroki okuma, anlama ve çizme becerisi, mekânı algılama becerisinin içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bu beceri bir mekânda bulunan işaretleri algılayarak sahip olduğu özellikleri ifade edebilmektir. İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında bu beceriyle birlikte verilen görsel araçları okuma, bu mekânlardaki kroki, basit çizimler ve planlar yapma becerilerinin geliştirilmesinde önemli olduğu belirtilmiştir (MEB, 2015).

2.3.1.6. Kentleşme

Kentleşme kavramı göçlerle birlikte kentlerde yaşayan nüfusun artmasıdır. Dolayısıyla göç ve kent birbiriyle yakından ilişkili kavramlardır. Keleş'e göre (1972), Sanayileşme ve ekonomik gelişmeler ile birlikte kent sayılarının ve bu kentlerde yaşayan nüfusun artması, kentleşmenin sebeplerini oluştururken örgütlenmeler, sosyal oluşumlar, toplum yapısının değişimi ve davranış değişiklikleri ise kentleşmenin sonucunu oluşturmaktadır.

Kentler sosyo-ekonomik fonksiyonlarına göre ayrıldığı ve belirli bir yaşam tarzına göre şekillendiği için şehirlerden ayrılır. Dolayısıyla kentleşme bir terim olarak sanayileşmenin ve ekonomik gelişmişlik düzeyine göre belirlenen bir nüfus hareketidir (Doğanay, 1997, s.421-426). II. Dünya savaşından sonra özellikle 1950 sonrası Türkiye'de sanayileşmenin, ulaşımın, eğitimin, sosyo-ekonomik fırsatlarının ve birçok alandaki gelişme köyden kente göç hareketini büyük oranda etkilemiştir (Doğan, 2009, s.3). Şehirleşme olgusu ise tarih öncesi dönemlerden itibaren görülen köy ve kasabalardan ayrılan ticari merkezler ve kültürel özelliklerini de içerisinde barındıran bir süreçtir. Özellikle 19.yy'dan itibaren sanayileşmenin hız kazanmasıyla şehirlerin ve şehirde yaşayan nüfusun artması ile birlikte oluşan toplumsal yapının tutum ve davranışlarını da etkilemesi ve değiştirmesi sonucudur (Kartal, 1978, s.6).

2.3.1.7. Şehirleşme

Şehirleşme kavramı literatürde kentleşme ile aynı anlamlara karşılık geldiği belirtilse de farklı anlamlara geldiği konusunda da taraflarca tartışılmaktadır. Şöyle ki TDK'ye göre Farsça bir kelime olan şehir Türkçede kent anlamına gelmektedir.

Dinamik bir süreç olarak düşünülen şehirleşme kavramı, tarih boyunca şehirlerin fiziki ihtiyaçlarını, geleceğe dönük kalkınma planları ve yenilikçi bakış açılarıyla oluşturulan projeksiyonlar, modeller ve çeşitli yöntemlerle kentlerin yenilenmesini ve dönüştürülmesini sağlayan önemli bir olgudur. Türkiye'de şehirleşme süreci incelendiğinde 1960'lardan önce çok yavaş bir şekilde artan nüfusun 1960'dan itibaren artık köyden kente göç hareketi ile birlikte kentlerin ekonomik gelişmişlik farkının da artmasıyla belirli bir nüfus birikimine yol açmıştır (Ekşi ve Gürün, 2020, s.85). Sanayi Devriminden sonra ekonomi, turizm, sağlık ve tarım gibi fonksiyonların gelişmesiyle

kentler bir çekim merkezi haline gelmiştir. Aynı zamanda köyden kente doğru göç hareketi ile birlikte artık kentten kente doğru yönelim de kentlerde nüfus yoğunluğunun artmasına sebep olmuştur.

21. Yy'a gelindiğinde ise artık şehirlerde hızlı kentleşme ve küreselleşmenin sağladığı ayrıcalıkların yanı sıra alt yapı ve üst yapı yetersizliği, çarpık kentleşme, işsizlik, yalnızlık, yabancılaşıma, sağlıksız ve havasız ortamların artması gibi birçok sorunu da beraberinde getirmiştir (Ortaylı, 1977, 152). Şehirleşme kısaca insan yaşamını ve ihtiyaçlarını kolaylaştırıcı bir etkiye sahiptir. Zamanla insan yaşamını olumsuz olarak etkileyen bu durumlarla başa çıkabilmek için yapılandırılan kamu hizmetleri ve uygulamalarıyla fonksiyonel şehirleşme, sürdürülebilir kentleşme ve fiziki şehirleşme gibi birçok kolaylaştırıcı faktörü de hayata geçirmektedir.

2.3.1.8. Hava Durumu

Havaların insan yaşamının etkisini göz önünde bulundurarak belirli bir bölgedeki kısa süreli atmosfer hareketlerini ve değişimleri göz önünde bulundurarak havanın nemlilik, bulutluluk, sıcaklık ve rüzgâr durumunu ifade eder (Vikipedi, 2022). Hava, hava kürenin gazlardan oluşmuş karışımıdır. Havanın belirli bir yerde anlık olarak değmesi ile hava kürede meydana gelen hava olaylarının meteoroloji durumlarının ifadesidir (İzbırak, 1992).

2.3.1.9. Hava Olayı

Atmosferde meydana gelen meteorolojik olaylardır. İnsanların günlük yaşamının temelini oluşturan hava olayları yağmur, kar, sis, tayfun, fırtına kasırga, rüzgâr, hortum vs. hava sıcaklığının değişimi sonucunda meydana gelmektedir.

Hava tüm çevreyi saran gazlardan oluşan renksiz, kokusuz bir katmandır. Bu gazın içeriğinde belirli oranlarda oksijen, karbondioksit, azot, su buharı bulunmaktadır. Bu sayede hava ısınıp soğumasıyla birlikte genişir ve yoğunlaşmaktadır. Böylece kısa süreli ve günlük meydana gelen durumlara hava olayları denilmektedir (Akış ve Kaya, 2015, 561).

2.3.1.10. Nüfus Sayımı

Nüfus sayımı sınırları belirli bir alanda, belirli bir günde çeşitli sayım yöntemleri kullanılarak bir bölgenin, ülkenin, alanın, yaşayan insan sayısını açığa çıkartan istatistik bir yöntemdir.

İlk modern nüfus sayımlarının 17. Yy 'da Batı Avrupa ülkelerinde yapılmakla birlikte Türk tarihinde ilk nüfus sayımı Osmanlı Devleti'nde asker sayısını belirlemek ve halktan alınacak vergileri hesaplamak amacıyla 1831 yılında II. Mahmut döneminde yapılmıştır. Modern anlamda nüfus sayımları 19.yy. sonlarında (1885) ve 20.yy başlarında (1907) yapılmıştır (Kılıç, 2021, s.541).

Cumhuriyetten sonra ise ilk nüfus sayımı 28 Ekim 1927 yılında yapılmıştır. Bu dönemden itibaren 2. Nüfus sayımı 1935 yılında yapılarak bundan sonra 1990 yılına kadar her 5 yılda bir tekrarlanmıştır (Doğan, 2011, s.298-299). 1990 yılından sonra ise 10 yılda bir yapılması kararlaştırılarak son genel nüfus sayımı 2000 yılında yapılmıştır. 2007 yılında Türkiye'de hem nüfus sayımları hem de sayım yöntemleri değişerek MERNİS sistemi üzerinden ADNKS (adrese dayalı nüfus kayıt sistemi) ile her yılın 31 Aralık günü o yılın nüfusu bilgisayar ortamında doğum ve ölümler baz alınarak verilmiştir. Türkiye yıllara ve bölgelere göre birçok etken nüfus değişiminde rol oynamaktadır. Türkiye nüfusu genç ve dinamik bir yapıya sahiptir. Ancak günümüzde nüfusun niceliğinden çok niteliğine önem verilerek ülkenin kalkınması ön plandadır. Dolayısıyla nüfus devleti bir arada tutan en önemli unsurlardan biridir (Karabağ ve Şahin, 2022 s.2-3).

2.4. Kelime İlişkilendirme Testi

Kelime ilişkilendirme testleri, bireyin bilişsel yapılarını kavramlar ile arasındaki bağı, zihinde oluşturulan bilgi şeması ile ortaya koymaya yarayan aynı zamanda bu kavramların bellekte kalıcı ve anlamlı olup olmadığını belirlemeye yönelik alternatif bir ölçme aracıdır (Bahar, Johnstone ve Sutcliffe, 1999).

Kelime ilişkilendirme testinin diğer bir tanımında belirlenen bir anahtar kavrama verilen cevaplara bağlı olarak bilişsel yapıdaki kelimeler ile ilişkisini bireyin anlamsal

bellekteki bilgisinin benzerliklerine göre ortaya koyarak bir harita oluşturmasıdır (Bacanlı, 2011, s. 238).

Bir başka KİT tanımı ise bireyin bilişsel yapısında yer alan kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkiyi, uzun süreli hafızadaki bilgileri inceleyerek ortaya koyan tekniklerden biridir (Kazancı, Bora ve Katırcıoğlu, 2005). Bilişsel yapılarının yanında bireyde kavram yanılgılarını ve kavram değişimini ortaya koymak amacıyla da kullanılmaktadır (Bahar ve Özatlđ, 2003; Ercan ve Taşdere, 2010).

Kelime ilişkilendirme testinin hazırlanışında konu ile ilgili 5 -10 olacak şekilde anahtar kavram belirlenir. Seçilen her bir kavram alt alta yazılarak kelime ilişkilendirme sayfası oluşturulur. Bireylerden 30 saniye içerisinde anahtar kavramdan yola ęıkarak zihinlerinde oluşan ilgili kavramları yazmaları istenir. Bu sürenin 45 saniye ile sınırlandırılma sebebi akademik ęalıřmalarda en uygun zaman dilimi olarak belirlenmesidir. Daha sonra testi uygulayan kişinin yönlendirmeleriyle diğer kavramlara geğilir. Her kavramın ayrı bir sayfada görölmeyecek şekilde olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu sayede art arda cevaplar verilmesi engellenmektedir. Aksi takdirde birey anahtar kavram yerine her yazdığı kelimeye odaklanarak aklına gelenleri yazabilir. Bu durumda testin amacından sapmasına neden olmaktadır (Güneş ve Gözüml, 2013, s. 252; Kırtak, 2010, s. 39; Iřıklđ, Taşdere ve Göz, 2011, s. 55).

2.5. İlgili Araştırmalar

“Kelime İlişkilendirme Testi Aracılığıyla Bilişsel Yapının ve Kavramsal Değişiminin Gözlenmesi” adlı ęalıřmada 7. Sınıflardan oluşan 31 öğrenci Güneş sistemi ve uzay kavramlarına ilişkin bilişsel yapıları, kavram yanılgıları ve kavramsal değişim süreçleri kelime ilişkilendirme testi ile ön test son test şeklinde iki haftalık bir süreç içerisinde öğrencilerin kavramsal değişiminde olumlu sonuçlar ortaya konulmuştur (Ercan, Taşdere ve Ercan, 2010).

Iřıklđ, Taşdere ve Göz (2011)’in, “Kelime İlişkilendirme Testi Aracılığıyla Öğretmen Adaylarının Atatürk İlkelerine Yönelik Bilişsel Yapılarının İncelenmesi” adlı ęalıřmalarında 100 öğretmen adayının Atatürk ilkelerine yönelik bilişsel yapılarını belirlemeyi amağlamışlardır. ęalıřma sonucunda anahtar kavramlara en ęok Atatürk, halk, adalet ve özgürlük gibi cevap kelimeler verilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının

Milliyetçilik ve Devletçilik ilkeleriyle ilgili kavram yanlışlarına sahip oldukları tespit edilmiştir. Dolayısıyla eğitim alanında alternatif bir ölçme aracı olarak kelime ilişkilendirme testine daha fazla yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Polat (2013)'ın "9. Sınıf Öğrencilerinin Çevreye İlişkin Bilişsel Yapılarının Kelime İlişkilendirme Test Tekniği ile Tespiti" adlı çalışmada İstanbul ilinde 9. Sınıfta öğrenim gören 48 öğrenci ile iki hafta ve bir yıl arayla uygulanan kelime ilişkilendirme testi sonucunda öğrencilerin cevap kelimelerde zaman farkı arttıkça kavramların öğreniminde bilimselliğin ve kalıcılığın azaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca kelime ilişkilendirme testinin bu süreçte oldukça etkili bir ölçme aracı olduğu ifade edilmiştir.

"Ortaokul 7. Sınıf Öğrencilerinin Beşeri Coğrafya Kavramlarına İlişkin Algılarının Kelime İlişkilendirme Testi İle İncelenmesi" adlı çalışmada 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki Ülkemizde Nüfus öğrenme alanında yer alan köy, yerleşme, nüfus, nüfus yoğunluğu, vatandaş, tarım, ekonomi, il, ilçe, kaba, göç, kentleşme, ulaşım ve büyük şehir gibi kavram kelime ilişkilendirme testi ile çeşitli okullardan 94 öğrenciye uygulanarak bilişsel algıları ve kavram yanlışları bireysel farklılıklara göre değişkenlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Aydemir, 2014).

Deveci, Köse ve Bayır (2014)'ın "Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Kavramlarına İlişkin Bilişsel Yapıları: Kelime İlişkilendirme Testi Uygulaması" adlı çalışmalarında Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenimine devam eden Sınıf Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler dersini alan öğretmen adaylarına kelime ilişkilendirme testi uygulanarak bilişsel yapıları ve olası kavram yanlışları ortaya konulmuştur. Çalışmanın sonucunda sosyal bilimler ve sosyal bilgiler anahtar kavramlarına en çok tarih ve vatandaşlık cevap kelimeleri üretilmiştir. Aynı zamanda öğretmen adaylarının sosyal bilgiler kavramına daha fazla hâkim iken sosyal bilimler hakkında kavramsal bilgilerinin daha az ve kavram yanlışlarının olduğu tespit edilmiştir.

"Coğrafya Öğrencilerinin Hava Kavramıyla İlgili Bilişsel Yapılarının Kelime İlişkilendirme Testi ile Belirlenmesi" adlı çalışmada hava kavramına ilişkin 94 coğrafya öğrencisine KİT uygulanarak bilişsel yapıları ortaya konmuştur (Akış ve Kaya, 2015).

Tokcan ve Yiter (2017)'in "Sınıf Öğrencilerinin Doğal Afetlere İlişkin Bilişsel Yapılarının Kelime İlişkilendirme Testi Aracılığıyla İncelenmesi" adlı çalışmalarında 223 kişiden oluşan 5. Sınıf öğrencisine doğal afetler ile ilgili dokuz anahtar kavrama

yönelik KİT uygulanarak bilişsel yapıları incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda anahtar kelimelere verilen tek ortak cevabın ölüm kelimesi olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin erozyon anahtar kavramına ilişkin kavram yanlışlarının olduğu KİT sayesinde ortaya konulmuştur.

Kaya ve Bozyiğit (2018)'in "Coğrafya Öğretmen Adaylarının Coğrafya Kavramı Üzerine Düşünceleri" adlı çalışmada coğrafya öğretmen adaylarının kelime ilişkilendirme testi uygulayarak coğrafya kavramına çoğunlukla benzer cevaplar verildiği sonucuna ulaşmışlardır.

"Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Doğal Afet Kavramlarına İlişkin Algılarının Kelime İlişkilendirme Testi Aracılığıyla İncelenmesi" adlı çalışmada 115 öğretmen adayının katıldığı testte Türkiye'de meydana gelen 7 doğal afetle ilgili bilişsel yapının var olduğu ve deprem, orman yangını, sel, erozyon ve kuraklık gibi anahtar kavramlarla ilgili bazı kavram yanlışlarının olduğu tespit edilmiştir (Karakuş, 2019).

"Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Osmanlı ve Fetih Kavramlarına İlişkin Bilişsel Yapılarının Kelime İlişkilendirme Testi Yoluyla Analizi" adlı çalışmada 124 öğretmen adayının fetih ve Osmanlı anahtar kavramlarına ilişkin bilişsel yapılarının olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak fetih kavramında bazı kavram yanlışları olduğu tespit edilmiştir (Demirkaya, Köç ve Ünal, 2020).

Durmuş ve Sert (2022)'in "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Küresel Sorunlara İlişkin Bilişsel Yapılarının Kelime İlişkilendirme Testi ile İncelenmesi" adlı çalışmalarında Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının küresel sorunlar kavramına yönelik bilişsel yapılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu anahtar kavram ile genellikle en fazla ilişkilendirilen buzullar, Afrika, atık, deprem, korku, kuraklık, savaş, ekonomi, susuzluk, ırkçılık ve Covid-19 gibi cevap kelimeler olduğu gibi bazı öğretmen adaylarında kavram yanlışları da görüldüğü tespit edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizi başlıkları ele alınmıştır.

3.1. Araştırmanın Deseni

Çalışma tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da hala devam eden bir durumu olduğu gibi tasvir etmeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar,2020). Tarama modeli bir konuyu veya olayı katılımcıların görüşlerinin ya da bilgi, beceri, tutum gibi özelliklerinin belirlendiği ve daha büyük örneklemeler üzerinde yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk vd., 2019: 177).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim döneminde Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalında 1. 2. 3. ve 4. Sınıfta öğrenimine devam eden sosyal bilgiler öğretmen adaylarından oluşturmaktadır. Araştırmanın yapılabilmesi için ilgili birim ve kurumlardan gerekli olan yasal izinler alınmıştır. Öğretmen adaylarının araştırmaya dâhil edilmelerinde gönüllülük esası dikkate alınmıştır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak KİT kullanılmıştır. Testi oluşturmak amacıyla 4. 5. 6. ve 7. Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında yer alan on tane anahtar kavram (demografi, beyin göçü, mülteci, mübadele, kroki, kentleşme, şehirleşme, hava durumu, hava olayı, nüfus sayımı) seçilmiştir. Bu kavramlarla ilgili katılımcılardan ilişkilendirdikleri kavramları ve algılamaları yazmaları istenmiştir. Kelime ilişkilendirme testinde yer alan her bir anahtar kavram on cevap kelimedenden oluşmuştur. Mevcut on kavramın her biri için onar satırlık ayrı tablolar hazırlanmış ve uygun şekilde sayfalara yerleştirilmiştir.

Şekil 1

Kelime İlişkilendirme Testi Sayfa Örneği

Demografi.....
Demografi.....
Demografi.....
Demografi.....
Demografi.....

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri kelime ilişkilendirme testi ile sağlanmıştır. Testin uygulanmasında katılımcılara, kelime ilişkilendirme testi hakkında kısaca bilgilendirme yapılarak on anahtar kavram verilmiştir. Her bir kavram için 10 cevap kavram için satırlar oluşturulmuştur. Katılımcılardan satırlara o kavrama ait zihinlerinde oluşan ilk çağrışımları yazmaları istenmiştir. Her bir kavram için katılımcılara verilen süre 45 saniye ile sınırlandırılmıştır. Tanınan süre sonunda toplanan veriler araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Pandemi sürecinin yaşanmasından dolayı Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına çalışmanın geçerlilik ve güvenilirlik koşulları sağlanacak şekilde kelime ilişkilendirme testi online ortamda uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

KİT analiz sürecinde anahtar kavramlara verilen cevapları belirlemek için her anahtar kavrama karşılık gelen kavramları tekrar eden sayısı belirtilerek bir frekans tablosu hazırlanmıştır. Frekans tabloları çalışma gruplarının genel toplamı ve cinsiyete göre her bir kavram için ayrı ayrı hazırlanarak oluşturulan bu frekans tablosu dikkate alınarak bir kavram ağı oluşturulmuştur. Katılımcıların bilişsel yapılarının doğru bir şekilde belirlenerek kavram ağının oluşturulmasında Bahar, Johnstone ve Sutcliffe (1999) tarafından ortaya konulan kesme noktası (KN) tekniği kullanılmıştır. Bu tekniğe göre; kelime ilişkilendirme testinde yer alan herhangi bir anahtar kavram için en fazla verilen cevap kelime sayısının altı kesme noktası olarak belirlenerek kavram ağının ilk bölümüne yazılır. Daha sonra kesme noktası belirli aralıklar ile alt alta sıralanarak tüm anahtar kavramlar, kavram ağında çıkana kadar bu işlem devam eder. Her bir kesme noktası (KN) aralığı ifade eden farklı bir renk ile belirtilerek kavram ağı tamamlanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

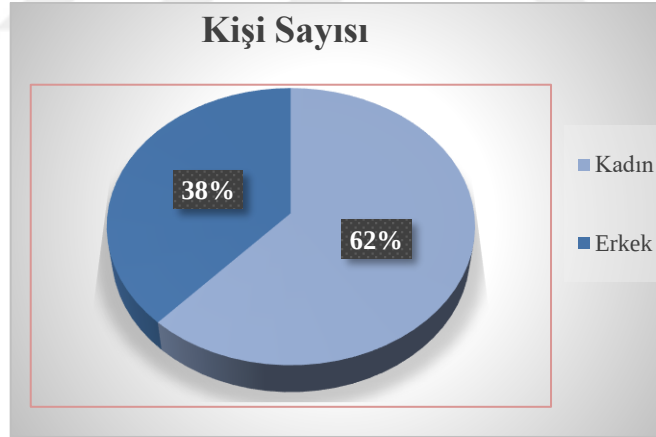
Çalışma Fırat Üniversitesi 1. 2. 3. ve 4. Sınıflarından gönüllük esasına dayalı Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarından 223 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılara demografi, beyin göçü, mülteci, mübadele, kroki, kentleşme, şehirleşme, hava durumu, hava olayı, nüfus sayımı anahtar kavramlarından oluşan kelime ilişkilendirme testi uygulanmıştır. Testin sonucunda elde edilen veriler analiz edilerek değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde kavram ağları, tablolar ve grafikler kullanılmıştır.

4.1. Kelime İlişkilendirme Testine Yanıt Veren Katılımcıların Cinsiyet Durumu Ve Sınıf Düzeyleri

Katılımcı grubunu oluşturan öğretmen adaylarının cinsiyete göre dağılımına bakıldığında 138'i kadın, 85'i ise erkeklerden oluşmaktadır.

Şekil 2

Katılımcıların Cinsiyet Durumu

Öğretmen adaylarının sınıf düzeyleri incelendiğinde ise 1. Sınıflardan 56 kişi, 2. Sınıflardan 55 kişi, 3. Sınıflardan 57 kişi ve 4. Sınıflardan ise 55 kişi araştırmaya katılmıştır.

4.2. Anahtar Kavramlara Verilen Toplam Cevap Kelime Sayısına İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına uygulanan kelime ilişkilendirme testinde İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanından seçilen anahtar kavramlara ilişkin katılımcıların verdikleri tekrarsız kelime sayısı aşağıda tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3

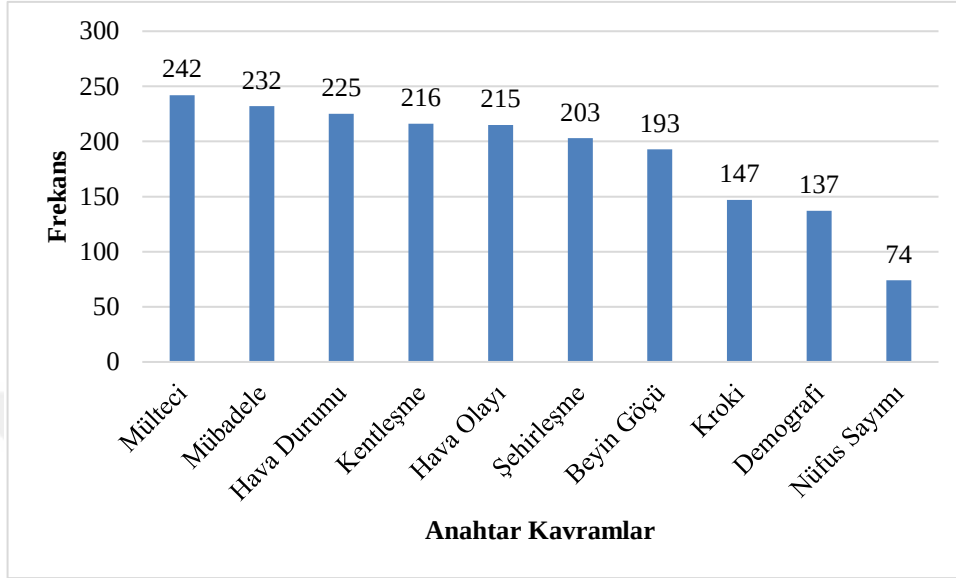
Anahtar Kavramlara Verilen Tekrarsız Haliyle Toplam Frekans Sayıları

Anahtar Kavramlara Verilen Tekrarsız Hâliyle Toplam Frekans Sayıları		
No	Anahtar Kavram	Frekans
1	Mülteci	242
2	Mübadele	232
3	Hava Durumu	225
4	Kentleşme	216
5	Hava Olayı	215
6	Şehirleşme	203
7	Beyin Göçü	193
8	Kroki	147
9	Demografi	137
10	Nüfus Sayımı	74

Tablo 3’te de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretmen adayları tarafından toplam 1884 cevap kelime verilmiştir. Katılımcıların verdiği yanıtlara göre Mülteci kavramı 242 cevap kelime ile en çok yanıt verilen anahtar kavram olmuştur. Bu kavramın sosyal bilgiler dersinin içeriğinde fazlasıyla yer almasının yanı sıra günümüz dünya sorunları açısından da son zamanlarda güncelliğini koruması, katılımcıların ilgisini çeken bir konu olduğunun ve böylece gündemi takip ettiklerinin de bir göstergesidir.

Şekil 3

Anahtar Kavramlara Verilen Tekrarsız Hâliyle Cevap Kelime Sayılarının Grafiği

Mülteci anahtar kavramından sonra ikinci sırada 232 cevap kelime ile mübadele kavramı yer almaktadır. Bu sonuçlara göre katılımcılar bu anahtar kavramlara hâkim olmakla beraber bu kavramlara yönelik zihinlerinde farklı çağrışımlar yapabildiklerini göstermektedir. Üçüncü sırada 225 cevap kelime ile hava durumu, dördüncü sırada 216 cevap kelime ile kentleşme, beşinci sırada 215 cevap kelime ile hava olayı, altıncı sırada 203 cevap kelime ile şehirleşme kavramı yer almıştır. Kentleşme ve Şehirleşme kavramları incelendiğinde birbirleri yerine kullanılabilen kavramlar olarak katılımcıların bilişsel yapılarında tam olarak yer almadığı ve kavram yanılgısı yaşandığı söylenebilmektedir. Yedinci sırada 193 cevap kelime ile beyin göçü, Tabloda yer alan diğer kavramların daha az ilişkilendirildiği cevap kelimelerden sekizinci sırada 147 cevap kelime ile kroki yer almaktadır. Dokuzuncu sırada 137 cevap kelime ile demografi, son olarak ise 74 cevap kelime ile nüfus sayımı en az yanıt verilen anahtar kavram olarak yer almaktadır. En az yanıt verilen nüfus sayımı kavramına yönelik ise katılımcıların bir nüfus sayımı yaşamadıklarını ya da nüfus sayımlarının çok küçük yaşlarda gerçekleşmiş olmasından dolayı sadece tanım olarak cevap kelime ürettikleri görülmüştür.

4.3. Anahtar Kavram Olarak Verilen Toplam Kelime Sayısına İlişkin En Fazla Tekrarlanan Cevap Kelimelerin Kendi İçindeki Dağılımı

Çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının verilen anahtar kavramlara en çok verdikleri cevaplar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4

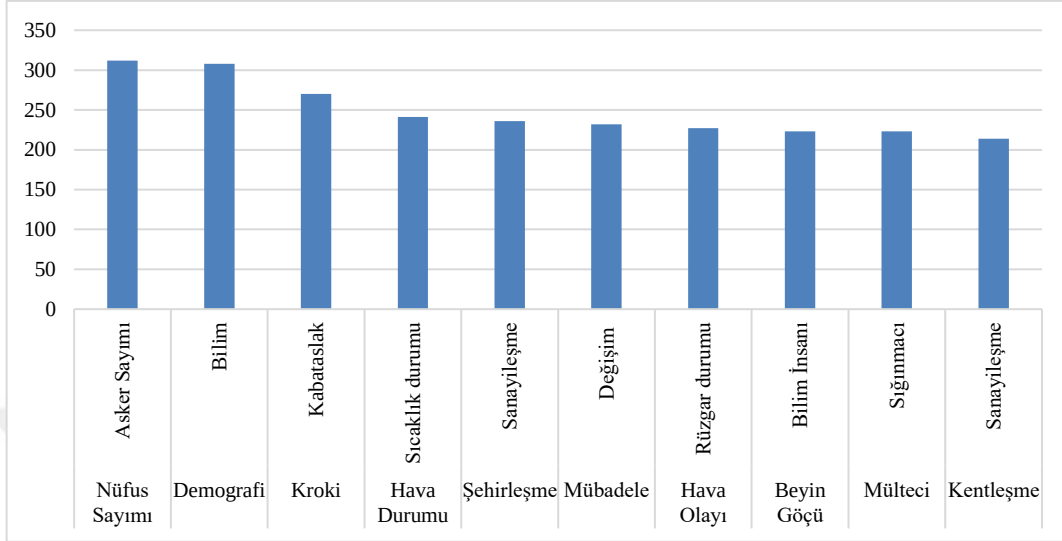
Anahtar Kavram Olarak En Fazla Tekrarlanan Cevap Kelimelerin Kendi İçindeki Dağılımı

Kelimelerin Kendi İçindeki Dağılımı			
No	Anahtar Kavram	Cevap Kavram	Frekans
1	Nüfus Sayımı	Asker Sayımı	312
2	Demografi	Bilim	308
3	Kroki	Kabataslak	270
4	Beyin Göçü	Bilim İnsanı	223
5	Mübadele	Değişim	232
6	Mülteci	Sığınmacı	223
7	Kentleşme	Sanayileşme	214
8	Şehirleşme	Sanayileşme	236
9	Hava Durumu	Sıcaklık durumu	241
10	Hava Olayı	Rüzgar durumu	227

Tablo 4 incelendiğinde her anahtar kavramın karşısında en çok tekrarlanan cevap kelime ve kavramların ilişkilendirildiği frekans değeri yer almaktadır. Tabloya göre Nüfus sayımı anahtar kavramının ilişkilendirildiği asker sayımı frekans değeri en yüksek olan cevap kelime olarak ifade edilmiştir. Aynı şekilde kentleşme anahtar kavramı 214 kez sanayileşme kavramı ile en az tekrar edilen cevap kelime olmuştur.

Şekil 4

Anahtar Kavramlara Verilen Tekrarsız Hâliyle Cevap Kelimelerinin Grafiği

Nüfus sayımı anahtar kavramı en fazla cevap kelime üretilen kavram olup en çok tekrarlanan cevap kelime asker sayımı olmuştur. Şekil 4'e bakıldığında demografi kavramı bilim, kroki-kabataslak, hava durumu-sıcaklık, şehirleşme ve kentleşme-sanayileşme, beyin göçü-bilim insanı, mülteci-sığınmacı gibi cevap kelimeleri ile ilişkilendirilmiştir. Bu yönüyle bakıldığında mülteci-sığınmacı kavramı dışında diğer kavramların katılımcıların bilişsel yapılarında oluştuğu görülmektedir.

4.4. Anahtar Kavram Olarak Verilen Toplam Kelime Sayısına İlişkin En Fazla İlişkilendirilen Cevap Kelimelerin Sınıflar Düzeyinde Dağılımı

Çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre verilen anahtar kavramlara en çok verdikleri cevaplar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5

Anahtar Kavram Olarak En Fazla İlişkilendirilen Cevap Kelimelerin Sınıflar Arasında Dağılımı

SINIFLARA GÖRE EN ÇOK CEVAPLANAN İLK 5 KELİME				
NO	1. SINIF		2. SINIF	
	Cevap	Anahtar Kelime	Cevap	Anahtar Kelime
1	Sığınmacı	1. Mülteci, 2. Mübadele	Asker Sayımı	1. Nüfus Sayımı, 2. Demografi
2	Meteoroloji	1. Hava Durumu, 2. Hava Olayı	Sanayileşme	1. Şehirleşme, 2. Kentleşme, 3. Beyin Göçü
3	Bilim	1. Demografi, 2. Beyin Göçü, 3. Hava Durumu	İnsan sayısı	1. Nüfus Sayımı, 2. Demografi
4	Köyden kente göç	1. Şehirleşme, 2. Kentleşme	Göç	1. Mübadele, 2. Demografi, 3. Şehirleşme
5	Kabataslak	1. Kroki	Nüfus artışı	1. Şehirleşme, 2. Kentleşme, 3. Mübadele
NO	3. SINIF		4. SINIF	
	Cevap	Anahtar Kelime	Cevap	Anahtar Kelime
1	Bilim	1. Demografi, 2. Beyin Göçü, 3. Hava Durumu	Değişim	1. Mübadele, 2. Demografi, 3. Beyin Göçü
2	Asker Sayımı	1. Nüfus Sayımı, 2. Demografi	Asker Sayımı	1. Nüfus Sayımı, 2. Demografi
3	Sığınmacı	1. Mülteci, 2. Mübadele	5 yılda bir	1. Nüfus Sayımı, 2. Demografi
4	Kabataslak	1. Kroki	Kuş bakışı	1. Kroki
5	Nüfus artışı	1. Şehirleşme, 2. Kentleşme, 3. Mübadele	Nüfus artışı	1. Şehirleşme, 2. Kentleşme, 3. Mübadele

Tablo 5'e göre 1. 2. 3. ve 4. Sınıflar düzeyinde öğretmen adaylarının en fazla ilişkilendirdikleri anahtar kavramlar ve bu anahtar kavramlara ürettikleri cevap kelimeler verilmiştir. 1. Sınıflar düzeyinde üretilen en fazla cevap kelimeler sığınmacı, meteoroloji, bilim, köyden kente göç ve kabataslak iken bu cevap kelimelerin ilişkilendirildiği anahtar kavramlar mülteci, mübadele, hava durumu, hava olayı, demografi, beyin göçü, şehirleşme, kentleşme ve kroki anahtar kavramları olmuştur. Bu sınıf düzeyinde dikkat çeken husus hava durumu anahtar kavramının iki ayrı cevap kelime ile ilişkilendirilmesidir. Bir diğer husus ise kabataslak cevap kelimesinin tek anahtar kavram ile ilişkilendirilmesidir.

2. Sınıflar düzeyinde üretilen en fazla cevap kelimeler asker sayımı, sanayileşme, insan sayısı, göç ve nüfus artışı iken bu cevap kelimelerin ilişkilendirildiği anahtar kavramlar ise nüfus sayımı, demografi, şehirleşme, kentleşme, beyin göçü ve mübadele anahtar kavramları olmuştur. Bu sınıf düzeyinde ortaya çıkan cevap kelimelerin en çok tabloda yer alan anahtar kavramlarla birlikte ilişkilendirildiği görülmektedir.

3. Sınıflar düzeyinde üretilen en fazla cevap kelimeler bilim, asker sayımı, sığınmacı, kabataslak ve nüfus artışı iken anahtar kavramlar ise demografi, beyin göçü, hava durumu, nüfus sayımı, mülteci, mübadele, kroki, şehirleşme ve kentleşme ile birlikte ilişkilendirilmiştir. Bu sınıf düzeyinde de belirli çoğunlukla anahtar kavramlar

birden fazla ortak cevap kelime ile ilişkilendirilmiştir. Böylece bu sınıf düzeyinin bu kavramlar üzerinde bilişsel yapılarının oluştuğu görülmektedir.

4. Sınıflar düzeyinde anahtar kavramlar incelendiğinde ise 3. Sınıflar ile hemen hemen aynı anahtar kavramların ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu sınıf düzeyinde en fazla üretilen cevap kelimeler değişim, asker sayımı, 5 yılda bir, kuş bakışı ve nüfus artışı iken bu cevap kelimelerin ilişkilendirildiği anahtar kavramlar mübadele, demografi, beyin göçü, nüfus sayımı, şehirleşme ve kentleşme anahtar kavramları şeklinde belirtilmiştir.

Genel olarak sınıflar arasında ilişkilendirilen anahtar kavramlar arasında keskin farklar görünmese de bu anahtar kavramlara karşılık üretilen cevap kelimeler değişmektedir. Sınıflar düzeyinde en fazla üretilen cevap kelimeler asker sayımı ve nüfus artışı iken en fazla ilişkilendirilen anahtar kavramlar ise demografi ve mübadele olmuştur. 1. sınıflarda en fazla üretilen cevap kelimeler sadece birer anahtar kavram ile ilişkilendirilirken diğer sınıflardan birden fazla anahtar kavram ile ilişkilendirildiği görülmektedir. 2. Sınıflarda en fazla üretilen göç ve nüfus artışı cevap kelimeleri iken ilişkilendirilen en fazla anahtar kavramlar ise demografi ve şehirleşme kavramları olmuştur. 3. Sınıflarda bilim, asker sayımı, sığınmacı ve nüfus artışı cevap kelimeleri demografi ve mübadele anahtar kavramları ile birden fazla ilişkilendirilmiştir. 4. Sınıflarda ise değişim, asker sayımı, 5 yılda bir ve nüfus artışı cevap kelimeleri birden fazla anahtar kavram ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu anahtar kavramlar ise mübadele, demografi ve nüfus sayımı olmuştur.

4.5. Anahtar Kavramlara Yönelik Verilen Cevap Kelimelerden Oluşan Geçersiz Yanıt Sayısı

Tablo 6

Anahtar Kavramlara Verilen Toplam Kelime Sayısına İlişkin Geçersiz Yanıtların Sayısı

NO	ANAHTAR KAVRAM	GEÇERSİZ KELİME SAYISI
1	Nüfus Sayımı	155
2	Demografi	29
3	Kroki	108
4	Beyin Göçü	32
5	Mübadele	112
6	Mülteci	84
7	Kentleşme	27
8	Şehirleşme	38
9	Hava Durumu	36
10	Hava Olayı	34
TOPLAM		655

Katılımcıların anahtar kavramlara verdikleri cevap kelimeler içerisinde en fazla eksik ve geçersiz yanıtlar nüfus sayımı, kroki ve mübadele anahtar kavramlarında görülmüştür. Nüfus sayımı anahtar kavramının toplam cevap kelimeler içerisinde en az yanıtlanması nüfus sayımı kavramının güncel yaşantıda katılımcıların sık karşılaştığı bir kavram olmadığını göstermektedir.

4.6. Anahtar Kavramlara Verilen Cevap Kelimelere Yönelik Oluşturulmuş Kavram Ağları

Bu bölümde kavram ağlarında kesme noktalarına göre renkler verilerek anahtar kavramlar ve cevap kelimeler birbirleri ile ilişkilendirilmiştir.

Tablo 7

Kesme Noktalarına Ait Kavram Ağı Renkleri

Kesme Noktası		Kavram Ağı Rengi
300 ve Üzeri		Kırmızı
250 ve Üzeri		Sarı
249-200		Mavi
199-160		Yeşil
159-120		Turuncu
119-100		Mor
99-80		Kahverengi
79-60		Turkuaz
59-40		Gri
40-20		Pembe

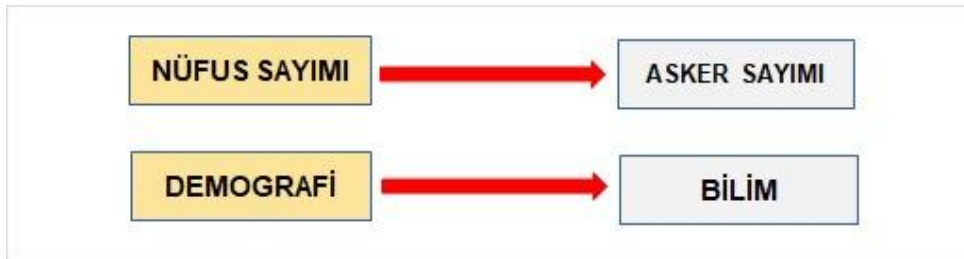
Tablo 7’te belirtilen kesme noktaları, kelime ilişkilendirme testinden elde edilen verilerle kavram ağlarının renklerini oluşturmaktadır. Anahtar kavramların ilişkilendirildiği cevap kelimeler ise belirli aralıklar içerisinde tekrar eden frekans değerlerin renkli oklarla ifade edilmesidir.

4.6.1. Kesme Noktası 300 Ve Üzeri Olan Cevap Kelimelerden Oluşan Kavram Ağı

Şekil 5’da anahtar kavramlara verilen cevap kelime sayılarının 300 ve üzeri kesme noktasına göre hazırlanan kavram ağı verilmiştir.

Şekil 5

Kesme Noktası 300 ve Üzerine Göre Oluşturulan Kavram Ağı

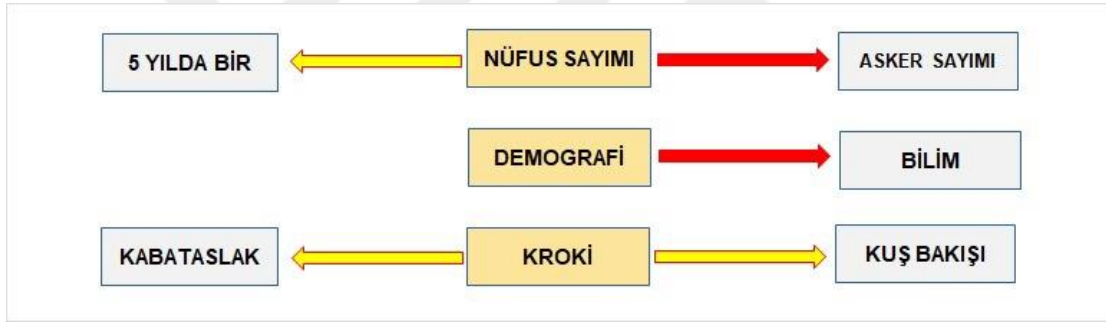
Katılımcılar bu kesme noktasında nüfus sayımı ve demografi anahtar kavramlarına yönelik cevap kelimeler üretilmiştir. Nüfus sayımı anahtar kavramını asker sayımı cevap kelimesi ile demografi anahtar kavramını ise bilim cevap kelimesi ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Dolayısıyla katılımcıların akıllarına ilk gelen cevap kelimelerden yola çıkarak anahtar kavramlar hakkındaki bilişsel yapılarının açığa çıktığı görülmektedir.

4.6.2. Kesme Noktası 250 Ve Üzeri Olan Cevap Kelimelerden Oluşan Kavram Ağı

Şekil 6’de anahtar kavramlara verilen cevap kelime sayılarının 250 ve üzeri kesme noktasına göre hazırlanmış kavram ağı verilmiştir.

Şekil 6

Kesme Noktası 250 ve Üzerine Göre Oluşturulan Kavram Ağı

Şekil 6’de görüldüğü bu kesme noktasında nüfus sayımı, demografi ve kroki anahtar kavramlarına yönelik cevap kelimeler üretilmiştir. Bu kesme noktasında henüz anahtar kavramlar arasında bir ilişki kurulmamıştır. Nüfus sayımı anahtar kavramı asker sayımı ve 5 yılda bir yani nüfus sayımlarının tekrarlanma dönemleri cevap kelime olarak üretilmiştir. Demografi kelimesi sadece bilim ile ilişkilendirilirken bu kesme noktasında da yeni bir cevap kelime üretilmemiştir. Kroki anahtar kavramı bu kesme noktasında yeni yer alarak kabataslak ve kuşbakışı cevap kelimeleriyle ilişkilendirilerek kroki anahtar kavramının tanımlarına yönelik kelimeler türetilmiştir.

4.6.3. Kesme Noktası 249-200 Arası Olan Cevap Kelimelerden Oluşan Kavram Ağı

Şekil 7’de anahtar kavramlara verilen cevap kelime sayılarının 249-200 Aralığındaki kesme noktasına göre hazırlanan kavram ağı verilmiştir.

Şekil 7

Kesme Noktası 249-200 Aralığına Göre Oluşturulan Kavram Ağı

Şekil 7’de görüldüğü gibi 249-200 kesme noktasında oluşturulan kavram ağı incelendiğinde anahtar kavramlar ve verilen cevap kelime sayılarında artış olduğu görülmektedir. Bu kesme noktasında tüm anahtar kavramlara (beyin göçü, mübadele, mülteci, kentleşme, şehirleşme, hava durumu ve hava olayı) yönelik cevap kelimeler üretilmiştir. Katılımcılar kroki anahtar kavramını taslak ve harita cevap kelimeleri ile beyin göçü anahtar kavramını bilim insanı ve başarılı birey cevap kelimeleri ile mübadele anahtar kavramını değişim ve zorunlu göç cevap kelimeleri ile hava durumu anahtar kavramını ise sıcaklık durumu, hava tahmini ve meteoroloji cevap kelimeleri ile ilişkilendirmişlerdir. Mülteci anahtar kavramı sığınmacı cevap kelimesi ile ilişkilendirilmiştir. Bu noktada mülteci ve sığınmacı anahtar kavramları farklı iki göç türünü kapsamıştır. Fakat öğretmen adayları bu iki kavramı bilişsel yapılarında ayırt edememişlerdir. Aynı zamanda katılımcılar yeni ortaya çıkan kentleşme ve şehirleşme anahtar kavramları ile sanayileşme ortak cevap kelimesini ilişkilendirmiştir. Bu kesme

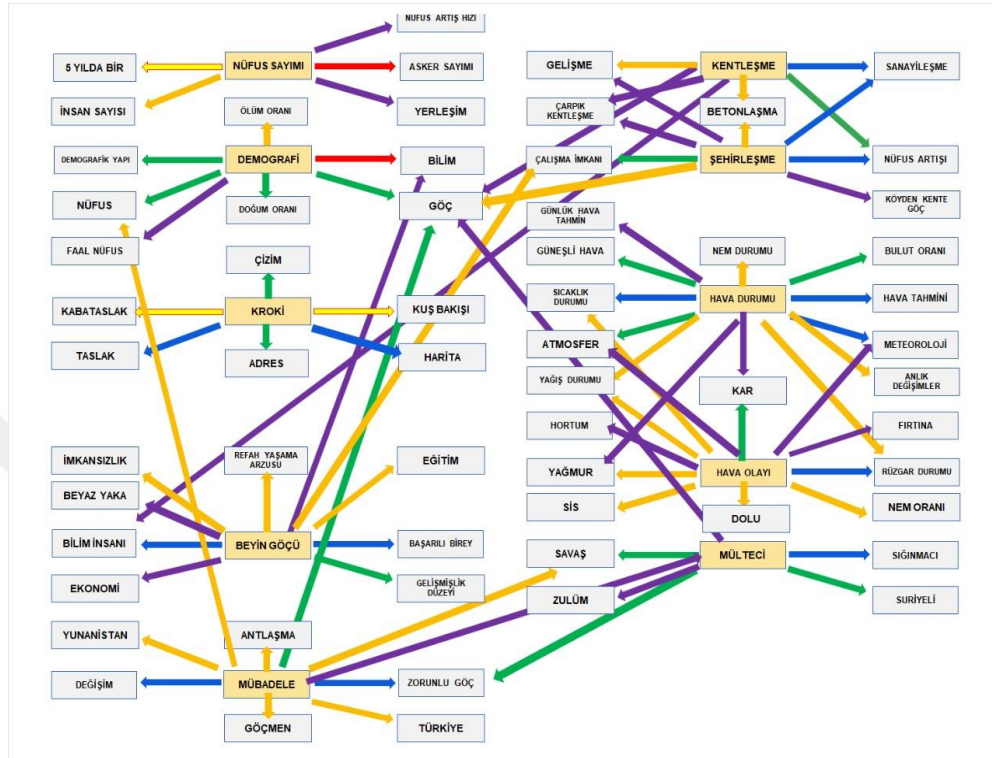
insan sayısı iken, demografi anahtar kavramına ise ölüm oranı cevap kelimesi eklenmiştir. Beyin göçü anahtar kavramı incelendiğinde ise hem olumlu hem de olumsuz bakış açılarını gösteren cevap kelimeler bulunmaktadır. Katılımcılardan itici bir sebep olarak imkânsızlık cevap kelimesinin belirtilmesinin yanı sıra çekici bir sebep olarak refah yaşama arzusu ve çalışma imkânı cevap kelimeleri ile birlikte hem itici hem de çekici bir sebep olarak yorumlanabilecek eğitim durumu cevap kelimesi bu kesme noktasında yer almıştır. Aynı zamanda daha önce şehirleşme anahtar kavramı çalışma imkânı cevap kelimesiyle ilişkilendirilmişken bu kesme noktası üzerinde aynı cevap kelimesi beyin göçü anahtar kavramıyla ilişkilendirilmiştir. Mübadele anahtar kavramına ek olarak Yunanistan, antlaşma, göçmen ve Türkiye kelimeleri ilişkilendirilmiştir. Bunun yanı sıra mübadele ve demografi anahtar kavramları nüfus cevap kelimeleri ile ilişkilendirilmiştir. Mübadele ve mülteci anahtar kavramları da savaş cevap kelimeleri ile ilişkilendirilmiştir. Bu kesme noktasında mülteci anahtar kavramına yönelik cevap kelime üretilmemiştir. Kentleşme kavramına ek olarak gelişme ve betonlaşma cevap kelimelerinin eklendiği görülmektedir. Ayrıca şehirleşme ve kentleşme anahtar kavramı ortak olarak betonlaşma cevap kelimesi ile ilişkilendirilmiştir. Şehirleşme ve demografi anahtar kavramlarının ortak cevap kelimesinin de göç olduğu görülmektedir.

Hava durumu anahtar kavramına yağış durumu, nem durumu, rüzgâr durumu ve anlık değişimler cevap kelimeleri ilişkilendirilirken aynı zamanda hava olayı anahtar kavramı ile ortak olarak rüzgâr durumu, sıcaklık durumu ve yağış durumu cevap kelimelerinin ilişkilendirildiği görülmektedir. Şekil 9 incelendiğinde ise en fazla cevap kelimenin hava olayı anahtar kavramında ortaya çıktığı görülmektedir. Bunlar sıcaklık durumu, yağış durumu, yağmur, sis, nem oranı ve dolu şeklinde ifade edilmektedir.

4.6.6. Kesme Noktası 119-100 Arası Olan Cevap Kelimelerden Oluşan Kavram Ağı

Şekil 10'de anahtar kavramlara verilen cevap kelime sayılarının 119-100 Aralığındaki kesme noktasına göre hazırlanan kavram ağı verilmiştir.

Kesme Noktası 119-100 Aralığına Göre Oluşturulan Kavram Ağı

Şekil 10'da görüldüğü üzere anahtar kavramlara verilen cevap kelime sayılarının arttığı görülmektedir. Nüfus sayımı anahtar kavramına ek olarak nüfus artış hızı ve yerleşim cevap kelimeleri verilmiştir. Demografi anahtar kavramına faal nüfus cevap kelimesi eklenmiştir. Beyin göçü anahtar kavramına ek olarak beyaz yaka ve ekonomi cevap kelimeleri ilave edilmiştir. Ayrıca daha önce bilim cevap kelimesi, demografi anahtar kavramıyla ilişkilendirilirken yukarıdaki 119-100 kesme noktası aralığında beyin göçü anahtar kavramıyla yeniden ortak bir şekilde ilişkilendirilmiştir. Mübadele anahtar kavramı ise bir başka anahtar kavram olan mülteci ile ilişkilendirilerek bu kavram ağında bir cevap kelime olarak yer almaktadır.

Şekil 10’de görüldüğü gibi daha önce demografi, mübadele ve şehirleşme anahtar kavramlarına verilen göç cevap kelimesi bu aralıkta kentleşme ve mülteci anahtar kavramlarıyla yeniden ilişkilendirildiği görülmektedir. Ayrıca kentleşme anahtar kavramına ek olarak bilim insanı ve çarpık kentleşme cevap kelimeleri ilave edildiği gibi çarpık kentleşme cevap kelimesi şehirleşme anahtar kavramıyla ortak bir şekilde ilişkilendirildiği görülmektedir. Şehirleşme anahtar kavramına ise köyden kente göç

Hava durumu anahtar kavramına ek olarak günlük hava tahmini, yağmur ve kar cevap kelimeleri verilirken hava olayı anahtar kavramına atmosfer, meteoroloji, fırtına, hortum cevap kelimeleri verilmiştir. Aynı zamanda daha önce hava durumu ve hava olayı anahtar kavramlarındaki yağmur, kar, atmosfer ve meteoroloji cevap kelimeleri bu aralıkta yeniden birbirleriyle ilişkilendirilmiştir. Mülteci anahtar kavramına bu şekil üzerinde ek olarak zulüm cevap kelimesi ilave edilerek öğretmen adaylarının artık anahtar kavramlara verdikleri cevap kelime sayılarında artışın olduğu ve zihinsel bakış açılarının belirginleştiği söylenebilmektedir. Bu kesme aralığında kroki anahtar kavramı diğer anahtar kavramlarla ilişkilendirilmemiştir.

Şekil 11’de anahtar kavramlara verilen cevap kelime sayılarının 99-80 Aralığındaki kesme noktasına göre hazırlanan kavram ağı verilmiştir.

Kesme Noktası 99-80 Aralığına Göre Oluşturulan Kavram Ağı

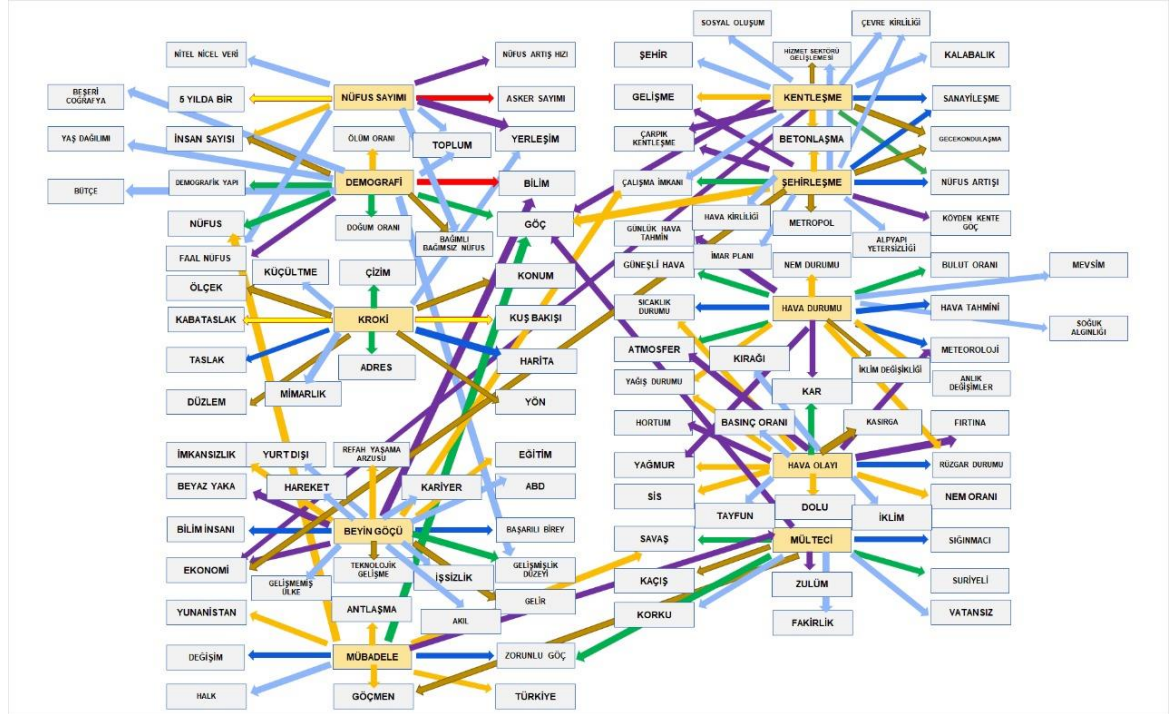
Şekil 11’de görüldüğü gibi her bir anahtar kavram ile ilişkilendirilen cevap kelimelerin sayısında artış görülmektedir. Daha önce nüfus sayımı anahtar kavramının cevap kelimesi olan insan sayısı şimdi demografi anahtar kavramı ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca bu aralıkta demografi anahtar kavramına bağımlı bağımsız nüfus cevap kelimesi eklenmiştir. Kroki anahtar kavramı ile ölçek, düzlem, konum ve yön gibi cevap kelimeler ilişkilendirilmiştir. Beyin göçü anahtar kavramı ile teknolojik gelişme ve gelir cevap kelimeleri ilişkilendirilmiştir. Kentleşme anahtar kavramında yeni çıkan hizmet sektörünün gelişmesi ve gecekondulaşma gibi cevap kelimelerdir. Şehirleşme anahtar kavramında ise ekonomi, metropol ve gecekondulaşma kelimeleri eklenmiştir. Ayrıca daha önce ekonomi cevap kelimesi beyin göçü anahtar kavramı ile ilişkilendirilirken bu kesme noktasında şehirleşme anahtar kavramının cevap kelimesi ile ilişkilendirilmiştir. Bu kesme noktasında kentleşme ve şehirleşme anahtar kavramları ile ortak olarak gecekondulaşma cevap kelimesi ilişkilendirilmiştir. Hava durumu anahtar kavramına ek olarak iklim değişikliği cevap kelimesi verilmiştir. Hava olayı anahtar kavramına ise kasırga cevap kelimesi eklenmiştir. Mülteci anahtar kavramına ise kaçış cevap kelimesi eklenirken daha önce mübadele anahtar kavramına verilen göçmen cevap kelimesi bu kesme noktasında mülteci anahtar kavramıyla ilişkilendirilmiştir. Nüfus sayımı anahtar kavramı bu kesme noktasında diğer anahtar kavramlar ile ilişkilendirilmemiştir. Öğretmen adayları tarafından birbiri ile ilişkilendirilen anahtar kavram ve cevap kelime sayılarının artması öğrencilerde bilişsel yapının da oluştuğunu göstermektedir.

4.6.8. Kesme Noktası 79-60 Arası Olan Cevap Kelimelerden Oluşan Kavram Ağı

Şekil 12’de anahtar kavramlara verilen cevap kelime sayılarının 79-60 Aralığındaki kesme noktasına göre hazırlanan kavram ağı verilmiştir.

Şekil 12

Kesme Noktası 79-60 Aralığına Göre Oluşturulan Kavram Ağı

Şekil 12'da verilen 79-60 arası kesme noktasına göre yeni cevap kelimelerin eklendiği ve önceki anahtar kavramlara verilen cevap kelimelerle yeniden ilişkilendirildiği görülmektedir. Nüfus sayımı anahtar kelimesinde bu kesme noktasında nitel nicel veri, faal nüfus, bağımlı bağımsız nüfus ve toplum cevap kelimeleri ilişkilendirilmiştir. Demografi ile nüfus sayımı anahtar kavramlarına ise faal nüfus, bağımlı bağımsız nüfus ve toplum cevap kelimeleri ortak olarak ilişkilendirilmiştir. Demografi anahtar kavramında beşeri coğrafya, toplum, yaş dağılımı, bütçe ve gelişmişlik düzeyi cevap kelimeleri ortaya çıkmıştır. Bu kesme noktasında beyin göçü ve demografi anahtar kavramlarının ortak olarak ilişkilendirilen gelişmişlik düzeyi cevap kelimesi olmuştur. Kroki anahtar kavramına küçültme, mimarlık ve yerleşim cevap kelimeleri eklenmiştir. Ayrıca daha önce nüfus sayımı anahtar kavramında ortaya çıkan yerleşim cevap kelimesi bu aralıkta kroki anahtar kavramı ile ilişkilendirilmiştir.

Beyin göçü anahtar kavramına hareket, yurtdışı, gelişmemiş ülke, kariyer, Amerika Birleşik Devletleri, işsizlik ve akıl cevap kelimeleri ilave edilmiştir. Bu kesme noktasında mübadele anahtar kavramında yeni ortaya çıkan sadece halk cevap kelimesi

olmuştur. Kentleşme anahtar kavramı ile ilgili şehir, sosyal oluşum, çalışma imkânı, çevre kirliliği ve kalabalık cevap kelimeleri ilişkilendirilmiştir. Çalışma imkânı, hizmet sektörünün gelişmemesi ve çevre kirliliği cevap kelimeleri kentleşme ve şehirleşme anahtar kavramları birbirleriyle ilişkilendirilmiştir. Şehirleşme anahtar kavramına ise hava kirliliği, imar planı, hizmet sektörünün gelişmemesi, alt yapı yetersizliği ve çevre kirliliği cevap kelimeleri ilave edilmiştir. Böylece katılımcılar arasında iki anahtar kavram hakkında bilişsel yapının oluştuğu ayrıca hem olumlu hem de olumsuz düşünceler ile ifade edildiği kavram ağı üzerinde görülmektedir. Bu kesme noktasında hava durumu anahtar kavramına mevsim ve soğuk algınlığı cevap kelimeleri yeni eklenmiştir. Hava olayı anahtar kavramına basınç oranı, kırağı, tayfun ve iklim cevap kelimeleri ilave edilmiştir. Mülteci anahtar kavramına ise korku, fakirlik ve vatansız cevap kelimeleri eklenerek bu anahtar kavram hakkında daha çok olumsuz bir bakış açısının oluştuğu görülmektedir.

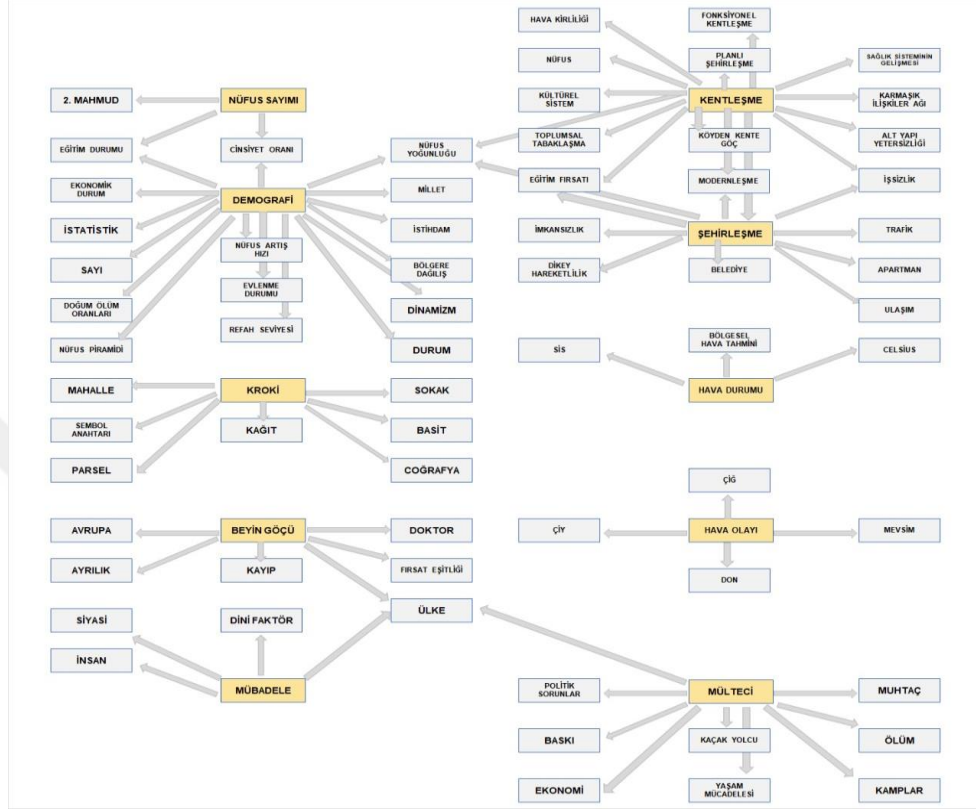
4.6.9. Kesme Noktası 59-40 Arası Olan Cevap Kelimelerden Oluşan Kavram Ağı

Şekil 13’de anahtar kavramlara verilen cevap kelime sayılarının 59-40 Aralığındaki kesme noktasına göre hazırlanan kavram ağı verilmiştir.

Şekil 13’deki kesme noktası oluşturulurken Şekil 12’teki kavram ağının üzerine yeni kesme noktasının cevap kelimeleri eklenmesi ile kavram ağının karmaşık bir görünüme neden olacağından sadece 59-40 arası olan bu kesme noktasına ait belirlenen anahtar kavram ve cevap kelimeler belirtilecektir.

Şekil 13

Kesme Noktası 59-40 Aralığına Göre Oluşturulan Kavram Ağı

Şekil 13 incelendiğinde nüfus sayımı anahtar kavramına 2. Mahmut, Eğitim durumu ve cinsiyet oranı cevap kelimeleri ilave edilmiştir. Demografi anahtar kavramına ek olarak cinsiyet oranı, eğitim durumu, ekonomik durum, istatistik, sayı, doğum/ölüm oranları, nüfus piramidi, nüfus artış hızı, evlenme durumu, refah seviyesi, nüfus yoğunluğu, millet, istihdam, bölgelere dağılışı, dinamizm ve durum cevap kelimeleri eklenmiştir. Nüfus sayımı ve demografi anahtar kavramları cinsiyet oranı, nüfus artış hızı ve eğitim durumu cevap kelimeleri birbirleriyle ortak bir şekilde ilişkilendirilmiştir.

Kroki anahtar kavramına mahalle, sembol anahtarı, parsel, kâğıt, sokak, basit ve coğrafya cevap kelimeleri ilave edilmiştir. Beyin göçü anahtar kavramında Avrupa, ayrılık, kayıp, doktor, fırsat eşitliği ve ülke cevap kelimeleri ilişkilendirilmiştir. Mübadele anahtar kavramında ise dini faktör, siyasi, insan ve ülke cevap kelimeleri

ilave edilmiştir. Aynı zamanda ülke cevap kelimesi kavram ağında görüldüğü gibi beyin göçü, mübadele ve mülteci anahtar kavramlarıyla ilişkilendirilmiştir.

Kentleşme anahtar kavramına ek olarak fonksiyonel şehirleşme, planlı şehirleşme, hava kirliliği, nüfus, nüfus yoğunluğu, toplumsal tabakalaşma, eğitim fırsatı, köyden kente göç, modernleşme, karmaşık ilişkiler ağı, alt yapı yetersizliği, işsizlik, şehirleşme, sağlık sisteminin gelişmesi ve kültürel sistem gibi cevap kelimeleri ile ilişkilendirilmiştir. Şehirleşme anahtar kavramına ise ek olarak modernleşme, belediye, işsizlik, trafik, apartman, ulaşım, nüfus yoğunluğu, eğitim fırsatı, imkânsızlık ve dikey hareketlilik gibi cevap kelimeleri ilave edilmiştir.

Aynı zamanda anahtar kavramlar birbirleri ile ortak cevap kelimeler doğrultusunda ilişkilendirildiği görülmektedir. Katılımcılar;

Kentleşme ile şehirleşme anahtar kavramlarını hava kirliliği, nüfus yoğunluğu, eğitim fırsatı, modernleşme ve işsizlik cevap kelimeleri ile ilişkilendirmişlerdir. Ayrıca kentleşme anahtar kavramında şehirleşme anahtar kavramı bu kesme noktasında cevap kelime olarak ortaya çıkmıştır.

Demografi, mübadele ve kentleşme anahtar kavramlarını nüfus cevap kelimesi ile yeniden ilişkilendirmişlerdir.

Beyin göçü, kentleşme ve şehirleşme anahtar kavramlarını ise işsizlik cevap kelimesi ile ortak olarak ilişkilendirmişlerdir.

Hava durumu anahtar kavramı ile sis, bölgesel hava tahmini ve celsius gibi cevap kelimeleri ile ilişkilendirilmiştir. Hava olayı anahtar kavramına ek olarak çığ, çiy, don ve mevsim cevap kelimeleri ilave edilmiştir. Ayrıca katılımcılar hava durumu ve hava olayı anahtar kavramlarını sis ile yeniden ilişkilendirmişlerdir.

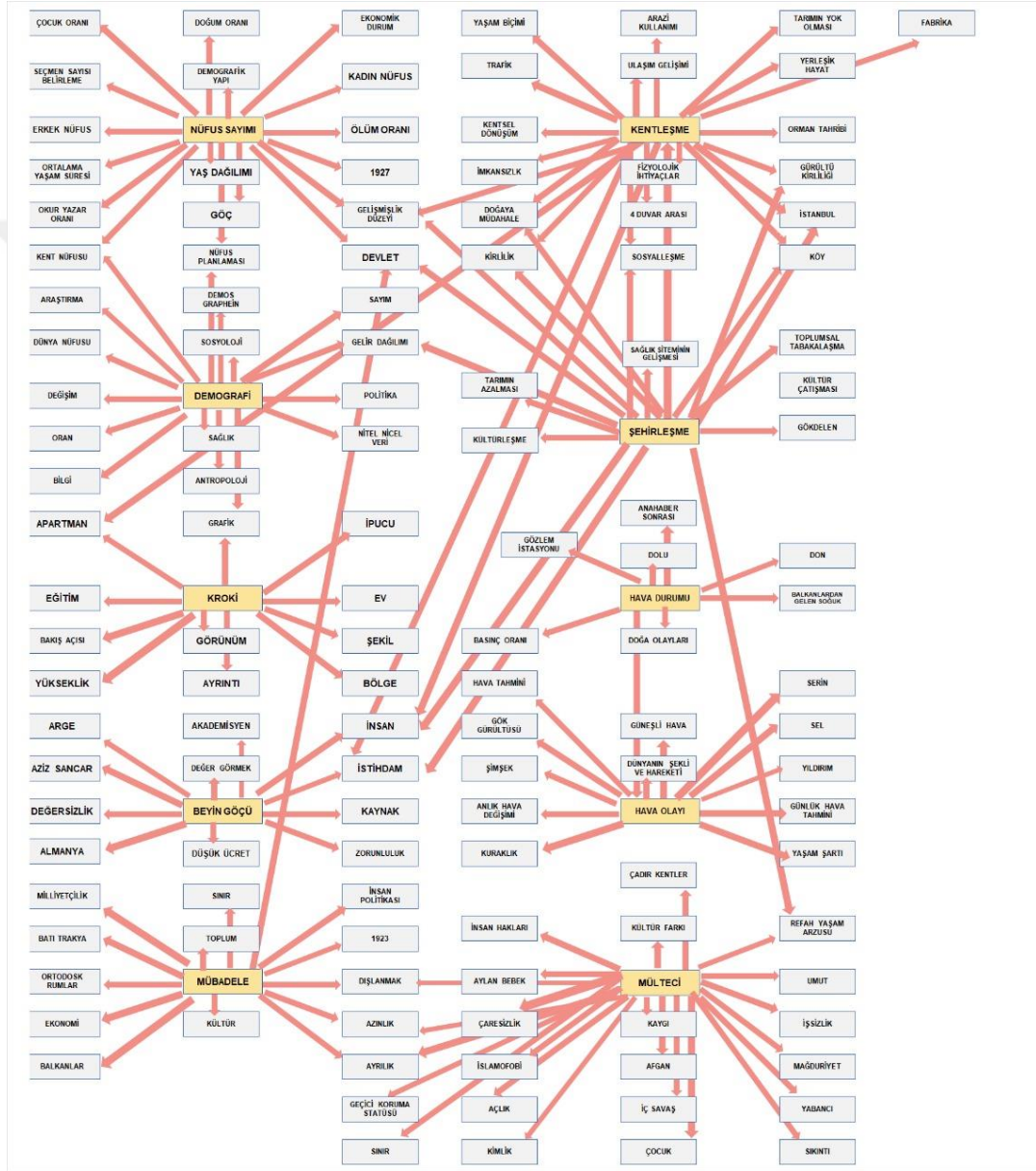
Mülteci anahtar kavramında ise ülke, politik sorunlar, baskı, ekonomi, kaçak yolcu, yaşam mücadelesi, muhtaç, ölüm ve kamplar gibi cevap kelimeleri ile ilişkilendirilmiştir. Aynı zamanda ekonomi cevap kelimesi daha önce kentleşme anahtar kavramı ile ilişkilendirilirken bu kavram ağında mülteci anahtar kavramı ile ilişkilendirilmiştir. Anahtar kavramların birbirleriyle ilişkilendirilmesi, cevap kelime sayılarının artması ve anahtar kavramlara ilişkin ortak cevap kelime sayılarının da artması öğretmen adaylarında bu kavramlara yönelik bilişsel yapının oluştuğunun göstergesidir.

4.6.10. Kesme Noktası 40-20 Arası Olan Cevap Kelimelerden Oluşan Kavram Ağı

Şekil 14’de anahtar kavramlara verilen cevap kelime sayılarının 40-20 Aralığındaki kesme noktasına göre hazırlanan kavram ağı verilmiştir.

Şekil 14

Kesme Noktası 40-20 Aralığına Göre Oluşturulan Kavram Ağı

Şekil 14’de görüldüğü gibi kesme noktasının 40-20 Aralığında birbirleriyle ilişkilendirilen tüm cevap kelimeleri ve anahtar kavramlar ortaya çıkmıştır.

Nüfus sayımı anahtar kavramı ile demografik yapı, doğum oranı, çocuk oranı, seçmen sayısı belirleme, erkek nüfus, ortalama yaşam süresi, okur-yazar oranı, kent nüfusu, yaş dağılımı, göç, nüfus planlaması, ekonomik durum, kadın nüfus, ölüm oranı, 1927, gelişmişlik düzeyi ve devlet gibi cevap kelimeler ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca anahtar kavramlar birbirleriyle ortak cevap kelimeler doğrultusunda ilişkilendirilmiştir. Bu ilişkilendirme aşağıdaki gibidir;

Nüfus sayımı ile demografi anahtar kavramları demografik yapı, doğum oranı, kent nüfusu, yaş dağılımı, göç, nüfus planlaması, ekonomik durum ve ölüm oranı gibi cevap kelimeleri ile ilişkilendirilmiştir.

Nüfus sayımı, demografi ve şehirleşme anahtar kavramları yaş dağılımı cevap kelimesi ile ilişkilendirilmiştir.

Nüfus sayımı, beyin göçü, kentleşme ve şehirleşme anahtar kavramları gelişmişlik düzeyi cevap kelimesi ile ilişkilendirilmiştir.

Nüfus sayımı, demografi, kentleşme, şehirleşme ve mülteci anahtar kavramları ise göç cevap kelimesi ile ilişkilendirilmiştir.

Demografi anahtar kavramına ek olarak sosyoloji, Demos-graphein, nüfus planlaması, kent nüfusu, araştırma, dünya nüfusu, değişim, oran, bilgi, sağlık, antropoloji, grafik, politika, nitel-nicel veri, gelir dağılımı ve sayım gibi cevap kelimeler ilave edilmiştir. Demografi ve nüfus sayımı anahtar kavramı ile ortak olarak nüfus planlaması, kent nüfusu, nitel-nicel veri cevap kelimeleri, demografi ile mübadele anahtar kavramı değişim cevap kelimesi, demografi ile şehirleşme anahtar kavramları gelir dağılımı cevap kelimeleri ilişkilendirilmiştir.

Kroki anahtar kavramı ile grafik, apartman, eğitim, bakış açısı, yükseklik, görünüm, ayrıntı, bölge, şekil, ev ve ipucu cevap kelimeleri ilişkilendirilmiştir. Kroki ile demografi anahtar kavramında grafik ortak cevap kelimesi, kroki – beyin göçü anahtar kavramında eğitim cevap kelimesi, kroki ile kentleşme anahtar kavramında ise apartman ortak cevap kelimesi ilişkilendirilmiştir.

Beyin göçü anahtar kavramına ek olarak akademisyen, değer görmek, AR-GE, Aziz Sancar, değersizlik, Almanya, düşük ücret, zorunluluk, kaynak, istihdam ve insan gibi cevap kelimeleri ilave edilmiştir. Beyin göçü, kentleşme ve şehirleşme anahtar kavramları istihdam ve insan ortak cevap kelimeleri ilişkilendirilirken aynı zamanda insan ortak cevap kelimesi beyin göçü, şehirleşme, kentleşme ve mübadele anahtar

kavramları ile ilişkilendirilmiştir. Mübadele anahtar kavramı ile sınır, toplum, milliyetçilik, Batı Trakya, Ortodoks Rumlar, ekonomi, Balkanlar, kültür, ayrılık, azınlık, dışlanmak, 1923, insan politikası, devlet gibi cevap kelimeler ilişkilendirilmiştir. Mübadele – demografi anahtar kavramları ile ortak çıkan cevap kelime: toplum, mübadele – kentleşme, şehirleşme anahtar kavramları ile ortak çıkan cevap kelime: ekonomi, mübadele – mülteci anahtar kavramları ile ortak çıkan cevap kelimeleri: ayrılık ve azınlık, mübadele – nüfus sayımı – şehirleşme anahtar kavramları ile ortak çıkan cevap kelime: devlet şeklinde belirtilmektedir.

Kentleşme anahtar kavramı ile fabrika, yerleşik hayat, tarımın yok olması, ulaşım gelişimi, arazi kullanımı, yaşam biçimi, trafik, kentsel dönüşüm, imkânsızlık, doğaya müdahale, apartman, kirlilik, istihdam, insan, fizyolojik ihtiyaçlar, dört duvar arası, sosyalleşme, köy, İstanbul, Gürültü kirliliği, orman tahribi ve gelişmişlik düzeyi gibi cevap kelimeler ilişkilendirilmiştir. Şehirleşme anahtar kavramı ile kentleşme, sağlık sisteminin gelişmesi, sosyalleşme, doğaya müdahale, kirlilik, gelişmişlik düzeyi, devlet, gelir dağılımı, tarımın azalması, kültürleşme, insan, istihdam, refah yaşama arzusu, gökdelen, kültür çatışması, toplumsal tabakalaşma, İstanbul ve gürültü kirliliği gibi cevap kelimeleri ilişkilendirilmiştir. Bu kesme noktasında kentleşme anahtar kavramının şehirleşme anahtar kavramında bir cevap kelime olarak ilişkilendirildiği görülmektedir. Gerek anahtar kelimelerin gerekse de ortak cevap sayılarının birbirleriyle ilişkilendirilmesinin sık yaşanması öğretmen adaylarının bu iki anahtar kavram arasında kavram yanılgısı yaşadığının göstergesidir.

Kentleşme, şehirleşme, nüfus sayımı, beyin göçü, demografi, kroki ve mübadele anahtar kavramlarından en az biri ile olacak şekilde birçok anahtar kavram ile ilişkilendirilen ortak cevap kelimeler vardır. Bunlar; trafik, imkânsızlık, devlet, gelir düzeyi, İstanbul, doğaya müdahale, apartman, kirlilik, istihdam, insan, sosyalleşme ve gelişmişlik düzeyi gibi cevap kelimeler olduğu görülmektedir.

Hava durumu anahtar kavramı ile ana haber sonrası, dolu, gözlem istasyonu, basınç oranı, doğa olayları, balkanlardan gelen soğuk hava dalgası, don ve hava olayı gibi cevap kelimeleri ilişkilendirilmiştir. Hava olayı anahtar kavramı ile güneşli hava, dünyanın şekli ve hareketi, hava tahmini, gök gürültüsü, şimşek, anlık hava değişimi, kuraklık, yaşam şartı, günlük hava tahmini, yıldırım, sel ve serin gibi cevap kelimeler ile ilişkilendirilmiştir. Hava durumu ile hava olayı anahtar kavramlarına verilen ortak

cevaplardan bazıları ise dolu, basınç oranı, don, güneşli hava, hava tahmini ve günlük hava tahmini gibi kelimelerdir. Bu kesme noktasında hava olayı anahtar kavramının hava durumu anahtar kavramında bir cevap kelime olarak ilişkilendirildiği görülmektedir. Örneğin hava olayı anahtar kavramına kuraklık cevap kelimesinin verilmesi gibi iki kavram arasında kavram yanlışlığı olduğunun göstergesidir.

Mülteci anahtar kavramına ek olarak ise çadır kentler, kültür farkı, insan hakları, Aylan bebek, dışlanmak, çaresizlik, azınlık, ayrılık, İslamofobi, geçici koruma statüsü, açlık, sınır, kimlik, kaygı, Afgan, iç savaş, çocuk, refah yaşama arzusu, umut, işsizlik, mağduriyet, yabancı ve sıkıntı gibi cevap kelimeleri ilave edilmiştir. Mülteci – mübadele anahtar kavramları ile ortak çıkan cevap kelime: dışlanmak, Mülteci – şehirleşme anahtar kavramları ile ortak çıkan cevap kelime: refah yaşama arzusu, Mülteci – beyin göçü – kentleşme - şehirleşme anahtar kavramları ile ortak çıkan cevap kelime: işsizlik şeklinde ifade edilmiştir. Şekil 14’de verilen 40-20 kesme noktasında katılımcıların ürettikleri cevap kelimeler ile günceli takip ettikleri, sosyal bilgiler dersi içerik ve kavramlarına olabildiğince hâkim oldukları ve olumlu - olumsuz bakış açılarına ait zihinsel şemaları ortaya konulmuştur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Sosyal bilgiler ders kitabındaki İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında yer alan kavramlara ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının bilişsel yapılarını açığa çıkarmak için kelime ilişkilendirme testi kullanılmıştır. Nüfus konusu ile ilgili demografi, nüfus sayımı, beyin göçü, mübadele ve mülteci anahtar kavramları, kentleşme ve şehirleşme anahtar kavramları ayrıca kroki, hava durumu ve hava olayı gibi anahtar kavramlar seçilmiştir. Seçilen kavramların birbirine benzer olması ve öğretmen adayları tarafından bilişsel yapılarının da şekillendirilip kavramların öğrenilmesi amaçlanmıştır.

Kelime ilişkilendirme testi analizlerinde verilen cevap kelimeleri uygun kavram ağları ve kavram haritaları ile görselleştirilmiştir. Öğretmen adaylarının anahtar kavramlara ürettikleri cevap kelimelerin en fazla mülteci ve mübadele anahtar kavramlarına yönelik olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumda göç olayının farklı iki türünü oluşturan kavramların öğretmen adaylarının yapılandırmaları güncel olaylara ve göç sorununa ilgi duyduklarını göstermektedir. Mülteci anahtar kavramı özellikle Suriye siyasi krizinden sonra ülkemize göç eden Suriyeli vatandaşların sürekli ülke gündeminde gerek siyasi gerekse de sosyo-kültürel açıdan yer alması etkili olmuştur. Katılımcılar mülteci anahtar kavramına yönelik sığınmacı, savaş, Suriyeli, zorunluluk, göç, zulüm, göçmen ve kaçış gibi cevap kelimeler üretmişlerdir. Aydemir, (2014) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğrenme alanlarında yer alan göç anahtar kavramına ürettikleri cevap kelimeler ile büyük çoğunluğun göç kavramına hâkim olduğu ifade edilmiştir. Üretilen kelimeler içerisinde en fazla sığınmacı cevap kelimesinin çıkması mülteci ve sığınmacı kavramlarının karıştırıldığını göstermektedir. Sığınmacı kavramı mülteci gibi bir göç türüdür. Mülteci kavramına yönelik görsel ve işitsel medyada sığınmacı, geçici koruma statüsü gibi birçok kavramın geçmesi katılımcıların mülteci kavramına yönelik kavram karmaşası yaşadıklarını göstermektedir. Ülkemizde ve dünyada son dönemlerde güncel bir konu olan mülteci kavramı, özellikle Orta Doğu'da meydana gelen karışıklıklar sonucunda ülkemize sığınmacı olarak gelen milletlerin istekleri dışında savaş münasebetiyle gelmelerini katılımcıların zorunlu göç olarak ifade ettiği görülmektedir. Günümüz dünya sorunları içerisinde de yer alan bu konular son zamanlarda güncelliğini koruyarak

sık sık gündeme gelmektedir. Özellikle de sığınmacı, mülteci veya geçici koruma statüsündeki bireyler şeklinde belirtilen terimlerin hangi hususlarda ifade edildiği de tartışılan konular arasında yer almaktadır. Mülteci, terim anlamı olarak bireyin kendi ülkesinde dil, din, ırk ve siyasi görüş olarak baskı altında hisseden ve hayati güvence endişesiyle başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve kabul edilen kişidir. Sığınmacı ise aynı sebeplerden başka bir ülkeye başvuran ve geçici kalma talebinde bulunan kişidir. Göç İdaresi Başkanlığı, (2023)'e göre geçici koruma statüsü ise ülkesinden zorunlu olarak ayrılmaya zorlanmış ve kitlesel olarak başka bir ülkenin sınırlarına gelen ve acil çözümler bulunması amaçlanan bir durumdur. Bu açıdan mübadele ve mülteciler anahtar kavramları katılımcıların zihninde ortak çağrışımlar meydana getirdiği verilen zorunlu göç cevap kelimesiyle ortaya konulmaktadır. Yapılan ilişkilendirilmeler sonucunda bilişsel yapının ise yavaş yavaş oluşmaya başladığı görülmektedir. Benzer şekilde Durmuş ve Sert'in (2022) yaptıkları çalışmada savaş, Suriyeli ve göç kavramının mülteci kavramı ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Yerli (2018)'ye göre Türkiye'nin Ortadoğu ülkeleri ile sınır komşuluğundan dolayı bu ülkelerde yaşanan çatışmalar sonucunda yaşanan zorunlu göç olayının yaşanması ülkemizi de etkilemektedir. Dolayısıyla göç ve mülteci akınına uğradığımızı ifade etmiştir. Irmak, Bilginer ve Çetin (2018) tarafından yapılan bir çalışmada benzer şekilde Iraklı Türkmen bireylerin savaş dolayısıyla başka ülkelere zorunlu olarak göç ettiklerini ortaya koymuştur. Bu anahtar kavrama yönelik cevap kelimelerden zorunluluk, göç ve savaş kelimeleri Aykaç ve Aykaç (2019) tarafından yapılan çalışmada da benzer şekilde ifade edilmiştir.

Öğretmen adaylarının anahtar kavramlar içerisinde en az ürettikleri cevap kelime ise nüfus sayımı ve demografi anahtar kavramlarıdır. Öğretmen adaylarının nüfus sayımı anahtar kavramına yönelik asker sayımı, 5 yılda bir, insan sayısı, nüfus artış hızı, yerleşim, nitel-nicel veri, bağımlı-bağımsız nüfus, faal nüfus, toplum ve 2. Mahmut gibi cevap kelimeler üretmişlermiş. Nüfus anahtar kavramına yönelik yapılan bir çalışmada katılımcıların bilişsel yapılarının var olduğu toplum ve halk gibi cevap kelimelerle ilişkilendirdiklerini ifade etmektedir (Karakuş ve Kılıçoğlu, 2012). Özellikle nüfus sayımının verilen cevap kelimeler içerisinde sayı bakımından en az olması ülkemizde 2007'den sonra nüfus sayımlarının MERNİS sistemi üzerinde oluşturulması ve nüfus sayımlarının görsel ve işitsel medyada yer almaması çalışma açısından beklenen bir

sonuç olmuştur. Öğretmen adaylarının yaş bileşeni düşünüldüğünde herhangi bir nüfus sayımına karşılık gelmemeleri sayım yöntemleri hakkında cevap kelime üretememeleri sonucunu doğurmuştur.

Öğretmen adaylarının en az cevap kelime ürettikleri diğer bir anahtar kavram ise demografi kavramıdır. Nüfus bilimi olarak tanımlanan demografi katılımcılar tarafından en fazla bilim cevap kelimesi ile ilişkilendirilmesi demografinin bir bilim dalı olduğunun bilindiğini göstermektedir. Fakat az cevap kelime üretilmesi genellikle nüfus kavramının daha ön planda olduğunu ve sosyal bilgiler öğrenme alanlarında hemen hemen her konuda bu kavramın geçmesi demografiyi geri planda tutmuştur. Nüfus ile ilgili çalışmalar birçok disiplinden faydalanan içeriği zengin bir konudur (Özgür, 2011, s.6). Demografi anahtar kavramına yönelik üretilen cevap kelimeler bilim, demografik yapı, göç, doğum oranı, nüfus, ölüm oranı, faal nüfus, yaş dağılımı ve bağımlı bağımsız nüfus gibi cevap kelimelerdir. Aydemir (2014)'ün çalışmasında da benzer şekilde nüfus konularına yönelik verilen insan, kişi sayısı, kız, erkek, genç, yaşlı, doğum ve ölüm gibi cevap kelimelerden bazıları ile ilişkilendirilerek bilişsel yapılarının oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların bilim, demografik yapı ve diğer cevap kelimeleri nüfusun yaş, büyüklük ve cinsiyet gibi dağılımını ele alan bilim dalını yapılandırdıkları görülmektedir.

Diğer anahtar kavramlara katılımcıların verdikleri cevap kelimeler ise mülteci kavramından sonra en fazla mübadele anahtar kavramı olmuştur. Mübadele kavramı sosyal bilgiler eğitiminde lisans düzeyinde beşerî coğrafya, küresel sorunlar, tarih, sosyoloji gibi birçok derste anlatılmaktadır. Bu doğrultuda da katılımcıların nüfus değişimi anlamına gelen mübadele kelimesine bilişsel yapılarında oluştuğu görülmektedir. Birçok disiplini temsil eden sosyal bilgiler eğitimi mübadele anahtar kavramına yönelik farklı bakış açılarının sunulmasını sağlamıştır. Katılımcıların mübadele anahtar kavramına yönelik ürettikleri cevap kelimeler değişim, zorunlu göç, Yunanistan, antlaşma, nüfus, savaş, Türkiye ve göçmen gibi cevap kelimelerdir. Bu kavramda mübadelenin tanımı, nedenleri, mübadeleye katılan ülkeler ve mübadele antlaşmalarının çıkması kavramın doğru olarak ifade edildiğini göstermektedir. Ülkemizin Lozan antlaşması sonucunda Balkan ülkeleri ile nüfus değişimine gitmesi öğretmen adaylarının kavramı doğru tanımladığını ortaya koymaktadır.

Kentleşme ve şehirleşme anahtar kavramlarına yönelik katılımcıların ürettikleri cevap kelimeler genel itibarıyla sanayileşme, nüfus artışı, gelişme, göç, ekonomi, gecekondulaşma ve çarpık kentleşme gibi ortak cevap kelimeler olmuştur. Karakuş ve Kılıçoğlu (2012) tarafından yapılan çalışmada kentleşme anahtar kavramına katılımcıların çoğu gelişme, büyüme modernleşme, yenileşme gibi cevap kelimeler üreterek benzer şekilde olumlu ilişkilendirmeler yaptıkları gibi göç ve yerleşme kavramları ile ilişkilendirerek kavram yanılgıları yaşadıkları da ifade edilmiştir. Her iki anahtar kavrama yönelik özellikle bilim insanları tarafından bile net bir ayrım yapılmamışken öğretmen adayları da soyut olmasından dolayı her iki kavrama da benzer şekilde cevap kelimeler üretmişlerdir. Kentleşme ve şehirleşme anahtar kavramları çoğu kaynakta birbirinin yerine kullanılırken kentleşme ve şehirleşme gibi yeni tartışmaları ve kimlik arayışlarını beraberinde getirmiştir. Katılımcıların her iki kavrama benzer cevap kelime üretmeleri beklenen bir sonuçtur.

Hava durumu ve hava olayı anahtar kavramları aynı şekilde birbirini sıkça karıştırılan iki anahtar kavramdır. Bu açıdan yaklaşıldığında katılımcıların ürettikleri cevap kelimeler doğrultusunda her iki kavramı ayırt ettikleri ve birbirine karıştırmadıkları görülmektedir. Hava olayı anahtar kavramına rüzgâr, kar, yağmur, sis, dolu ve yağış gibi cevap kelimeler üretmeleri ve bu kelimelerin anahtar kavramın bileşenlerini oluşturması oldukça önemlidir. Aynı şekilde hava durumunu da tahmin, meteoroloji, güneşli hava ve anlık değişim gibi cevap kelimelerle tanımlamaları her iki kavrama yönelik bilişsel algılarının başarılı bir şekilde oluştuğunu göstermektedir. Akış ve Kaya, (2015) tarafından yapılan bir çalışmada hava kavramına katılımcılardan verilen cevap kelimeler içerisinde hava durumu ve hava olayı yüksek frekansta kategorileşmiş ve örnek cümlelerle bu kavramın doğru algılandığı ifade edilmiştir. Doğan ve Başbüyük, (2005) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise hava kavramının en fazla iklim kavramı ile karıştırıldığı ve katılımcıların bu konuda doğru ve anlaşılır bir öğrenime sahip olması için gerekli kavram öğretim ve tekniklerin (kavram ağları, kelime ilişkilendirme testleri, vb.) uygulanmasının gerekli olduğu vurgulanmışlardır.

Öğretmen adaylarının bir başka anahtar kavram olan beyin göçü kavramına yönelik bilişsel algılarının kavramın tanımına ve eylemine yönelik cevap kelimeleri üretmeleri ile bilişsel algılarının oluştuğunun göstergesidir. Bilim insanı, başarılı birey, gelişmişlik

düzeyi, çalışma imkânı, imkânsızlık, eğitim ve beyaz yaka gibi cevap kelimeleri beyin göçü anahtar kavramının tanımını, nedenlerini ve sonuçlarını ile ifade etmeleri kavramın yeterince yapılandırıldığının göstergesidir.

Son olarak anahtar kavramlar içerisinde yer alan kroki anahtar kavramına yönelik katılımcıların kabataslak, kuş bakışı, taslak, harita, çizim, düzlem ve ölçek gibi cevap kelimeleri üretmeleri bilişsel yapılarında kroki anahtar kavramının oluştuğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarının İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında geçen kavramları genel anlamda tanım, sebep ve sonuç açısından doğru olarak yapılandırdıkları görülmektedir. Bu anlamda sadece mülteci kelimesinin benzer bir göç hareketi olan sığınmacı, göçmen ve geçici koruma statüsü gibi kavramlarla karıştırdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun da siyasi, sosyal, kültürel her zeminde ve görsel-işitsel medyada da karıştırılarak kavram kargaşasına yol açtığı bilinmektedir.

Bu öğrenme alanına ilişkin çizilen kavram ağında öğretmen adaylarının en fazla ürettikleri cevap kelimeler kentleşme, demografi, şehirleşme ve mülteci anahtar kavramına ait iken en az ürettikleri cevap kelimeler ise hava durumu, nüfus sayımı ve mübadele olmuştur. Kesme noktalarının belirlenmesi ile birlikte en fazla birbirleriyle ilişkilendirilen anahtar kavramlar ise şehirleşme, demografi, mübadele ve kentleşme anahtar kavramları olmuştur. Anahtar kavramlarla en fazla ilişkilendirilen cevap kelimeler ise göç, gelişmişlik düzeyi, ekonomi, işsizlik, yaş dağılımı ve istihdam cevap kelimeleri olmuştur. İşsizlik cevap kelimesi en çok beyin göçü, kentleşme ve şehirleşme anahtar kavramları ile ilişkilendirilerek ülkemizde ekonomik zorlukları, refah yaşama arzusu ve çalışma imkânlarının azlığı işsizliğin temel sorunlarından olduğu ifade edilmiştir. Çivilidağ (2019) tarafından yapılan bir çalışmada da benzer bir şekilde işsizlik kavramının ekonomik zorluklar ile geçim sıkıntılarının temel sebeplerinden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1. Öneriler

Araştırma sonucunda İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında kazandırılması düşünülen kavramlara ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarında bilişsel yapının genel anlamda oluştuğu tespit edilmiştir. Ancak genel anlamda mülteci kavramının üretilen cevap kelimeleri kavram yanılgısına yol açtığı söylenebilir. Bu noktada öğretmen

adaylarına mülteci, sığınmacı, geçici koruma statüsü göçmen, irticacı, diaspora gibi göç türlerine yönelik örnek olay yöntemiyle ödevler, uygulamalar, dijital hikayeler gibi birçok uygulamalar ve etkinlikler tasarlanabilir.

Sosyal bilgiler kavramlarının öğretilmesinde metafor, kit, analog, kavram ağları, kavram haritaları gibi birçok yöntem ve teknik soyut-somut konuların öğretiminde öğretmen adaylarına yönelik olarak kullanılabilir.

Kavram öğretiminde özellikle göç konularına yönelik kavram yanılgılarını açığa çıkaracak çalışmalar yapılabilir.

Sosyal bilgiler eğitiminde lisans düzeyinde verilen derslere yönelik kit bir ölçme ve değerlendirme aracı olarak öğretmen adaylarının hazırbulunuşluluk, kalıcılık, tutum ve davranışlarına yönelik ölçme aracı olarak kullanılabilir.

Sosyal bilgiler öğretmen adayları sonraki aşamada ortaokullarda görev alacağı için öğrenme alanları ile lisans programında yer alan dersler arasında bağlantıyı sağlamak için ortak kavram ağları üretilebilir.

KAYNAKÇA

- Akış, A. ve Kaya, B. (2015). Coğrafya öğrencilerinin “hava” kavramıyla ilgili bilişsel yapılarının kelime ilişkilendirme testi ile belirlenmesi. *International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, 10(7), 557-574.
- Aktaş, M. T., (2014). “Göç olgusu ekonomik kalkınmada itici güç olabilir mi?”, *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), s.37-48.
- Alkış, S. (2014). Sosyal bilgilerde kavram öğretimi, M. Safran (Ed). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (3. Baskı, s.70-89), Ankara. Pegem Akademi,
- Altınışik, Ç. ve Yıldırım, M. Ş. (2002). Mülteci haklarının korunması. Ankara: Ankara Barosu Yayınları.
- Aydemir, A. (2014). *Ortaokul 7.sınıf öğrencilerinin beşeri coğrafya kavramların ilişkin algılarının kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü, Ankara.
- Aykaç, M. ve Aykaç, N. (2019). Yaratıcı drama temelli etkinliklerin kültürlerarası duyarlılık ve göçmen algısı üzerine etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 14(1), 73-98.
- Bacanlı, H. (2011). *Eğitim Psikolojisi*. (Geliştirilmiş 16. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Bahar, M.,ve Hansell, M. H. (2000). The relationship between some psychological factors and their effect on the performance of grid questions and word association tests. *Educational psychology*, 20(3), 349-364
- Bahar, M., Nartgün, Z. vd. (2006). *Geleneksel ve Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Pegema.
- Bahar, M., Johnstone, A.H. & Sutcliffe, R.G. (1999). Investigation of students' cognitive structure in elementary genetics through word association tests. *Journal of Biological Education*, 33, 134-141.
- Bahar, M. (2003). Misconceptions in biology education and conceptual change strategies, *Educational Sciences: Theory & Practice*, 3(1), 55-64.
- Bahar, M. ve Kılıç, F. (2001). Kelime İletişim Testi Yöntemi İle Atatürk İlkeleri Arasındaki Kavramsal Bağların Araştırılması. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Bolu.

- Bahar, M. ve Özatlı, S. (2003). Kelime iletişim testi yöntemi ile lise 1. sınıf öğrencilerinin canlıların temel bileşenleri konusundaki bilişsel yapılarının araştırılması, *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5, 75-85.
- Bilgin, İ., Aktaş, İ., Çetin, A. (2014). Öğrenci takımları başarı bölümleri tekniğinin ilköğretim öğrencilerinin zihinsel yapılarına etkisi. *İlköğretim Online*, 13(4),1352-1372,
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2019). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (26. Baskı). Pegem Akademi.
- Cardellini, L. ve Bahar, M. (2000). Monitoring the learning of chemistry through word association tests, *Australian Chemistry Resource Book*, 19, 59-69.
- Cin, M. (2004). İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin deniz kavramını algılamaları üzerine bir araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 4(1),7-23.
- Coleman, D. (2000). “Demography in an intellectual context: A subject in search of a home”, Zdenek P. (Ed.), *Position of Demography among Other Disciplines*, Charles University in Prague, Faculty of Science, Czech Republic.
- Çalışkan, H. ve Yiğittir, S. (2011). Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi. B. Tay ve A. Öcal (Ed.), *Sosyal bilgilerde ölçme ve değerlendirme* (224- 290, 2.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Çivilidağ, A. (2019). İşsizlik sorununa fenomenolojik bir yaklaşım: üniversite mezunu genç işsizlerin görüşlerine göre işsizlik sorunu. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 9(2), 197-217.
- Demirkaya, H., Köç, A., & Ünal, O. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Osmanlı ve fetih kavramlarına ilişkin bilişsel yapılarının kelime ilişkilendirme testi yoluyla analizi. *OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39 (2), 45-63.
- Deveci, H., Köse, T. Ç. ve Bayır, Ö. G. (2014). Öğretmen adaylarının sosyal bilimler ve sosyal bilgiler kavramlarına ilişkin bilişsel yapıları: kelime ilişkilendirme testi uygulaması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(16), 101-124.
- Diktaş Yerli, G. (2018). Türkiye de göç ve mülteci konusunda yapılmış lisansüstü akademik faaliyetler üzerine bir inceleme. *Journal of International Social Research*. 11(57).
- Doğan, M. (2011). Türkiye’de uygulanan nüfus politikalarına genel bakış. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 23, 293-307.
- Doğan, S. Ö. (2009). Nüfus coğrafyası açısından bir inceleme: Silivri (a case study population geography: Silivri). *Marmara Coğrafya Dergisi*, 20, 1-19.

- Doğar, Ç., Başbüyük A., İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin hava ve iklim olaylarını anlama düzeyleri, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, S: 13(2), (2005), s. 347-358.
- Doğanay, H. (1997): *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. MEB Yayınları:2982, İstanbul.
- Doğanay, A. (2002). Öğretimde kavram ve genellemelerin geliştirilmesi. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Durmuş, E., & Sert, A. E., (2022). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel sorunlara ilişkin bilişsel yapılarının kelime ilişkilendirme testi ile incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(3), 1177-1193.
- Ekşi, U., ve Gürün, F. (2020). Şehir, şehirleşme ve yerel yönetimler. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi - İAÜD - ISSN: 1309-1352*, Ocak 2020 Cilt 12 Sayı 1 (83-99)
- Ercan, F., Taşdere, A. ve Ercan, N. (2010). Kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla bilişsel yapının ve kavramsal değişimin gözlenmesi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 7(2), 136- 154.
- Finkelstein, S. Hambrick, D. C. ve Cannella A. A., Jr. (2009). strategic leadership theory and research on executives, top management teams, and boards, *Oxford University Press, Inc, New York*.
- Güneş, M. H. ve Gözüm A.İ.C. (2013). İlköğretimde işlenen ekoloji konusunun 10. sınıf öğrencilerin ekosistem ekolojisi konusundaki hazırbulunuşluk düzeyleri üzerindeki etkisinin saptanmasında kelime ilişkilendirmenin kullanılması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 252-264.
- Hovardas, T., ve Korfiatis, K. J. (2006). Word associations as a tool for assessing conceptual change in science education. *Learning and Instruction*, 16(5), 416-432
- Irmak, C., Bilginer, R. ve Çetin, T. (2018). Iraklı Türkmen öğrencilerin göç kavramına yönelik düşünceleri. *Journal of Anatolian Cultural Research*, 2(3), 87-101.
- Işıklı, M., Taşdere, A. ve Göz, N.L. (2011). Kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine yönelik bilişsel yapılarının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 50-72.
- İzıbrak R., (1992). *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi: 157, İstanbul.

- Karadeniz, G. (2002). *Çocukta kavram gelişimi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karakuş, U. ve Kılıçoğlu, G. (2012). Level of understanding of eight-grade elementary students in Turkey with regard to geographical concepts. *International Journal of Academic Research*, 4 (4), 163-170.
- Karakuş, U. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğal afet kavramlarına ilişkin algılarının kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 8(3), 735-751.
- Kartal, K.S. (1978). *Kentleşme ve İnsan*, TODAİ Yayınları, Ankara.
- Karabağ, S. ve Şahin, S. (2022). Türkiye nüfus coğrafyası. Türkiye beşeri ve ekonomik coğrafyası. (10. Baskı, s. 1-118). Pegem Akademi.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi* (35. Baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, B., ve Bozyiğit, R. (2018). Coğrafya öğretmen adaylarının coğrafya kavram üzerine düşünceleri. *International Journal of Geography and Geography Education*, (39), 63-64.
- Kazancı, M., Bora, D.N. ve Katırcıoğlu (2005). Mayoz bölünme konusunun öğrencilerdeki anlamlı öğrenme düzeyinin kelime çağrışım testi ile araştırılması. *Eurasian journal of Educational Resarch* (21), 146-154.
- Keleş, R., (1972). *Şehirciliğin Kuramsal Temelleri*, AÜ SBF Yayınları. Ankara.
- Kılıç, E., (2021). Osmanlı Devleti'nde nüfus sayımı ve 2023 numaralı Kayseri nüfus defteri. *Social Sciences Research Journal*, 10 (2), 540-547.
- Kılıçoğlu, G. (2013) Sosyal bilgiler ders kitaplarında kavram öğretimi, B. Akbaba (Ed.). *Sosyal bilgiler konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu*. (1.Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kırtak, V.N. (2010). *Fizik, kimya ve biyoloji öğretmen adaylarının termodinamik yasalarını günlük hayatla ve çevre sorunları ile ilişkilendirme düzeyleri*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Balıkesir üniversitesi Fen bilimleri enstitüsü, Balıkesir.
- Larousse, P. (1986). *Büyük Larousse sözlük ve ansiklopedisi* (4. Cilt). İstanbul, Milliyet Gazetecilik, Gelişim Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2005a). Sosyal bilgiler 6. ve 7. sınıf öğretim programı. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> adresinden 5 Eylül 2020 tarihinde alınmıştır.

- Milli Eğitim Bakanlığı. (2005b). Sosyal bilgiler 4. ve 5. sınıf öğretim programı ve kılavuzu. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> adresinden 5 Eylül 2020 tarihinde alınmıştır.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2015). Sosyal bilgiler dersi (4. 5. 6. ve 7. sınıflar) öğretim programı. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara. https://www.memurlar.net/common/news/documents/534274/31021236_sosyal_bilgilertaslak.pdf adresinden 6 Kasım 2021 tarihinde alınmıştır.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2017). Tebliğler dergisi, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara. 80(2714). <https://tebligler.meb.gov.tr/index.php/tuem-sayilar/viewcategory/85-2017> adresinden 6 Kasım 2021 tarihinde alınmıştır.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> adresinden 5 Eylül 2020 tarihinde alınmıştır.
- Nisbett, R.E. (2005). *Düşüncenin coğrafyası*, (G. Ç. Güven, Çev.), İstanbul: Varlık Yayınları.
- Ortaylı, İ. (1977). İstanbul'un mekansal yapısının tarihsel evrimine bakış. *Amme İdaresi Dergisi*. İstanbul. Sayı:9, s.95-107
- Öncü, E., Selvi, H., Vayisoğlu S. K., Ceyhan. H., (2018). "Hemşirelik öğrencilerinde beyin göçüne yönelik tutum ölçeği geliştirilmesi: güvenirlik ve geçerlik çalışması", *Çukurova Medical Journal*, 43(1), s.207-2015.
- Önder, S. (1991). Meclis-i vükela mazbatalarında Türk-Bulgar mübadelesi, *Anadolu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C:3, S:1, s.207-225.
- Özdemir, S. M. (2014). Sosyal bilgiler öğretim programı ve değerlendirilmesi. M. Safran (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayınları. 17-46.
- Özgür, M. E. (2011). Nüfus Coğrafyası. Ankara. http://www.geography.humanity.ankara.edu.tr/ders_notu/COG108.pdf adresinden 5 Kasım 2020 tarihinde alınmıştır.
- Polat, G. (2013). 9. sınıf öğrencilerinin çevreye ilişkin bilişsel yapılarının kelime ilişkilendirme test tekniği ile tespiti. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 7(1), 97-120.
- Sepetçioğlu, T. E. (2014). İki tarihsel "eski" kavram, bir sosyo-kültürel "yeni" kimlik: mübadele nedir, mübadiller kimlerdir?. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 180 (180) , 49-84.

- Smith, P. (2007). *Kültürel kuram*, (S. Güzelsarı, ve İ. Gündoğdu, Çev.). İstanbul: Babil yayınları.
- Standing. G. (2014). *Prekarya: yeni tehlikeli sınıf*, (E. Bulut, Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Soysal, İ. (2000). *Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları (1920-1945)*, I, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Şimşek, S. (2020). Sosyal bilgiler programının yapısı ve özellikleri. (Genişletilmiş 2. Baskı), S. Şimşek (Ed). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara:Anı Yayıncılık. 30-50.
- Taşdere, A. (2010). *6., 7. ve 8. sınıf fen ve teknoloji ders kitaplarına yansıyan ölçme ve değerlendirme anlayışının yeni fen ve teknoloji öğretim programı ışığında değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Tay, B. (2017). 2005 Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile 2017 sosyal bilgiler dersi taslak öğretim programının karşılaştırılması, *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, Vol:8, Issue: 27, pp. (461-487).
- T.C İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (2021). Mülteci tanımı. <https://www.goc.gov.tr/multeci> adresinden 10 Kasım 2021 tarihinde alınmıştır.
- T.C İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (2023). <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma-kanunu-ve-yonetmeligi> adresinden 5 Ocak 2023 tarihinde alınmıştır.
- Türk Dil Kurumu. (2020). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/?kelime> adresinden 5 Kasım 2020 tarihinde alınmıştır.
- Tokcan, H. (2015). *Sosyal Bilgilerde Kavram Öğretimi*. (1. Baskı). Pegem Akademi
- Tokcan, H., Yiter, S., Oğuz, H., Kesmecı, Y. ve Karakuş, H. (2015). Kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla 5.sınıf öğrencilerinin doğal afetlere ilişkin bilişsel yapılarının incelenmesi. [IV. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumunda sunulan bildiri], Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Bolu, Türkiye, 23-25 Nisan.
- Tokcan, H. ve Yiter, E. (2017). 5. sınıf öğrencilerinin doğal afetlere ilişkin bilişsel yapılarının kelime ilişkilendirme testi (KİT) aracılığıyla incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 18 (1), 115-129.

- Tunç, U. (2014). *Demografik yapıdaki değişikliklerin işgücü piyasasına etkileri ve aktif istihdam tedbirleri: Avrupa ülkeleri politika ve uygulamalarının Türkiye açısından değerlendirilmesi*. [Uzmanlık Tezi]. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Ülgen, G. (2001). *Kavram geliştirme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Ürer, L. (2003). *Azınlıklar ve Lozan tartışmaları*, Derin Yayınları: İstanbul.
- Vikipedi Özgür Ansiklopedi. (2022). Hava durumu tanımı. https://tr.wikipedia.org/wiki/Hava_durumu adresinden 30 Nisan 2022 tarihinde alınmıştır.
- Vikisözlük Özgür Sözlük. (2021). Kroki tanımı. <https://tr.wiktionary.org/wiki/kroki>= adresinden 23 Kasım 2021 tarihinde alınmıştır.
- Vygotsky, L. S. (1998). *Düşünce ve dil*, (E. Burak, Çev.). İstanbul: Roza Yayınevi
- Yalçinkaya, E. ve Sever, R. (2015). Sosyal bilgiler öğretim programı. R. Sever (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayınları. 127-153.
- Yazıcı, H. ve Koca, K. (2011). Sosyal bilgiler öğretim programı. B. Tay ve A. Öcal (Ed.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi*, Pegem Net.
- Yazıcı, K. (2006). Sosyal bilgilerde kullanılan görsel araçlar: haritalar-küreler, resimler, tablolar ve grafikler, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, s. 651-662.
- Yıldız İ, (2000). *İlköğretim 6. Sınıf öğrencilerinin ışık ünitesindeki kavram yanlışları*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

EKLER

Ek 1: Araştırma Amaçlı Çalışma İçin Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

Değerli öğretmen adayı;

“Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanında Yer Alan Kavramlara İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bilişsel Yapılarının Kelime İlişkilendirme Testi ile Belirlenmesi” amacıyla hazırlanan bu çalışmada güvenilirliği ve objektifliği sağlamak için kayıt altına alınacaktır vereceğiniz bilgilerin tamamı gizli tutulacak ve elde edilen bilgiler bu çalışma dışında başka hiçbir amaç için kullanılmayacaktır.

Katkılarınızdan dolayı teşekkürler.

Bana bu çalışma ile ilgili gerekli tüm bilgiler aktarılmıştır. Özgür irademle adı geçen çalışmada katılımcı olmayı kabul ediyorum.

Katılımcı

Adı, soyadı:

Adres:

Tel.

İmza

Görüşme tanığı (Görüşme esnasında üçüncü şahıs varsa)

Adı, soyadı:

Adres:

Tel.

İmza:

Katılımcı ile görüşen Araştırmacı

Adı soyadı, unvanı: Gizem Penbenaz KORKMAZ

Adres: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Tel:

İmza:

Not: Araştırmanın çalışma gurubundakiler 18 yaşın altında ise olur formu katılımcının velisine imzalatılacaktır. 18 yaş ve üzerinde ise kendisine imzalatılacaktır.

Ek 2: Kelime İlişkilendirme Testi (Veri Toplama Aracı)

Sayın Sosyal bilgiler öğretmen adayları Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalında yapmakta olduğum yüksek lisans tezi için kullanmak üzere sizin görüşlerinizi almak istiyorum. Aşağıda verilen Sosyal Bilgiler ders kitabının İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında yer alan kavramlar sizlere neler çağrıştırıyorsa aklınıza gelen kelimeleri karşısındaki boşluklara yazınız. Her kavram için 45 saniye süreniz bulunmaktadır. Aşağıda Ankara ili için yapılmış bir örnek görmektesiniz. Araştırma elde edilen bulgular başka bir amaç için kullanılmayacaktır.

Ör:

Ankara	Atatürk
Ankara	Başkent
Ankara	TBMM

Cinsiyetiniz: K() E()

Nüfus sayımı: _____

Demografi: _____

Kroki: _____

Beyin Göçü: _____

Mübadale: _____

Kentleşme: _____

Şehirleşme: _____

Mülteci: _____

Hava durumu: _____

Hava olayı: _____

Ek 3: Kavram Ağlarının Oluşturduğu Anahtar Kavramlar ve Cevap Kelimeleri

İçeren Frekans Tablosu

Satır Etiketleri	Say 1. Nüfus Sayımı	Satır Etiketleri	Say 2. Demografik	Satır Etiketleri	Say 3. Köklü	Satır Etiketleri	Say 4. Beyin Göz	Satır Etiketleri	Say 5. Mübadele
Asker Sayımı	312	Bilim	308	Kabataslak	270	Bilim insanı	223	Değişim	232
5 yılda bir	274	Demografik Yapı	180	Kuş bakağı	254	Başarılı biriyi	209	Zorunlu göç	201
İnsan sayısı	135	Göç	179	Tarihi	245	Gelişmişlik düzeyi	192	Göç	185
Nüfus artış hızı	102	Doğum oranı	176	Harita	208	çalışma imkanı	153	Yunanistan	157
Yerleşim	101	Nüfus	172	Çizim	195	İmkansızlık	145	Antlaşma	147
İhtel nicel veri	75	Ölüm oranı	129	Adres	165	Eğitim	131	Nüfus	134
Bağımlı bağımsız nüfus	66	Faali nüfus	104	Ölçek	91	Rafah yaşamı arzusu	122	Savaş	129
Faali nüfus	66	Bağımlı bağımsız nüfus	91	Düzlük	87	Bilim	119	Türkiye	126
Toplum	63	İnsan sayısı	91	Yön	84	Bayaz yakalı	113	Göçmen	122
2 Mahmut	57	Geçersiz	29	Konum	83	Ekonomi	104	Mülteri	116
Eğitim durumu	49	Yaş dağılımı	61	Mimarlık	70	Teknolojik gelişme	97	Geçersiz	112
Cinsiyet oranı	41	Gelişmişlik düzeyi	63	Geçersiz	108	Gelir	87	Halk	86
Özellik oranı	39	Rölöje	62	Küçülme	67	ABD	73	Soyun	49
Kent nüfusu	39	Toplum	62	Yerleşim	61	Gelişmemiş ülke	71	Diğer faktör	48
Doğum oranı	32	Beyaz Coğrafya	60	Mahalle	58	Geçersiz	32	İnsan	48
ekonomik durum	32	Millet	54	Sembol anlatılan	56	Haraket	70	Ölüm	44
Seçmen sayısı belirlenme	32	Nüfus yoğunluğu	54	Kağıt	52	Kanyarı	70	Aynılık	36
Demografik Yapı	31	ekonomik durum	50	Sokak	49	İşsizlik	68	Kültür	34
Kadın nüfus	30	Devlet	48	Bastı	45	Yurt dışı	67	Balkanlar	30
Erkek nüfus	28	İstatistik	47	Coğrafya	43	Aral	65	Devlet	27
Devlet	27	Nüfus artış hızı	46	Paralel	42	Doğortu	57	Ekonomi	27
Ölüm oranı	27	İstihdam	45	Apartman	38	İnsat eşitliği	55	Azınlık	26
Gelişmişlik düzeyi	26	Sayı	43	Gratik	38	Lüke	52	Ortodoks Rumlari	24
Ortalama yaşam süresi	26	Bölgesel dağılım	42	İnci	35	Ayuppa	50	Rah Teliya	24
Yaş dağılımı	25	Eğitim durumu	43	Eğitim	34	Aynılık	41	Milliyetçilik	22
1927	24	Eğitlenme durumu	44	Ev	33	Kayıp	41	Sımr	22
Göç	24	Cinsiyet oranı	45	Günüm	30	ARGE	39	Toplum	22
Nüfus planlaması	24	Doğum ölüm oranları	45	Sekil	30	Akademisyen	32	1923	21
Okunmaz oran	24	Rafah seviyesi	45	Yükseklik	24	İnsan	29	Değanmak	20
Geçersiz	155	Oranımız	43	Bakış açısı	22	Aziz Sancar	28	İskan politikası	20
Ev	21	Nüfus pyramidi	41	Aynılık	21	Değer alınmak	28	Acıların	19
Belirlemek	20	Durum	40	Bölge	21	Kaynak	28	Macburiyet	18
Gelir dağılımı	20	Aracılama	39	Çevre	19	Değersizlik	22	Bedel	17
Mevkiye dağılımı	20	Demos graphen	36	Böceci	19	Mühürün	21	Bulgarian	17
Dünya nüfusu	19	Sayım	36	Uzaklık	19	Düşük ücret	20	Nüfus atıp	17
Erkek kadın nüfus	18	Gelir dağılımı	35	Dünya	17	İstihdam	20	Ardıyat	16
Doğum ölüm oranları	17	Sosyoloji	34	Okılar	17	Zorunluluk	20	Başını	16
İş gücü oranı	17	Gratik	31	Çerçile	16	Gelirsel saygısı	19	Osmani Devleti	16
Kanal nüfus	17	Dünya nüfusu	30	Şehir	15	Politika	19	Yeni	16
Bölgesel dağılım	15	Nüfus planlaması	29	Akırtma	15	Değişim	18	Coğrafya	15
Nüfus pyramidi	15	Değişim	28	Çevre	14	Fakülte	18	Çevresizlik	15
İşsizlik oranı	14	Oran	28	Proje	14	Hayat felsefesi	18	Esir	15
Nüfus yoğunluğu	14	Sağlık	28	Deniz	13	İcat	18	Çıkar ilişkisi	14
TÜRK	14	Nüf nicel veri	27	Kalem	11	aklım yeteneçliliği	17	Müsliman Türkler	14
		İbni	26	İngilizce	11	Geçim akırtısı	17	Pazarlık yapma	13
		Kent nüfusu	21	Belirlemek	10	Bilgi	16	Asimilasyon	12
		Antropoloji	20	Estetik	10	Nüfus	15	Karşılık	12
		Politika	20	Dag	10	Teknik anlam	15	Karşılık	12
		Erkek nüfus	19	İngilizce	9	Albert Einstein	14	Sonun	12
		Kadın nüfus	19	Nüf nicel veri	9	Mehmet Öz	14	Tarih	12
		Mevkiye dağılımı	19	Tehtnik	9	Saray	14	Sığınmacı	11
		Ortalama yaşam süresi	18	Yeni	9	Kanada	13	Farklılık	10
		Etnik yapı	16	Orman	8	Nüfusun azalması	13	Hayat	10
		Analiz	13	Anahat	6	Devlet	12	Ölüm	10
		Şişir	13	Boşat	6	Doğruce çalıştırıcı	12	Üçüncü	10
		Bölge	11	Devlet	6	Günçürücü	12	Yerleşim	10
		Çocuk oranı	11	Geometrik şekil	6	Sağlık	12	Alışveriş	9
		Di	11	Geçerik alan	6	Yer değıştirme	12	Arayış	9
		Erkek kadın nüfus	11	Hipotez	6	basitlik yollarını	11	Di	9
		Bebek patlaması	10	Kuzey	6	Coğrafi faktör	11	Gayrimülk	9
		Kalkınma oranı	10	Navgasyon	6	Fayda	10	Kasos	9
		Okunmaz oran	10	Uzun	6	Göç nüfus	10	Sosyoloji	9
		Belirsel demografik	9	Yüz ölçümü	6	Hindistan	10	Açlık	8
		Denge	9	biyi	5	Okul	10	Etabili	8
		Kırsal nüfus	9	Göl	5	2. Dünya savağı	9	İnsan hakları	8
		Aile	8	Güçlem	5	Bilgi eksikliği	9	Öçüm	8
		Belirlemek	8	Hayat	5	Demografik	9	Tehcir kanunu	8
		Hazmet	8	Kadastro	5	Deçavanatçı	9	Asker	7
		Kaos	8	Koordinat	5	Düçünü	9	Şişir	7
		Nüfus	8	Nesne	5	Fladilama	9	Demografik	7
		Kültür	8	Orjinal	5	Tunçye	9	Elçi	7
		Nüfus politikası	8	Algı	4	Gazi Yavaşgeli	8	Hayat	7
		Azınlık	7	Şişir	4	Gurbet	8	Kimlik	7
		Çevre	7	Güney	4	Güç	8	Toprak	7
		Savaş	7	Minyatör	4	Kayıp	8	Acı	6
		Çim	6	İkita	4	Hayat	7	Adaptasyon	6
		Matematik	6	Oran	4	İstik	7	Anadolu	6
		Tamamı nüfus yoğunluğu	6	Sağlık	4	Sanayileşme	7	Bölünmek	6
		Tarihsel demografik	6	Şahinleşme	4	Transfer	7	Çatışma	6
		Yerleşim	6	Leim	4	Zarar	7	Emmeller	6
		Yeterlilik	6	Yer çekilimi	4	Di	6	Etnik yapı	6
		Alt yapı	5	Bilgisayar	3	Gönüllülük	6	İhtilak	6
		Şişir	5	Durum	3	İnce	6	Nüfusun azalışı	6
		Değerlendirme	5	gölyüzü	3	Kültürel geçitlik	6	Şişir	6
		Ev	5	Katalog	3	Mutluluk	6	Adres	5
		Şişir	5	Logo	3	Yeni sayfa	6	Anlaşılmazlık	5
		Sanayileşme	5	Ranbar	3	Anaütan	5	Barbarlık	5
		Talıb	5	Ranbar	3	Çim	5	Fakirlik	5
		Sanayileşme	4	Sayı	3	Hayat	5	Gelenek	5
		Achille Gulland	3	Sıralama	3	İngilizce	5	Gurbet	5
		Aritmetik nüfus	3	Sosyal bilgiler	3	İnce	5	İşsizlik	5
		Beyin göçü	3	Zaman	3	Laboratuvar	5	Kız	5
		Büyüt	3	Apı	2	Müçit	5	Mahburiyet	5
		Jeopolitik	3	Ada	2	Nüfus atışı	5	Psikolojik saldırtı	5
		Sayı	3	Batı	2	Öğrenci	5	Transfer	5
		Sistem	3	Çal	2	adaletlilik	4	Zitlik	5
		TÜRK	3	Düç	2	Coğrafya	4	Anı	4
		Ulaştım	3	Hayat gücü	2	Demey	4	Biriyi	4
		2 Mahmut	2	Hız	2	Hosnudsuzluk	4	Dedemin İnsanları İhtir	4
		ABD	2	İhtilak	2	İhtilak	4	Göçyay	4
		Asker sayımı	2	İlçe	2	Kırtal	4	Hindistan-Pakistan	4
		Çarpık kentleşme	2	İnsan	2	kültürlenme	4	İstanbul	4
		Etnik	2	İzboşos	2	Sınıf ayrımı	4	Kayıp	4
		Fizyolojik nüfus yoğunluğu	2	Koy	2	Silikon vadisi	4	Müçalele	4
		Hayvan	2	Kuralı	2	Adolf Hitler	3	Nüfus planlaması	4

		İmkan	2	Matematik	2	Alle	3	2 Dünya savaşı	3
		İthalat	2	Merkezi	2	Akdeniz	3	6-7 Eylül olayları	3
		John graunt	2	Omurga	2	Asi	3	Bunam	3
		Kır ve kent nüfusu	2	Projeksiyon	2	Çene	3	Çaphe	3
		kozmopolit	2	Simr	2	Dil faktörü	3	Çözüm	3
		Militeri	2	Sip	2	Din faktör	3	Gör	3
		Omurga	2	Tadilat	2	Halk	3	Hak	3
		Organizasyon	2	Ulaşım	2	İstila	3	İsmet İnönü	3
		Önlem	2	Yapı taşı	2	Kavram	3	İzmir	3
		Proje	2	Anıet	1	Kültürleşme	3	Kakı	3
		Seçmen sayısı belirlenme	2	Araç gereç	1	Liyakatsizlik	3	Kenan	3
		Strateji	2	Araştırma	1	Milyetçilik	3	Küresel	3
		Süratlik	2	Akder	1	Modernizm	3	Nüfus yığılması	3
		Teknoloji	2	Bağlantı	1	Novvec	3	Sorgun	3
		Ayına	1	CBS	1	Sanatçı	3	Sehir	3
		De facto	1	Çerçeve	1	Seyahat	3	Tren	3
		De jure	1	Deprem	1	Tersine sayıyı göçü	3	Vatandaş	3
		Demirbağ	1	Dukkan	1	Uğur Sahin	3	Yara	3
		İpucu	1	Enlem	1	Umut	3	Yol	3
		Kader	1	Fransusta	1	Üzünü	3	Zengin	3
		Kanun	1	Gelişim	1	Vazgeçme	3	Zulum	3
		Lokomotif	1	Gezi	1	Yabancı	3	1 Dünya Savaşı	2
		Nüfus dağılımı	1	Harita okuyuculuğu	1	Yol	3	Adalet	2
		Nüfus dağılımı	1	Hata payı	1	Zemansik	3	Anlam	2
		Öğmek	1	İstanbul	1	Ardıyet	2	Antropoloji	2
		Suç	1	Kavak	1	Australiya	2	Azıyık	2
		Sekid	1	Kaybolmak	1	Çayır	2	ATATÜRK	2
		Teknik	1	Kıyısı	1	Entelektüel insan	2	Bayın göçü	2
		Toplumsal Yaşam	1	Köpu	1	Erasmus	2	Cumhuriyet	2
		Turist	1	Okuryazarlık	1	Erkek nüfus	2	Çocuk	2
		Türkiye nüfusu	1	Ora	1	Görüş	2	Çenge	2
		Yapı taşı	1	Oyun	1	İbrahim öz	2	Eğitim	2
				Öğrenci	1	İdealizm	2	Erkek	2
				Öğretmen	1	İngilizce	2	Eski	2
				Ömürleme	1	Jon Turdler	2	Etkileşim	2
				Ömek	1	Kabus	2	Ev	2
				Paragel	1	Küresel sorun	2	Geçici	2
				Renkler	1	Özdem Toracı	2	Gelişimsel	2
				Santiye	1	Tecrübe	2	gönüllü	2
				yabancı	1	Ticaret	2	Hüznürlük	2
				Yayıncı	1	İk	2	İk	2
				Yayıncı	1	Afrika	1	İhtiyacı	2
						Çalışkanlık	1	İmparatorluklar	2
						Din faktörü	1	İmza	2
						Dinamizm	1	İstek	2
						Diploma	1	Kadın	2
						Dünya	1	Kalabalık	2
						Ekonomik yetersizlik	1	Kararın Tanıkları	2
						Entelektüel Çölleşme	1	Körüs	2
						Etnik	1	Komutan	2
						Euro	1	Konu	2
						Evlik	1	Kuruluş	2
						Fas	1	Mahsur kalmak	2
						Feyzi Özel	1	mevimsiz göç	2
						Fransa	1	Nam Söylenmesi	2
						geyici	1	Oran	2
						Güney Kore	1	Özgürlük	2
						Hecl	1	Seherberlik	2
						Hollanda	1	Switc	2
						İspanya	1	Srbistan	2
						izolasyon	1	Sistem	2
						Japonya	1	Soğuk savaşı	2
						Kadın nüfus	1	Soykırım	2
						Kaos	1	Suriye	2
						Katimler göçü	1	Yapı	2
						Kayıp	1	Yardım	2
						Kültür	1	Akışkanlık	1
						Kültür karmaşası	1	Amacı	1
						Kültürel yığılma	1	Amavutluk	1
						Migrasyon	1	Atina	1
						Mücadele	1	Azeri	1
						NASA	1	Byrak	1
						Neva Çiftliği	1	Belge	1
						Öltay Sınanoğlu	1	Beşin	1
						Öğretmen	1	Çarpık kentleşme	1
						özgüven	1	Çevre	1
						Postkolonyalizm	1	Deprem	1
						Sorumluluk	1	Dezavantaj	1
						Sosyalleşme	1	Dünya	1
						Sömürgecilik	1	Düşmanlık	1
						Surgun	1	Düzensizlik	1
						Sans	1	Enpahi	1
						Toplum	1	Eatistik	1
						Tenüs	1	Farkındalık	1
						uçak	1	Fazlali	1
						Uçurum	1	Fitna	1
						Utanç verici	1	gecekondulaşma	1
						Yerleşme	1	Gelişmişlik	1
								Gems	1
								Gen	1
								Hukuk	1
								Huzur	1
								İşyan	1
								İşle	1
								Kabus	1
								Kahır	1
								Kan	1
								Karabağ	1
								Kararsızlık	1

Satır Etiketleri	Say 6 Mültek	Satır Etiketleri	Say 7 Kentleşim	Satır Etiketleri	Say 8 Şehirleşim	Satır Etiketleri	Say 9 Hava Duru	Satır Etiketleri	Say 10 Hava Olg
Sığınmacı	223	Sanayileşme	214	Sanayileşme	235	Sıcaklık durumu	241	Rüzgar durumu	227
Savaş	186	Nüfus artışı	195	Nüfus artışı	234	Hava tahmini	230	Kar	238
Suriyeli	192	Gelişme	152	Gelişme imkanı	172	Meteoroloji	249	Yağmur	146
Zorunlu göç	158	Betonlaşma	139	Göç	158	Bulutluluk oranı	174	Sis	145
Göç	113	Ekonomi	119	Betonlaşma	128	Güneşli hava	162	Nem oran	140
Zulüm	113	Çarpık kentleşme	114	Çarpık kentleşme	117	Atmosfer	171	Yağış durumu	139
Göçmen	96	göç	110	Gelişme	112	Anlık değişimler	156	Bulu	145
Kaçış	92	Hizmet sektörü gelişmesi	94	Küçden kente göç	111	Yağış durumu	144	Sıcaklık durumu	123
Geçersiz	84	Gecekondulaşma	87	Gecekondulaşma	87	Nem durumu	136	Fırtına	115
Kerü	67	Sehir	79	Geçersiz	38	nozair durumu	122	atmosfer	113
Vatansız	66	Kalabalık	73	Metropol	84	kar	118	Meteoroloji	111
Fahrifik	62	Sosyal olgum	71	Ekonomi	83	Yağmur	112	hortum	115
Politek sorunlar	55	Calisma imkanı	67	Hizmet sektörü gelişmesi	78	Göksük hava tahmini	105	kasırga	92
Ulke	53	Çevre kirliliği	61	Altı yapı yetersizliği	68	İklim değışikliğı	94	Geçersiz	34
Muhtap	50	Geçersiz	27	Çevre kirliliği	62	Kırağı	36	Kırağı	71
Basık	49	Hava kirliliği	56	Hava kirliliği	62	Mevsim	78	taifun	69
Kaçak yolcu	44	Eğitim fırsatı	55	İmar planı	62	Soğuk algınlığı	60	İklim	65
Ölüm	43	Nüfus	55	Eğitim fırsatı	59	Sis	66	Basıncı oranı	60
Kamplar	42	Fonksiyonel Kentleşme	50	İmkansızlık	56			Bulutluluk oranı	56
Yaşam mücadelesi	42	Planlı şehirleşme	49	Dikey hareketlilik	52	Bölgesel hava tahmini	55	Çığ	56
Ekonomi	40	kültürel istismar	48	Balebye	51	Çatışus	53		
Refah yaşamı arzusu	39	Toplumsal tabakalaşma	48	Ulaşım	48	Ana haber sonrası	38		
Geçici konuma statüsü	38	Nüfus yoğunluğu	47	Modellenişme	46	Hava olayları	38	Don	51
Aynılık	37	Küçden kente göç	45	Aparıman	42			çiy	45
Sınır	35	Altı yapı yetersizliği	44	İbaziık	41	dolu	35		
Kimlik	33	İstisnik	42	Nüfus yoğunluğu	40				
Azlık	32	Karmayık ikikler ağı	41	Trafik	40	Gözlem istasyonu	31	Mevsim	59
Çevresizlik	32	Sağık sistemleri gelişmesi	41	İstihdam	39	Bazıncı oranı	30	Hava tahmini	39
İslamodbi	32	Şehirleşme	41	Kentleşme	36	doğal olayları	29	Güneşli hava	56
Azınlık	31	Modellenişme	40	Köy	36	Don	26	Gök gürültüsü	34
Çocuk	31	Yaşam bacağı	39	Sağık sistemleri gelişmesi	35	Balkanlardan gelen soğuk hava d	22	Şimşek	34
İç savaş	29	Trafik	38	İstismar azalması	31				
Algan	29	Sosyalleşme	37	Gelişmişlik düzeyi	31	Analiz	19	Dünyanın şekli ve hareketi	29
Sikont	29	Köy	36	Devlet	29	Parçalı bulutlu	19		
Yabancı	29	Arazi kullanımı	35	Sosyalleşme	29	Yaşam şartı	19		
Kayıp	27	Kolilik	33	Kültürleşme	27	İtina	17	Anlık hava değışimi	34
Mağdunyet	26	Ulaşım gelişimi	30	Refah yaşamı arzusu	27	Coğrafya	15	Senn	25
İstisnik	25	Yerleşik hayat	30	Toplumsal tabakalaşma	27	Geçir	15		
Umsa	25	Banilyo	29	Kimlik	26	Haber sonrası	14	Sel	23
Ayran bebek	24	İstihdam	28	Kültür çatışması	26	Saharık yağış	14	Yıldırım	23
Dışlanmak	24	Doğaya müdahale	27	Gelir dağılımı	25	Ekim	13	Günlük hava tahmini	32
Kültür farkı	22	İmkansızlık	27	Gökden	25	Hafalık hava tahmini	13		
Çadır kentler	20	taarruı yık olmasi	26	İnsan	25	Kapalı hava	13	Yaşam şartı	21
İnsan hakları	20	Aparıman	25	Doğaya müdahale	24	Uyanılar	13	Kuraklık	35
İnsan	19	Fabrika	25	İstanbul	21	İklimatoloji	15		
Anrupa Birliği	18	Orman tahribi	25	Gündüü kirliliği	20	Şehir	12	Güneş Hareketleri	18
Aynıcılık	18	Fizyolojik ihtiyacılar	24	Ekolojik yaşam arayışı	19	Çöl	11		
Ensis	18	İstanbul	23	Planlı şehirleşme	17	Gıym sektörü	11	Küresel ısınma	17
TÜRKİYE	18	Dört duvar arası	22	büyükşehir	16	İnsan	16	Doğal afet	13
Deniz belu	16	Gelişmişlik düzeyi	22	Teknoloji	16	Ayaz	15	Ekstrem hava olayları	13
İmkansızlık	16	İnsan	22	İçaret	14		10	Gök gürültüsü	13
Nüfus	16	kentsel dönüşüm	22	Yalnızlık	13	kar tatili	5	Şimşek	13
Sınır kapları	16	Gündüü kirliliği	20	İklim değışikliğı	12	Kuraklık	11	Fırtak	12
Dünyaca ünlürlüğü	15	Refah yaşamı arzusu	19	Kentsel dönüşüm	10	Kör	10		
Çatışma	13	Yüksek yaşam standartları	18	Barbarlık	11	Saattik hava tahmini	10	Anlık hava değışimi	11
Devlet	13	İmar planı	17	Fonksiyonel kentleşme	11	Pilonic	8	Buharlaşma	11
Dil farkı	13	Teknoloji	17	Mevimsilik göç	11			Coğrafya	11
Sedlet	13	Sıyısı faktör	13	Sand ayarım	11	İlman	14	Sıyıcayrılık	10
Acı	12	Kültür farkı	15	Dikey mimari	10	kuraklı	7	gökkuşaklı	10
Kadın	12	Demografik yapı	14	Konfor	10	Küresel ısınma	7	Gözlem istasyonu	10
Nüfus artışı	11	Dikey hareketlilik	14	Orman tahribi	10	Mevsim dağılımı	7	Seyahat	10
Ötüm	11	Kültürleşme	13	Demografik yapı	9	Özel konum	7	çiy	9
Üzöntü	11	metropol	14	Eğilence merkezleri	9	Sinoptik hanta	7	İklim değışikliğı	9
Asimilasyon	10	Gökden	13	Fıraset	9	Yer çekilimi	7	Meltem	9
Dış ilke	10	Kentten kente göç	13	San üretim	9	Buharlaşma	6	Bölgesel hava değışimi	9
Gurbel	10	Sikont	13	Su kirliliği	9	İstatistik	6	İklimatoloji	8
Haik	10	Kaos	12	AVM	8	Kırç	6	Meteor düşmesi	8
Banma ihtiyacı	9	Yalnızlık	12	Kaos	8	ruh hali	6	Doğal olayları	7
Güvençsizlik	9	Büyükşehir	11	Nüfus patlaması	8	Doğalgaz tazeası	5	heyelan	7
Kayıp	9	Suç oranı	9	Suç oranı	8	Gece gündüz farkı	5	Oksijen	7
Arayış	8	Riskli yapı	9	Tükennmişlik sendromu	8	Gök gürültüsü	5	Sulusipkan	7
Coğrafya	8	San üretim	9	Alan kullanımı	7	Hava Kapanması	5	Aktı yağmuru	6
Deniz	8	Ticaret	9	Asimilasyon	7	Hissedilen	5	Buharlaşma	6
Hak	8	Kültür çatışması	8	Banilyo	7	Hortum	5	İnsan	6
İnsan ticareti	8	Ses kirliliği	8	Doğal kaynak kullanımı	7			Ozon tabakasının delinmesi	6
Kongelik	8	Coğrafya	7	Görüntü kirliliği	7	Kırağı	5	Saharık yağış	6
Maklunmyet	8	Geir dağılımı	7	Karmayık ikikler ağı	7	Matematik konum	5	Sens etilos	6
Otonite yoksunluğu	8	Su kirliliği	7	Kırsal alanların azalması	7	Santiqrat	15	tatili	6
Sınır dışı	8	Terör	7	Merkez	7	Samsıye	15	Tipi	6
Sığın	8	Tekim cincliliğı	7	Tarihî eser tahribi	7	telexcopyn	5	Tıprak	9
Ucuş iç gücü	8	Çehuci neden	6	Tüketim cincliliğı	7	Termometris	5	Ay halesi	5
Yozlaşma	8	Ekolojik yaşam arayışı	6	Yatay mimari	7	troposfer	5	Buzullamı erimesi	5
Hastalık	7	Ankara	6	Ankara	6	Analiz	4	Güneşlenme	5
Kız	7	Kocmopolit	5	fizyolojik ihtiyacılar	5	Ay tutulması	4	İklim	5
Silah	7	Sağlık sorunu	6	hayırcılığın azalması	5	Balıkçılık faaliyetleri	4	Kuraklık	5
Sömürgeçilik	7	Bati	5	Kapitalizm	6	Dünyanın şekli ve hareketi	4	Mevsim	5
Terror	7	Görüntü kirliliği	5	Sosyoloji	6	Gökkuşaklı	4	Sel	5
Yardıı konuluşları	7	Halk	5	Tutum	6	Kıma	4	troposfer	5
Demografik kıyamet	6	Küresel ısınma	5	Ank maddeleri	5	Parçalı bulutlu	4	Uyanılar	5
İkiklık	6	ozon tabakasının delinmesi	5	Dezavantajı	5	Teknoloji	4	Yıldırım	5
İhtiyacı	6	Rövizlans	5	Güvenlik	5	Uzman kişiler	4	Çozilemek	4
Kaos	6	Şims	5	Halk	5	15 genetik hava tahmini	3	Deniz tuzluluk oranı	4
Ortadoğı	6	Toprak yetersizliği	5	Hastalık	5	Aylık hava tahmini	3	Ekim	4
Tehor kanunu	6	Tükennmişlik sendromu	5	İğdikler	5	Belim	3	Hava yolları	4
Vatandaşlık	6	1950	4	Kogul	5	Bir rögarları	3	Kapalı hava	4
yelim	6	Atık maddeleri	4	küresel ısınma	5	Hava kirliliği	3	poıyaz	4
Adaletsizlik	5	Doğal kaynak kullanımı	4	Küreselleşme	5	Hava dağılımı	3	Rakım	4
Adaptasyon	5	Düşük doğum oranı	4	Marmara Bölgesi	5			Tsunami	4
Alet	5	İye	4	Sosyal olgum	5	Radar sistem	3	Yıldız	4
Afrika	5	Lider	4	Toplu taşıma	5	Silim altında	3	Ay tutulması	3
Birleşmiş Milletler	5	Merkez	4	Ucuş iç gücü	5	Siberya soğukları	3	Can kaybı	3
Çalışma hali	5	Nüfus patlaması	4	Ulke	5	Semayye	3	Çozilemek	3
Din zorbalığı	5	sosyal çetne	4	Yatırım	5	Termometris	3	Küresel ısınma	3
Doğal faktör	5	Suç oranı	4	Zorunluluk	5	Yıldız	3	Lodos	3
Duygusal çıkış	5	Sanılar	4	enflasyon	4	Yıldız	3	Ölüm	3

Farklılık	5		Yükim	4		Gurbet	4		Barajların çekilmesi	2		ruh hali	3	
Gelişmişlik düzeyi	5		AVİM	3		İlçe	4		Biyoçeşitlilik	2		Sinoptik harita	3	
Gözyaş	5		Amüze	3		Siyasi faktör	4		Cemre	2		Taşınma	3	
İnsanlık dramı	5		Binyı	3		süreç	4		Çevre	2		Yer seçilen	3	
Kaçakçılık	5		Çağdaşlaşma	3		Toprak kirliliği	4		Çy	2		Yurt geneli	3	
Yalnızlık	5		Celâretle ale	3		Adaptasyon	3		Ekonomi	2		Ast yağmuru	2	
ABD	4		Devlet	3		Akıl nüfus	3		Ekstrem hava olayları	2		ayaz	12	
Anlaşma	4		Fırsat	3		Batı	3		Etiloşim	2		Bahçılık faaliyetleri	9	
Asker	4		İşkar	3		Biyoçeşitlilik	3		Fahrenheit	2		Biki örtüsü	2	
Gecekondulaşma	4		İlim değışikliğı	3		Çekici neden	3		Kasrga	2		Çelise	2	
Katlam	4		Katla	3		Celâretle ale	3		Kuş göçleri	11		Çephe yağışları	2	
Masumiyet	4		Kamu hizmetleri	3		Estetik kaygı	3		Küresel ısınma	2		Deniz ulaşımı	2	
Soykırım	4		Kırsal nüfus	3		Gövençsizlik	3		Mevsim normalleri üstü	2		Denizcilik	2	
Suy oran artışı	4		Kolaylık	3		Haberleşmenin gelişmesi	3		Rakım	2		ekvatorial bölge	12	
Yunanistan	4		Kültürleşme	3		Hukuk	3		Sağanak yağış	2		enerji	12	
Akdeniz	3		Lüks	3		İnsan hakları	3		Sel	2		Gökkuşuğı	12	
Arap	3		Mahalle	3		İzmir	3		Sel	2		Hattatlık hava tahmini	12	
Bomba	3		Mühendis	3		Kanun	3		Sukusipken	2		Hayvan	7	
Dayanışma	3		nüfus sayımı	3		Memur	3		şimşek	2		İman	2	
Doğal kaynak kullanımı	3		Sokak	3		Mühendis	3		Taşkın	2		Karasalılık	2	
Eğir demizi	3		Sosyo psikolojik nedenler	3		Müşahit	3		Tijl	2		Kirikimdi yağmurları	2	
Eğitim	3		Sosyoloji	3		Oran	3		Tipe	2		Kış soğukları	2	
erkek	3		Süreç	3		Sanat	3		Trafik	2		Kılık	2	
İstisnalar	3		toler	3		Ses kirliliği	3		Uzman kişiler	2		Kuzey yığılma	2	
Kanyon	3		Uçuz iş gücü	3		Sömürgecilik	3		Yalık hava tahmini	2		Lodis	2	
Kan	3		Yatay hareketlilik	3		stres	3		-20	15		Mikali meleş	2	
Kristianlık	3		Adalet	2		Umut	3		-5	11		Nem durumu	2	
Mısır	3		Adaptasyon	2		yatay hareketlilik	3		-2	1		orman yangını	2	
Mosliman	3		Amsterdam	2		1950	2		+1	1		Pargalı beldesi	2	
Özgürlük	3		Ankara	2		Açık	2		+15	1		Sağanak yağış	12	
Sahr	3		Bozulma	2		Arazi kullanımı	2		+45	1		Sağlık sorunları	13	
Vicdan	3		Doğal afetler	2		Ayasofya	2		Adana	1		Temometre	2	
Yasa dışı	3		ODÜ'nün yayıcık	2		Batman	2		Anemometre	1		İçki	12	
Zorbalık	3		Gelişmişlik	2		Beyaz coğrafya	2		Antifriz	1		Trafik kazaları	12	
gölgeli anıtlar	2		Göçmen	2		Bilim	2		beklenti	1		Uydu görüntüleri	6	
Beklenti	2		Haberleşmenin gelişmesi	2		Bunam	2		Beyaz irtü	1		Yer çekimi	2	
Beyaz göpü	2		Hayvancılık azalması	2		Coğrafik konum	2					Yalık hava tahmini	2	
Bilinmezlik	2		İmar banısı	2		Coğrafya	2							
Cenaze Sözişmesi	2		Kapitalizm	2		Ekolojik denginin bozulması	2		Coğrafya	1		Alzeler	1	
Coğrafya katedir	2		Kan Akademi	2		Grev	2		Canavar almak	1		Ana haber sonası	1	
Çecen	2		Komşulukların bitmesi	2		Kentleşme modelleri	2		denizcilik	1		Astrolog	5	
Çevre	2		Kural	2		Köprü	2		Dikay hava durumu	1		Bahanelerden gelen soğuk hava d	11	
Çift vatanlılık	2		Küreselleşme	2		Mesafe	2		Diyarbakır	1		Barajların çekilmesi	11	
Denim	2		Marmara bölgesi	2		Miras	2		Döde dıranlığı	1		Batu rüzgarları	11	
Diktatörlük	2		Nüfus yoğunluğu	2		Monoton	2		Ekvator	1		Bereket	11	
Dilemek	2		Nüfus oranı	2		Nüfus oranı	2		Erzincan	1		Beyaz pamuklar(bulut)	11	
Düzensizlik	2		Sel baskınları	2		Rokki yapı	2		Erzurum	1		Bilim	2	
Ensar	2		Seyrek nüfus	2		Sera gazı	2		Erzurum	1				
Filistiniler	2		Tempo	2		ses kirliliği	2		Engi Gözegeri	1		Bitki örtüsü	1	
Gasp	2		Tutun	2		TUİK	2		Gök gürültüsü	1		Brezilya kasırgası	11	
Gelişmişlik	2		Umut	2		Uzmanlaşma	2		Gökhan Abur	2		Buzulları emmesi	11	
Haksızlık	2		Uzuntu	2		Venezuela	2		Gökkuşuğı	1		Cemre	11	
Hukuk	2		Zaman kaybı	2		Vergi	2		Görüş mesafesi	1		cemre	11	
İlak	2		Açlık	1		Yorgunluk	2		güneş enerjisi	1		Coğrafya	6	
İşyan	2		Adına	1		Yoculama	2		Güneş gölgesi	1		Çalı	11	
Kanadı kırık kuş	2		Asıl yağmuru	1		Adalet	1		Güneşli gün sayısı	1		Çevre	9	
Kanga	2		Avranta	1		Antik çağ	1		Hatıralar	1		Denizcilik	1	
Kolossal göç	2		Baca	1		Arginin	2		Hava balonu	1		Denim	1	
Kurtuluş	2		Bakılat	1		Aşya itası	1		Hava tahmini	1		Diş	1	
Kültür	2		Beyaz coğrafya	1		Aynık	1		Hayatı koklayan adam	1		diş kuvvetleri	1	
mutluz çocuklar	2		Bilim	1		Bayın göçü	1		Hayatı koklayan adam	1		Don	1	
Nüfus azalış	2		Bos	1		Chicago okulu kent kurumu	1		haydan	1		Doğal afet	1	
Nüfus dengersizliği	2		Bütünleşme	1					Hindistan	1		doğal kaynak	1	
Nüfus patlaması	2		Çeza	1		Doğal afet	1		Hortum	1		Don	1	
Paymanlık	2		Çin	1		Dunya	1		Huzun	1		Düzen	1	
Sağık	2		Demokrasi	1		Düşük doğum oranı	1		İhtiyaç	1		Erozyon	1	
Seyahat	2		Dengersizlik	1		Etnik yapı	1		İnternet	1		Erozyon	1	
Seyyar satıcı	2		Denim	1		Gasp	1		İstatistik	1		fok bakıldıkları ölümü	1	
Tel oğulları	2		Dünya	1		Geyik Gecce günü	1		İhtila	1		Fotosentez	1	
2013	1		Gelişigüzel	1		Günışığı	1		Kahire	1		Göküzü ağlamış yağmur	11	
Deniz botu	1		Geni dönüşüm	1		Hindistan	1		kar lastiği	1		Goller	1	
2. Dünya savaşı	1		Huzursuzluk	1		İngiltere	1		Karasalılık	1		Greenpeace	1	
Açık sını politika	1		İstahab	1		Japonya	1		Karlı karışık yağmur	1		Günlik hava tahmini	1	
Akıymak	1		İzgara kent planı	1		Kaçış	1		Kasrga	1		Güneş tutulması	1	
Almanya	1		İsrail	1		Kadro	1		Kaygan yollar	1		Güneşli hava	1	
Anlam	1		İşçi	1		Kentten kente göç	1		Kirikimdi yağmurları	1		Haber spikeri	1	
Ankara kampı	1		İhaleli ihale	1		Kırtlama	1					Hava kirliliği	1	
Batı Almanya	1		İlci neden	1		Kıralık evleri	1		Kutuplar	1		İlginc	1	
Berlin duvarı	1		İzmir	1		Komşusuzluk	1		Kuzey yığılma	1		İmbat	1	
Binyı	1		Kar dâranı	1		Koriko	1		Lodis	1		İstisnalar	1	
Böğümek	1		Kaynı	1		Kozmopolit	1		Mavi	1		Japonya	1	
Bölg	1		Kırmızı hali	1		Kültürel sistem	1		muson rüzgarı	1		Karayal	1	
Buzlar	1		Kışık	1		Modern taram	1		Mutluluk	1		Kargışa	1	
Can güvenliği	1		Kökü değişim	1		New York	1		Kırç	1		Kırç	1	
Cezayir	1		Kurallık	1		Nüfus yoğunluğu	1		NTV kanalı	1		Kırık	1	
Çarpık Kentleşme	1		Monotonluk	1		Okunmaz oranı	1		oksijen	1		Klimatoloji	1	
Çoklu işçisi	1		Newyork	1		Orta Çağ	1		Oksijen	1		Korkunc	1	
Depresyon	1		Okur yazar oranı	1		Ozon tabakasının delinmesi	1		Pancera	1		Kum Fırması	19	
Düstek	1		Ölüm	1		Rant	1		Piknik	1		kutup	12	
Düvetti tel	1		Özellik mükiyet	1		Roma	1		Pilömr	1		Makroklima	12	
Doğu Almanya	1		paşalık	1		Sayım	1		Radyo	1		Mat kayla	12	
Dönem	1		perspektif	1		Sinir	1		Romacima	1		Meteor ölçmesi	1	
Düğünlik	1		Phyzya mimarlığı	1		Sosyal tabakalaşma	1		Saramış yapılarak	1		Mikroklima	1	
Edime	1		Rikabet	1		stratejik planlama	1		Semboller	1		mutluluk	1	
Ekolojik müteccilik	1		Sağlam yapı	1		Tapu	1		Sera etkisi	1		okyanus	1	
Etnik yapı	1		Sanat	1		Uzuntu	1		Serik	1		orman yangını	1	
Fenbil	1		sıra gazi	1		Yaylacılık	1		Sokak	1		Orografik yağış	1	
									su buharı	1		Semboller	1	

İZİN BEGELERİ

Ek 4: Etik Kurul Karar

Evrak Tarih ve Sayısı: 23/11/2020-425166

T.C.

FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı :97132852/302.14.01/
Konu :Etik Kurul Değerlendirmesi

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALINA

Anabilim Dalınız Öğretim Üyesi Doç. Dr. Esen DURMUŞ'un danışmanı olduğu yüksek lisans öğrencisi Gizem Penbenaz KORKMAZ'a ait **"Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Dersi "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" Öğrenme Alanına İlişkin Bilişsel Yapılarının Kelime İlişkilendirme Testi İle İncelenmesi"** konulu çalışma ile ilgili Etik Kurul Kararı ekte sunulmuştur.

Gereğini ve bilgilerinizi rica ederim.

e-imzalıdır.
Prof. Dr. Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ
Kurul Başkanı

ETİK KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO	ÇALIŞMACILARIN ADI SOYADI
06.11.2020	23	13	Sorumlu Araştırmacı : Doç.Dr. Esen DURMUŞ Yardımcı Araştırmacı:Gizem Penbenaz KORKMAZ

KARAR

“Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Dersi “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” Öğrenme Alanına İlişkin Bilişsel Yapılarının Kelime İlişkilendirme Testi İle İncelenmesi” konulu çalışma etik kurulumuzda görüşülmüş olup; çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ (Başkan)			
Prof. Dr. Sebahattin DEVECİOĞLU (Üye)	İmza	Doç. Dr. Rıfat BİLGİN (Üye)	İzinli
Prof. Dr. Süleyman İLHAN (Üye)	İmza	Doç.Dr. Haki PEŞMAN (Üye)	İmza
Doç. Dr. İrfan EMRE (Üye)	İmza	Doç.Dr. Yunus Emre KARAKAYA (Üye)	İmza
Doç. Dr. Taner YILDIRIM (Üye)	İmza	Dr. Öğr. Üyesi Serkan BİÇER (Üye)	İmza
Doç.Dr. Erkan Turan DEMİREL (Üye)	İmza	Dr.Öğr. Üyesi Ayşe Ülkü KAN (Üye)	İmza
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Sekreteri : Pınar ARSLAN			İmza

Ek 5: Araştırma İzin Belgeleri

Evrak Tarih ve Sayısı: 04/12/2020-427452

T.C.

FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Sayı :48668769/050.01.04/
Konu :Kararlar

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALINA

Enstitümüz Yönetim Kurulunun 03.12.2020 tarih ve 2020/46/2-3 sayılı kararı ekte
gönderilmiştir.
Gereğini bilgilerinize rica ederim.

e-imzalıdır.
Prof. Dr. Ahmet TEKİN
Enstitü Müdürü

EK :
2020/46.Y.K.K.

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ YÖNETİM KURULU KARARLARI

Oturum Tarihi:
03.12.2020

Oturum Sayısı
2020/46

Enstitümüz Yönetim Kurulu, 03.12.2020 Perşembe günü saat 13.00'de Müdür Prof. Dr. Ahmet TEKİN başkanlığında, aşağıda imzaları bulunan kurul üyelerinin katılımlarıyla toplanarak gündemdeki konuları görüşmüş ve aşağıdaki kararları almıştır:

2020-46/2- 2 Dönem üst üste kayıt yaptırmayan aşağıda isimleri belirtilen lisansüstü öğrencilerinin danışmanlıklarının, Fırat Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'ne Ait Senato Esaslarının 16. maddesinin "c" bendi uyarınca düşürülmesine oy birliği ile karar verildi.

Öğrenci No	Adı	Soyadı	Danışmanı	Programı
191410105	SEDEN	KILINÇOĞLU	Dr. Öğr. Üyesi Ümmühan ÖNER	SOSYAL BİLGİLER YL

2020-46/3- Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Başkanlığının yüksek lisans öğrencisi **Gizem Penbenaz KORKMAZ** hakkındaki 26.11.2020 tarih ve 425950 sayılı yazısı görüşüldü.

Yüksek lisans öğrencisi **Gizem Penbenaz KORKMAZ**'ın danışmanı Doç. Dr. Esen DURMUŞ yönetiminde yürüteceği "**Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Dersi İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanına İlişkin Bilişsel Yapılarının Kelime İlişkilendirme Testi ile İncelenmesi**" konulu tez teklifinin kabulüne ve öğrencinin <https://tez.vok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/sistemGiris.jsp> adresinden tez otomasyon sistemine öğrenci üye girişi yaparak tez veri giriş formunu doldurmasına oy birliği ile karar verildi.

MÜDÜR	Prof. Dr. Ahmet TEKİN	İMZA
Prof. Dr. Erdal CANPOLAT	İMZA	Doç. Dr. Tuncay Yavuz ÖZDEMİR
Doç. Dr. Eyüp BOZKURT	İMZA	Doç. Dr. Sezgin DEMİR
Doç. Dr. Esen DURMUŞ	İMZA	

Ek 6: Orijinallik Raporu

		T.C. FIRAT ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ LİSANSÜSTÜ TEZ BENZERLİK RAPORU		FORM 20				
I - ÖĞRENCİ BİLGİLERİ								
Adı ve Soyadı	Gizem Pembegaz KORKMAZ		Öğrenci No 191410107					
Bilim Dalı	Sosyal Bilgiler Eğitimi							
Programı	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Doktora							
II - TEZ BİLGİLERİ								
Tez Başlığı (Enstitü Tescilli)	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanında Yer Alan Kavramlara İlişkin Bilişsel Yapılarının Kelime İlişkilendirme Testi ile Belirlenmesi							
Danışman	Doç. Dr. Esen DURMUŞ							
II. Danışman								
III - ENSTİTÜ BENZERLİK RAPORU								
Yukarıda bilgileri verilen öğrencimizin tezi, CD ortamında MSWORD ve PDF formatında vermiş olduğu kopyaları kullanılarak aşağıda belirtilen filtreler uygulanmak suretiyle TURNİTİN intihal tespit programında analiz edilmiştir: 1. Kaynaklar bölümü hariç 2. Özet ve Abstract dâhil, diğer ön bölümler hariç 3. Alıntılar dâhil 4. Benzerlik oranı %1 ve üzeri ise dâhil İntihal tespit programının üretmiş olduğu rapora göre ilgili tezin benzerlik oranı <table border="1"> <tr> <td>Tez savunma sınavından önce taranan sayfa sayısı (57)</td> <td>%15</td> </tr> <tr> <td>Tez Savunma Sınavından sonra taranan sayfa sayısı (65)</td> <td>%15</td> </tr> </table> değerlerine sahip olup Enstitümüzce uygulanan kabul edilebilir üst sınır %25'dir.					Tez savunma sınavından önce taranan sayfa sayısı (57)	%15	Tez Savunma Sınavından sonra taranan sayfa sayısı (65)	%15
Tez savunma sınavından önce taranan sayfa sayısı (57)	%15							
Tez Savunma Sınavından sonra taranan sayfa sayısı (65)	%15							
Kontrol Personeli Celal YILMAZ Bilgisayar İşletmeni	Tez, veri tabanına saklanmıştır. ☐ Saklanmamıştır. ☐	28/02/2023						
Sınav Jüri Üyesi (Unvanı, Adı ve Soyadı)	Düşünce:		İmza					
AÇIKLAMA 1. Form öğrenci tarafından bilgisayar ortamında doldurulur ve üst yazı ekinde savunma sınavı jüri üyelerine gönderilir. 2. Her bir jüri üyesi bu raporu dikkate alarak Tez Bireysel Değerlendirme Formu'nda ve bu formda ilgili alanları doldurmalıdır.								
Firat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 23119 - Elazığ / TÜRKİYE		http://ebe.firat.edu.tr/		Telefon : +90 424 237 0086 Fax: +90 424 237 0087 e-posta: egtbilens@firat.edu.tr				

ÖZ GEÇMİŞ

Ö.

